Grupa Bubanj I a complexului cultural eneolitic timpuriu Sălcuța-Bubanj-Krivodol (SBK)

Cătălin Nicolae PĂTROI

Keywords: *Early Eneolithic, cultural complex Salcuta-Bubanj-Krivodol, data C14, ceramic analysis, Jaszladany type copper axes, analogs, synchronisms, Bubanj Ia.*
Cuvinte cheie: *eneolitic timpuriu, complexul cultural Sălcuța-Bubanj-Krivodol, date C14, analiză ceramică, topoare de cupru tip Jaszladany, analogii, sincronisme, Bubanj Ia.*

În anul 2015 am reușit să ofer colegilor o monografie a culturii eneolitice Sălcuța văzută prin prisma literaturii de specialitate acumulate pe parcursul unui secol de cercetare. Un obiectiv de cercetare generos, acest prim pas, de realizare a unui instrument de lucru mult mai accesibil tuturor, nu a rezolvat problemele specifice ridicate de încadrarea cronologică mai precisă a acestei culturi, limitele și lipsurile în materie de cercetări arheologice recente în stațiuni de tip Sălcuța fiind evidente și constituie în continuare un impediment. Așadar, până la noi cercetări sistematice în stațiunile mari ale culturii Sălcuța, nu ne rămâne decât să acumulăm treptat informații și să ne racordăm la certitudinile din mediile culturale vecine prin încercarea de a realiza conexiuni acolo unde este posibil.

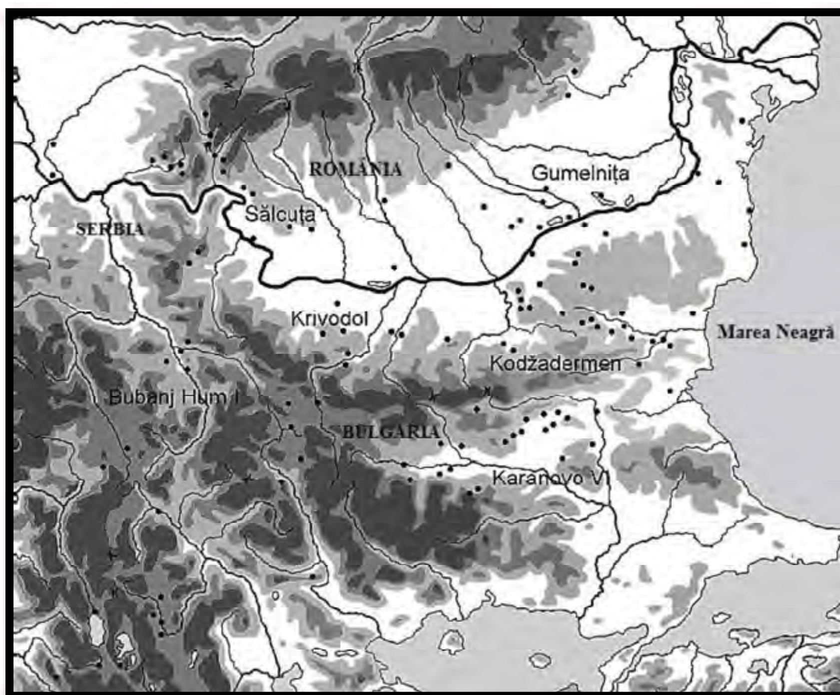
Complexul eneolitic timpuriu reprezentat de culturile Sălcuța (România), Bubanj (Serbia) și Krivodol (Bulgaria) ocupă un areal întins în sud-estul Europei în special în zona balcano-carpatică. Fluviul Dunărea ajunge să fie populat pe ambele sale maluri și dar și interiorul teritoriului de comunități ce au aceleași caracteristici. Prin poziționarea lor pe harta geografică a Europei, comunitățile SBK se află pe un traseu ce face legătura între Grecia și Anatolia cu spațiul Transilvaniei și Campia Panonniei și apoi spre Centrul Europei pe de o parte, iar pe de altă parte direcția de inaintare a elementelor estice, Cernavoda I și Cernavoda III, identificate ca fiind o mișcare consistentă de comunități de la est spre vestul Europei, tranzitează acelaș spațiu. În acelaș timp Dunărea, cu întregul său potențial, facilitează legăturile cu gurile sale de vărsare și Marea Neagră, zone locuite de comunitățile eneolitice ale marelui complex cultural Gumelnița (România)-Karanovo VI (Bulgaria)-Kodjadermen, dar și permite accesul spre inima Europei, cale folosită intens și exploatată de comunitățile ambelor complexe culturale.

În monografia dedicată culturii Sălcuța am facut o serie de referiri, destul de sumare, la grupul eneolitic timpuriu Bubanj și la raporturile sale cu grupele sincrone Sălcuța și Krivodol. Deoarece în ultimul deceniu informațiile despre grupa Bubanj din Serbia s-au înmulțit, doresc să reiau discuția prezentând mai pe larg elementele commune dintre Bubanj Ia și Sălcuța.

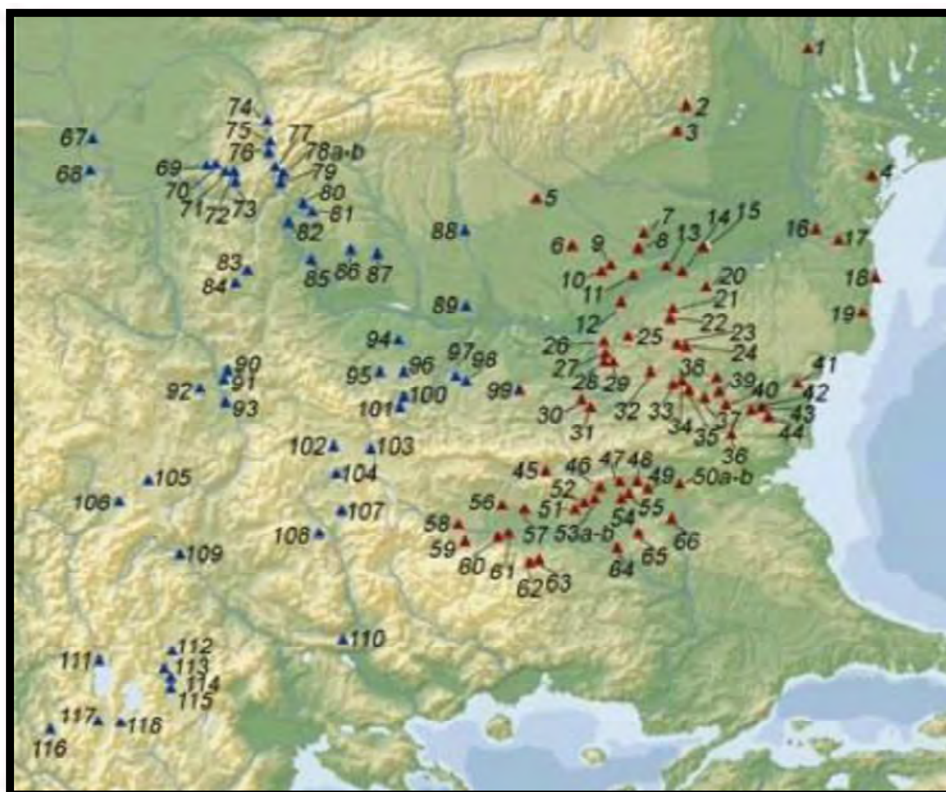
<u>Grupa Bubanj</u>

Pe teritoriul fostei republici Yugoslavia, N.Tasič distingea următoarele zone cu elemente sincrone Sălcuţa–Bubanj-Krivodol: Serbia de est, cu Valea Timocului, Munţii Homolje şi malul drept al Dunării; Serbia de sud, cu împrejurimile oraşului Niş, Leskovac şi Prokuplje; Regiunea Kossovo; Valea Skoplje; Pelagonia, percum şi unele situri din Albania; Banatul de sud (sârbesc), care împreună cu regiunea Zemunului, formează un grup regional limitat ţinutului şi are în componenţă şi elemente din vestul României (N. Tasič 1995: 136). Evident, chiar dacă realitățile regionale actuale și situația teritoriilor și statelor din zona Balcanilor de vest diferă de momentul 1995, comunitățile preistorice și în special cele eneolitice timpurii cunoscute sub numele Bubanj I, la care se referă prezentul studiu, au fost identificate în special în zona Serbiei. Materiale similare grupei Bubanj I sunt și în Macedonia, grupa Šuplvec-Bakarno-Gumno, Albania, Kossovo – grupa Maliq, culturi eneolitice care nu fac obiectul prezentei abordări dar care sunt strâns legate de complexul cultural eneolitic timpuriu SBK.

Grupa Bubanj Hum este legată în primul rând de Valea Moravei de sud, de regiunea din jurul oraşului Niş şi Leskovak (Bubanj), Velika Humska Čuka, Gradac. Mai în vest grupa intră pe Valea Topliţei, afluent al Moravei, unde ocupă nivelele superioare ale aşezării de la Pločnik. În regiunea Kossovo nu a ajuns în forma clasică aşa cum o arată descoperirile de la Gladnice (C.N. Pătroi 2015: 106):

Harta 1. Culturi eneolitice din zona Peninsulei Balcanice. Apud R. Krauß 2008: Abb. 35.

Harta 2. Complexul Kodjadermen-Gumelnița-Karanovo VI (cu roșu) și complexul Sălcuța-Bubanj-Krivodol (cu albastru). Apud R. Krauß 2008 a: 135, 148, Abb. 35.

1 Stoicani; 2 Aldeni; 3 Monteoru; 4 Baia; 5 Teiu; 6 Blejeşti; 7 Glina; 8 Vidra; 9 Tăngiru; 10 Petru Rareş; 11 Pietrele; 12 Ruse; 13 Căscioarele; 14 Gumelniţa; 15 Sultana; 16 Cernavodă; 17 Medgidia; 18 Costineşti; 19 Durankulak; 20 Sokol; 21 Kubrat; 22 Kamenovo; 23 Razgrad-Hissarlăka; 24 Radingrad; 25 Červen; 26 Volovo; 27 Borovo; 28 Pet Kladenci; 29 Koprivec; 30 Hotnica; 31 Veliko Tărnovo-Trapezica; 32 Nevski; 33 Poljanica; 34 Tărgovište; 35 Ovčarovo; 36 Zavet; 37 Vinica; 38 Kodžadermen; 39 Salmanovo; 40 Smjadovo; 41 Varna-See; 42 Komunari; 43 Sava; 44 Goljamo Delčevo; 45 Gabarevo; 46 Kolena; 47 Karanovo; 48 Sadievo; 49 Bikovo; 50a Marčeva mogila; 50b Račeva mogila; 51 Čatalka; 52 Azmak; 53a Stara Zagora-Okrăžna bolnica; 53b Stara Zagora-Mineralni bani; 54 Zagorci; 55 Ezero; 56 Kukova mogia; 57 Borec; 58 Junacite; 59 Kapitan Dimitrievo; 60 Mečkjur; 61 Plovdiv-Jasatepe; 62 Dolnoslav; 63 Lenovo; 64 Devebargan (Marica); 65 Mădrec; 66 Drama-Merdžumekja

67 Baranda; 68 Zemun-Priglavica; 69 Peştera din Colţul Cătănii; 70 Peştera Rolului; 71 Peştera Dubova; 72 Bolan; 73 Peştera Mare-La Găuri; 74 Slatina Timiş-Gura Ilovei; 75 Domaşnea; 76 Cuptoare-Sfogea; 77 Mehadia; 78a Băile Herculane-Peştera Hoţilor; 78b B. Herculane-P. de sub Piatra Băniţii; 79 Peştera Gaura Ungurului; 80 Turnu Severin; 81 Ostrovul Simian; 82 Cetece-Vrganj; 83 Krivelj; 84 Zlotska pecina; 85 Gîrla Mare; 86 Verbicioara; 87 Sălcuţa; 88 Slatina; 89 Vădastra; 90 Velika Humska Čuka; 91 Bubanj; 92 Pločnik; 93 Gradac-Zlokučani; 94 Hajredin; 95 Krivodol; 96 Ohoden; 97 Teliš-Redutite; 98 Sadovec-Golemanovo kale; 99 Devetaki; 100 Zaminec; 101 Rebărkovo; 102 Pekljuk; 103 Okolglava; 104 Pernik Krakra; 105 Lipljan; 106 Hisar-Suva Reka; 107 Djakovo; 108 Vaksevo-Skaleto; 109 Skopsko Kale; 110 Musočina; 111 Ustie na Drim; 112 Bakarno gumno; 113Crnobuki; 114 Karamani; 115 Šupljevec; 116 Gradac; 117 Maliq; 118 Burimas

Așezări KGK VI (stânga) Așezări SBK (dreapta)

Situri Bubanj I. Baranda (**67**), Zemum-Priglavica (**68**), Cetece-Vrganj (**82**), Krivelj (**83**), Zlotska pecina (**84**), Velika Humska Čuka (**90**), Bubanj (**91**), Pločnik (**92**), Gradac-Zlokučani (**93**), Lipljan (**105**), Hisar-Suva Reka (**106**), Skopsko –Kale (**109**), Ustie na Drim (**111**).

Date istoriografice

La începutul secolului XX în sudul Dunării, în Serbia, au loc o serie de cercetări în câteva aşezări preistorice. Pionierul săpăturilor este K. Deschman

care a început cercetarea aşezării de la Ljubijansko Barje. Îi urmează F. Fiale, J. Brunsmidt, F. Mileker, M. Valtrovik, M. Vasik şi alţii prin al căror efort informaţiile despre presitoria Serbiei se înmulțesc(C. N. Pătroi 2009: 36).

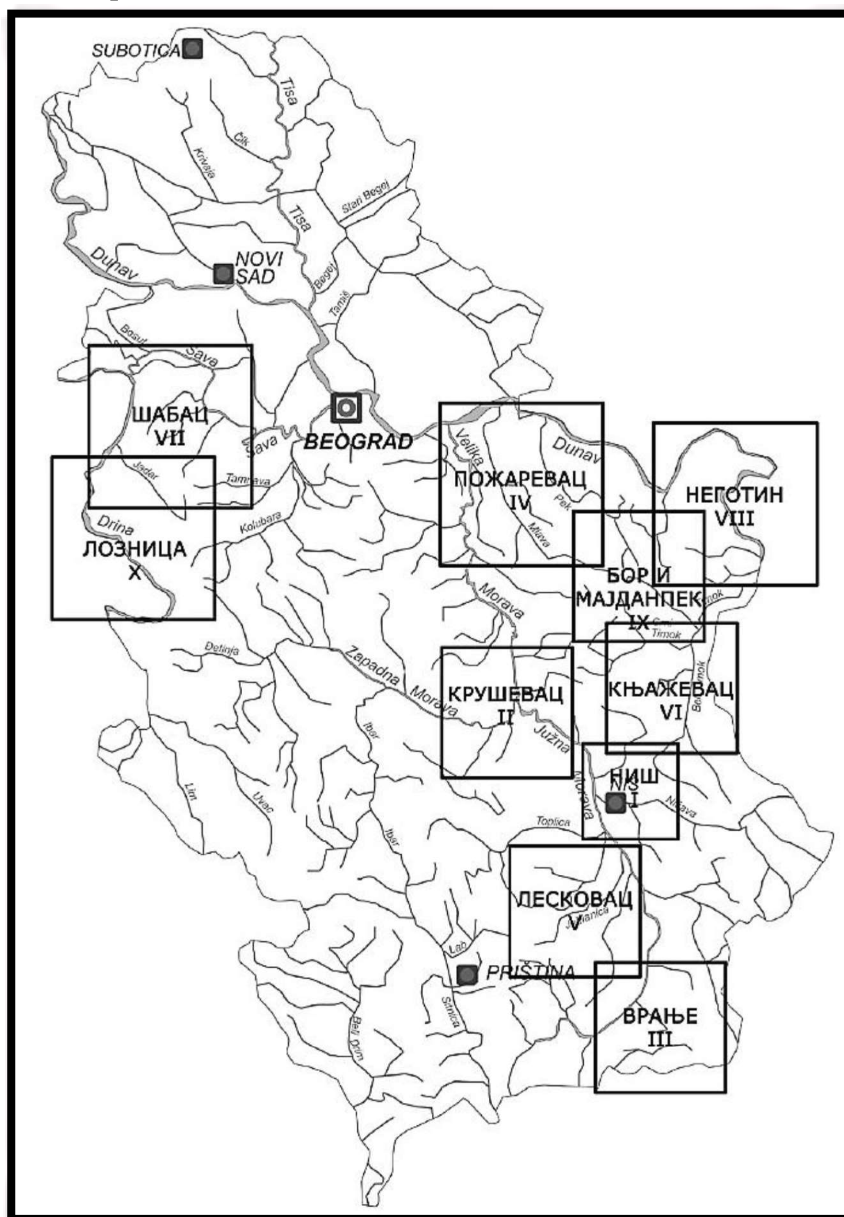
În regiunea Niş, în bazinul superior al Moravei, se cunoşteau înainte de 1939 siturile de la Bubanj şi Velika Humska Cuka. La Bubanj, lângă Niş, au loc, începând cu 1934, cercetări efectuate de către A. Orsic-Slavetic, iar rezultatele sunt publicate în 1940. Din punct de vedere stratigrafic, autorul stabilea existenţa a patru straturi de cultură numerotate de la I la IV. Important este faptul că nivelele Bubanj IIa, IIb şi IIc prezintă materiale Sălcuţa asemănătoare cu cele din România (Oltenia) şi cele din N. Bulgariei (de tip Gnilane) ceea ce l-a determinat pe Vladimir Milojčic să numească aceste descoperiri drept complexul Bubanj-Sălcuţa-Gnilane (V. Milojčić 1949: 285-306). Stratigrafia şi conţinutul stratului de cultură de la Bubanj prezintă un deosebit interes pentru problemele legate de cultura eneolitică timpurie Sălcuţa.

După 1945 cercetări sistematice privind evoluţia grupei Bubanj pe teritoriul Iugoslaviei au fost efectuate de catre M. Garašanin, N. Tasič, B. Jovanovic, S. Dimitrijevic și alții, fiind identificate vestigii eneolitice timpurii Bubanj I sau elemente similare ale acestuia în Serbia de est, Valea Timocului, Munţii Homoloje şi malul drept al Dunării, Serbia de sud cu împrejurimile oraşului Niš, Leskovac şi Prokuplje, Kossovo, Valea Skoplje, Pelagonia, câteva stiluri în Albania precum şi în Slovenia.

În momentul de față, sub coordonarea Institutului de Arheologie din Belgrad și cu sprijinul muzeelor regionale, au fost realizate monografii regionale în care sunt prezentate vestigiile arheologice și siturile corespunzătoare pornind de la cele mai vechi manifestări și până în perioada medievală. Evident, în numeroase puncte au fost evidențiate vestigii eneolitice de tip Bubanj I fapt ce mi-a permis lărgirea cunoștințelor despre aceste comunități iar o parte din informație am punctat-o deja în 2015 (C. N. Pătroi 2015). Grupa Bubanj a fost accesibilă istoriografiei românești până acum în special prin scrierile lui Garašanin și Tasič și referințele lui D. Berciu și P. Roman.

Seria monografiilor regionale începe cu zona **Niš** (M. Stojić M., M. Jocić 2006) și continuă cu cele dedicate regiunilor **Kruševac** (M. Stojić, G. Čađenović 2006), **Vranje** (A. Bulatović 2007), **Braničevo** (M. Stojić, D. Jacanović 2008), **Leskovac** (A. Bulatović, S. Jović 2010), **Knjaževac** (M. Stojić, B. Ilijić 2011), **Šabac** (M. Stojić, M. Cerović 2011), **Negotin** (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013), **Bor și Majdanpek** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanović 2014) și **Loznica** (A. Bulatović, V. Filipović, R. Gligorić 2017). Pentru regiunea Niš nu am reușit să accesez încă monografia dar o parte din descoperirile din regiune se regăsesc in cuprinsul acestei lucrări

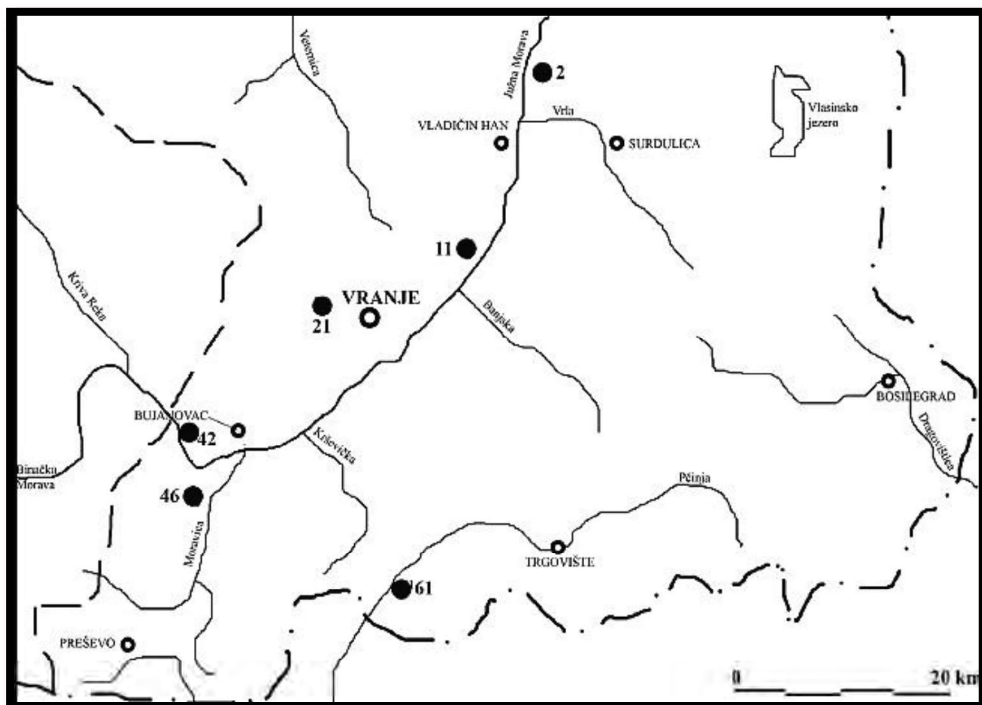
datorită altor studii. Materilele Bubanj I din celelalte regiuni sunt deja un punct consistent de pornire.

Harta 3. Regiuni din Serbia pentru care au fost realizate monografii privind cercetările arheologice. I-II (2006), III (2007), IV (2008), V (2010), VI-VII (2011), VIII (2013), IX (2014), X (2017). Grupul eneolitic Bubanj I este bine reprezentat.

Din punct de vedere geografic, cele mai îndepărtate regiuni din Serbia pentru care există monografii, față de mediul culturii Sălcuța din România, sunt Vranje, Šabac și Loznica. Cu toate acestea, și în cele trei regiuni sunt atestate vestigii de tip Bubanj I similare cu cele Sălcuța.

În **regiunea Loznica** există materiale eneolitice Bubanj I a în siturile din ***Kovisach***, localitatea ***Gradac*** (**1**), Sipula, localitatea ***Rimsko*** (**21**), ***Joșeva***, localitatea ***Kamenița*** (**43**), ***Krasava***, localitatea ***Prosek*** (**52**), ***Likodra*** (**59**), ***Milina*** (**68**), ***Milina***, localitatea ***Spasovine*** (**69**), ***Milina***, localitatea ***Staro selo*** (**70**), ***Novo Selo*** (**75**), ***Pomijacea***, localitatea ***Veliki Bracinaț*** (**77**), ***Radaj*** (**79**), ***Rujani*** (**84**), ***Tekeris***, localitatea ***Sarampov*** (**88**), ***Tekeris*** (**90**), ***Tolisavaț*** (**93**, **95**), ***Cerova*** (1**04**). Vezi harta Apud A. Bulatović , V. Filipović, R. Gligorić 2017: 81, map 2.

Harta 4. Siturile eneolitice Bubanj Hum Ia din **regiunea Vranje**, Serbia. Apud A. Bulatović 2007: 61, map 3. **11**, **21**, **42** și **46**. **21**. ***Vranje***, ***Sobina***, localitatea ***Antin čukar*** (T.XXIV), **42**. ***Končulj***, localitatea ***Gradište*** (T.XLVIII), **46**. ***Lučane***, localitatea ***Bare*** (T. LVII /1-3), **11**. ***Priboj***, localitatea ***Kameni plato*** (T. XIII /1).

Siturile cu vestigii eneolitice timpurii Bubanj din **regiunea Vranje** sunt ***Gradište***, ***Končulj*** (A. Bulatović 2007: pl. XLVIII, 181), sit ***St. Prohor Pčinjski***, ***Jablanica*** (A. Bulatović 2007: pl. LXXV, 246), ***Antin Čukar***, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: pl. XXIV, 127).

Situl ***Kameni plato*** este situat la marginea de sud a satului, pe o creastă care coboară din munții din apropiere și a fost identificat în timpul construcției autostrăzii Nis-Skopje. (A. Bulatović 2007: 97, fig. T XIII/1). Ceramica identificată are bune analogii în așezările de la: Antin Čukar, Bubanj, Gornje Gadimlje, Hisar, Pestera Zlotska, Kovilovo, Krivelj.

Fig.1/1-2. 1- Figurină antropomorfă Bubanj, **Konculj**, sit **Gradiste** (A. Bulatović 2007: 31, fig.27). **2** – obiect din lut ars Bubanj, **Konculj**, sit **Gradiste** (A. Bulatović 2007: 31, fig. 28). Regiunea Vranje.

Fig. 2. 1-2 Cești cu două apucători sit **Antin čukar**, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: 32, fig. 29-30), **3** – Capc decorat cu grafit, sit **Antin čukar**, regiunea Vranje. Grup Bubanj I a. (A. Bulatović 2007: 31, fig. 33).

Sobina este o așezare suburbană la marginea de vest a orașului Vranje. Așezarea preistorică ***Antin Cukar*** este situată la nord-vest de Sobina, pe dealul dominant, înconjurat la est și la vest de râul Sobin. Este protejată în mod natural de pantele abrupte din vest, sud și est, iar accesul se face prin partea de nord. Se pare că situl a avut mici dimensiuni iar locuințele identificate au fost de suprafață. Materialul ceramic aparținând grupei Bubanj I a are numeroase analogii în siturile de la Priboj (peștera), Gradac, Bubanj, Kovilovo, Krivelj și Zlotka în bazinele Timoka, Hisar și Gornje Gadimlje din Kosovo, Šuplejevac din Macedonia (A. Bulatović 2007: 125-126, fig. T XXIV/1-19).

Localitatea ***Bare*** este situată la periferia sudică a podului din satul ***Lučane***, la aproximativ 1 km sud-vest de Moravia de Sud. Prin elementele stilistice și tipologice identificate, ceramica aparține fazei Bubanj I și are similitudini în siturile Bubanj, Velika humska čuka, Antin Čukar, Suplevac, Crnobuki (A. Bulatović 2007: 201, T LVII/1-3).

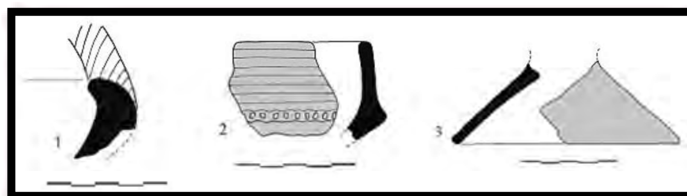

Fig. 3/1-3. Ceramică Bubanj I a din situl **Lučane**, Bare, regiunea Vranije. Apud A. Bulatović 2007: 202, T LVII/1-3.

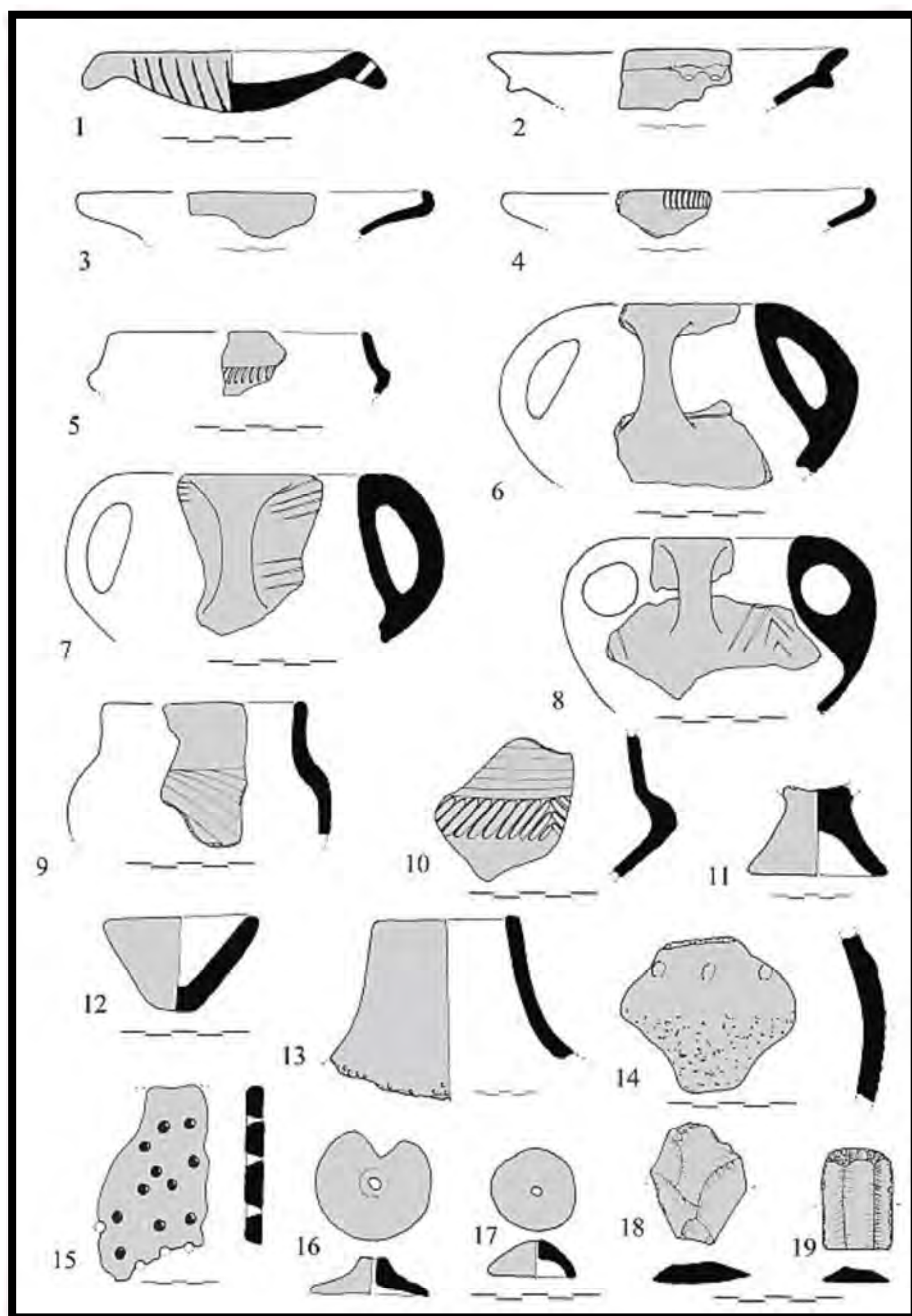

Fig. 4. Inventar arheologic Bubanj Ia din situl *Antin Cukar*, regiunea Vranije, Serbia. Apud A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/1-19.

Situl ***Končulj*** se află la capătul vestic al bazinului Vranjsko-Bujanovac, la intrarea în Cheile Končulj, care este cel mai scurt traseu dintre Vranjsko și Kosovo. La periferia nord-vestică a satului, pe culmea dominantă, care, datorită stâncilor abrupte, este inaccesibilă tuturor părților, accesul se face

doar prin partea din sud-vest, unde înălțimea se înclină ușor spre râu și se află localitatea **Gradište**. Moravia de Sud este situată în sud și vest, făcând un meandru mare în acel loc. Site-ul ocupă o suprafață de aproximativ 2 ha, dintre care 65m au fost cercetați. Situl este unul pluristratificat.

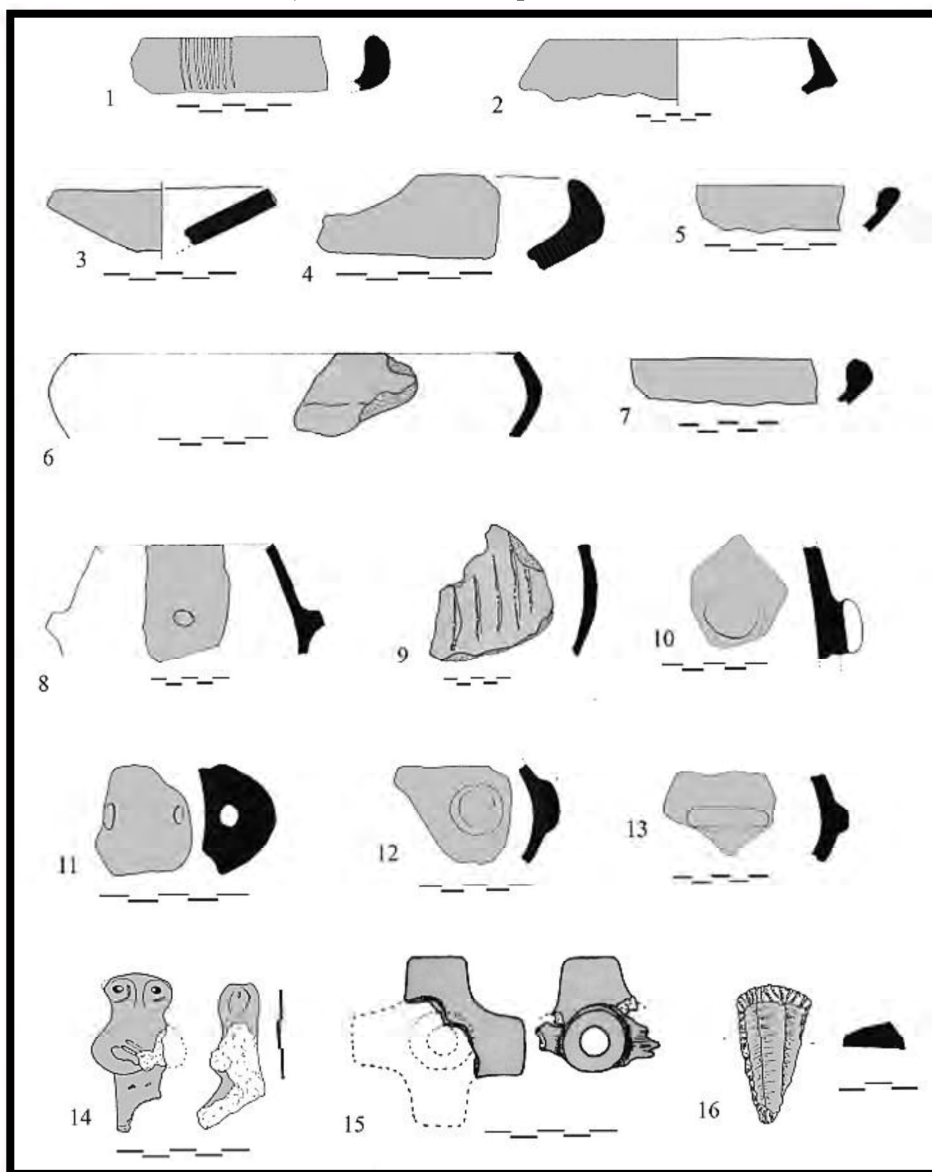

Fig. 5. Inventar arheologic atribuit grupei Bubanj I a din situl *Končulj, regiunea Vranije, Serbia.* Apud A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/1-16.

Vestigiile eneoliticului se găsesc sondajele 1, 4 și 5. Realizate în zona platoului central acestea surprind urmele dintr-o palisadă care s-a prăbușit (sondaj 4). O parte considerabilă a materialului provine din marginea sud-estică a sondajului 1. Materialele rezultate au fost încadrate prin metode

stilistice şi tipologice (A. Bulatović 2007: 177-178). Ceramica Bubanj I a (T. XLVIII/1-16) își găsește cele mai apropiate analogii în siturile Bubanj, Velika Humska čuka, Škodrino polje, Kostoperskakarpa, Pernik, Pilavo, Ruse (A. Bulatović 2007: 180).

O caracteristică importantă a siturilor grupului Bubanj I a din regiunea Vranje este aceea că acestea controlau poziții cheie de acces. Astfel, localitatea din Priboj se afla la intrarea Pribojska suteska și de acolo controla singurul drum de acces posibil în partea centrală a văii Vranje-Bujanovac. Satul de la Sobin a controlat partea de mijloc a văii dintre Vranje și Bujanovac, iar așezările din Lučane și Končulj au comunicat cu zona Kosovo. Mai mult, în valea Binačka Morava în amontele dealurile din Domorovce, Stanišor și Gornje Gadimlje se facea accesul pe teritoriul sud-estic al Kossovo. (A. Bulatović 2007: 289). Ca și o concluzie, în regiunea Vranje, în funcție de formele ceramice (vase kantharos, boluri, cești cu două apucători, etc.) și tehnicile de ornamentare (caneluri, incizie, grafit și impresiuni în formă de puncte) siturile grupului cultural Bubanj-Hum Ia sunt în deplină concordanță cu cele din alte regiuni ale Serbiei. Se remarcă faptul că patru locații ale grupului Bubanj Ia erau situate pe dealuri, în timp ce așezarea din St. Mânăstirea Prohor Pčinjski se află în vale, dar este situată adânc în interiorul regiunii, departe de comunicarea principală cu Valea de Sud a Moravei (A. Bulatović 2007: 289).

1

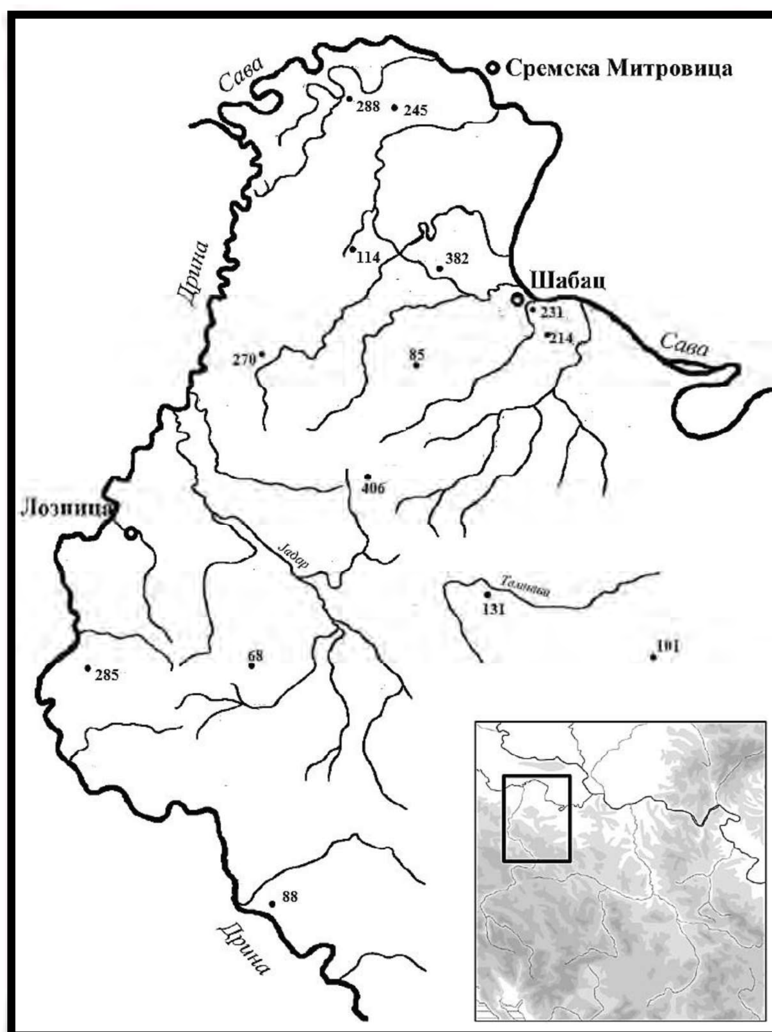
2

Fig. 6. Cești cu două apucători din grupa Bubanj I a din situl Zlokućane, Gradac. Regiunea Leskovac, Serbia. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 31-32, fig. 33-34.

Siturile eneolitice tipurii de tip Bubanj I din valea Drina, **regiunea Šabac** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 35, 50) sunt în număr de 13, cercetări arheologice fiind realizate doar în zona ***Dublje*** (Дубљу). În această regiune fodul cultural din care se naște cultura Bubanj I este cel Vinča iar după cultura Bubanj I sunt întânite elemente de tip Cernavoda III-Boleraz și apoi Coțofeni.

Așezările Bubanj I din **regiunea Šabac** din Serbia (M. Stojić, M. Cerović 2011: 55):

- ***Cerova***, site ***Kovačevića pećina***, ***B*** (**68**) – Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 74, 206, 254, T XXXV/1-8).
- ***Desić***, site ***Parlozi – Šančina – Paripovač B*** **(85) -** Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 209, 257, T XLI/2-4).
- ***Donja Badanja***, localitatea Metlik. ***Sit Meltik A*** (**88**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 209)

Harta 5. Siturile eneolitice timpurii de tip Bubanj I din regiunea **Šabac**, Serbia. Apud M. Stojić, M. Cerović 2011: 54.

- ***Družetić***, localitatea Bodnjik, site ***Obodnjik*** (**101**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 210, 259, T XLVIII/1-3).
- ***Dublje***, localitatea ***Obrovčine***, șanț **B**, sit ***Šanac*** (**114**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 211, 260, T LIII/1-7, 261, T LIV/3-8, 262, T LV/1-10).
- ***Glušci***, sit ***Staro Selo*** - ***Ribarica B1*** (**131**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 212, 267, T LXIII/30-32).
- ***Majur***, sit ***Veliki obrovac B*** (**214**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 217, 275, T LXXXI/18-26).
- ***Miokus***, sit ***Svarčjak*** (**231**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 218, 280, T LXXXVII/1-7).
- ***Noćaj***, sit ***Livade A*** (**245**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 219).

- ***Prnjavor***, ***sit Avlišta B*** (**270**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 221).
- ***Radalj***, sit ***Kopiljuša B1*** (**285**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 222, 295, T CVIII/6).
- ***Radenković***, sit ***Jelenslo brdo*** (**288**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 222, 297, T CX/15-16).
- ***Štitar***, sit ***Gračevo*** (**382**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 228).
- ***Tekeič***, site ***Šarampov*** (**406**) - Grup Bubanj I. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 230, 360, T CXCIX/1-5).

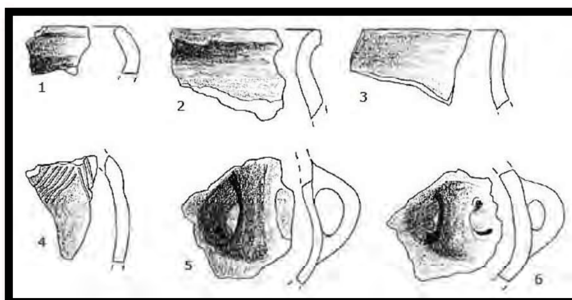

Fig. 7. Ceramică Bubanj I din situl ***Kovačevića pećina***, ***B*** (**68**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 254, T XXXV/1-6).

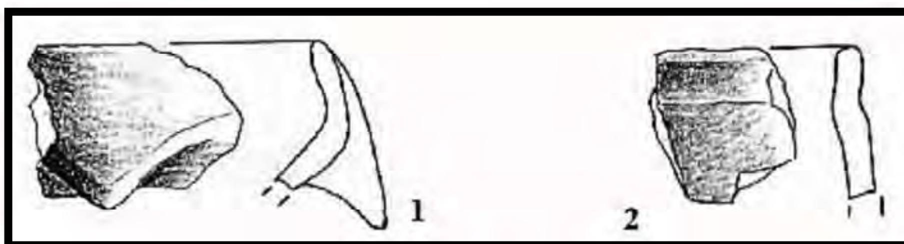

Fig. 8. Ceramică Bubanj I din situl ***Parlozi – Šančina – Paripovač B*** (**85**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 257, T XLI/2-3).

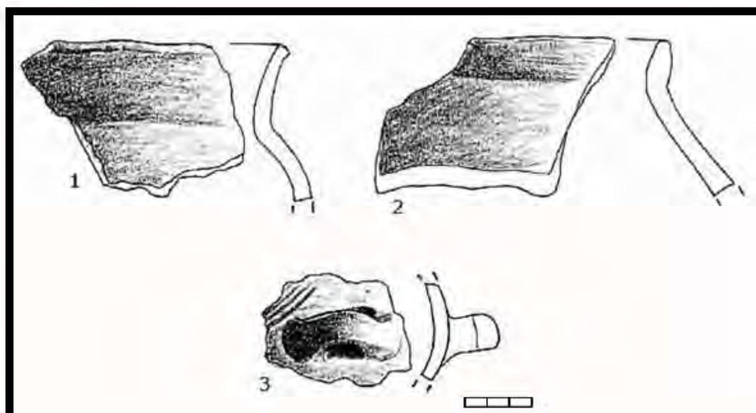

Fig. 9. Ceramică Bubanj I din situl ***Obodnjik*** (**101**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 259, T XLVIII/1-3).

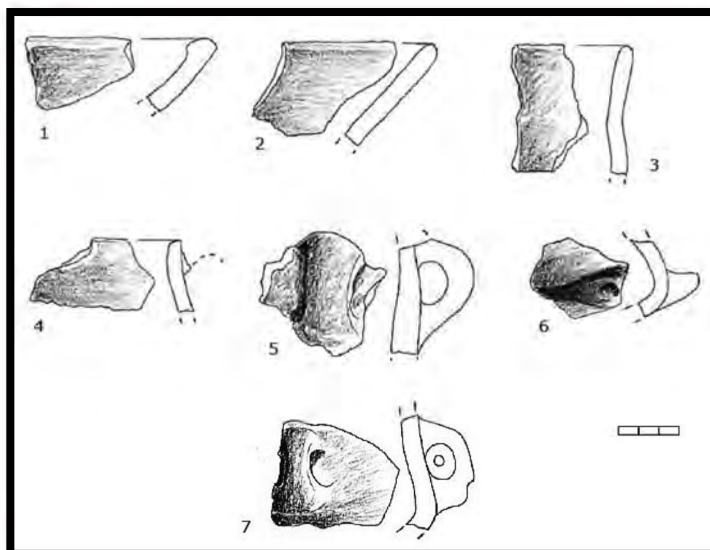

Fig. 10. Ceramică Bubanj I din localitatea ***Obrovčine***, șanț **B**, sit ***Šanac*** (**114**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 260, T LIII/1-7).

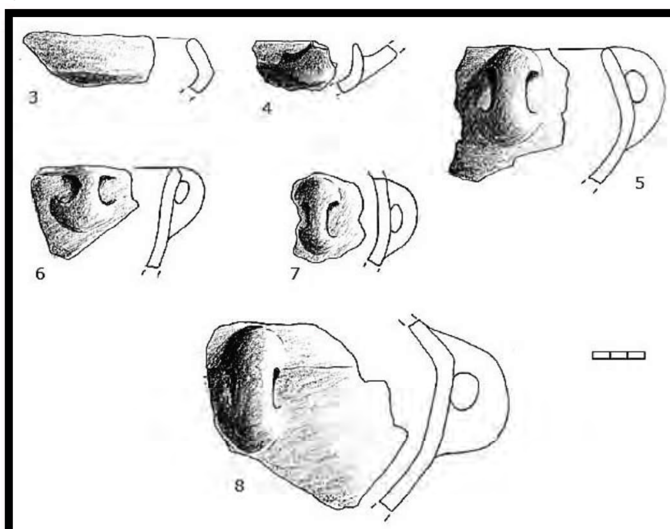

Fig. 11. Ceramică Bubanj I din localitatea ***Obrovčine***, șanț **B**, sit ***Šanac*** (**114**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 261, T LIV/3-8).

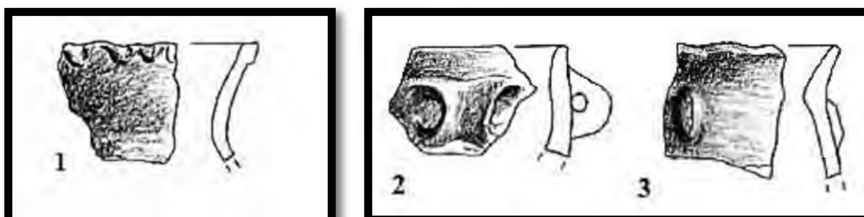

Fig. 12. Ceramică Bubanj I din ***Glušci***, sit ***Staro Selo*** - ***Ribarica B1*** (**131**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 267, T LXIII/30-32).

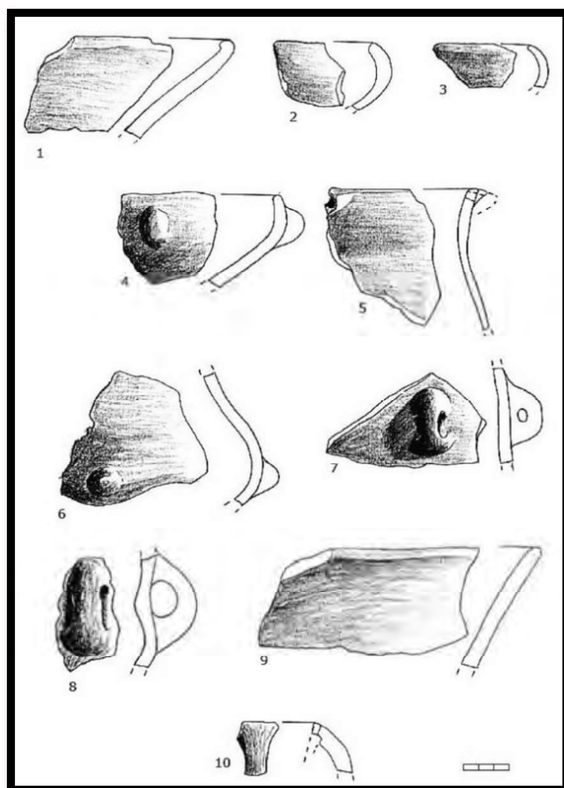

Fig. 13. Ceramică Bubanj I din localitatea ***Obrovčine***, șanț **B**, sit ***Šanac*** (**114**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 262, T LV/1-10).

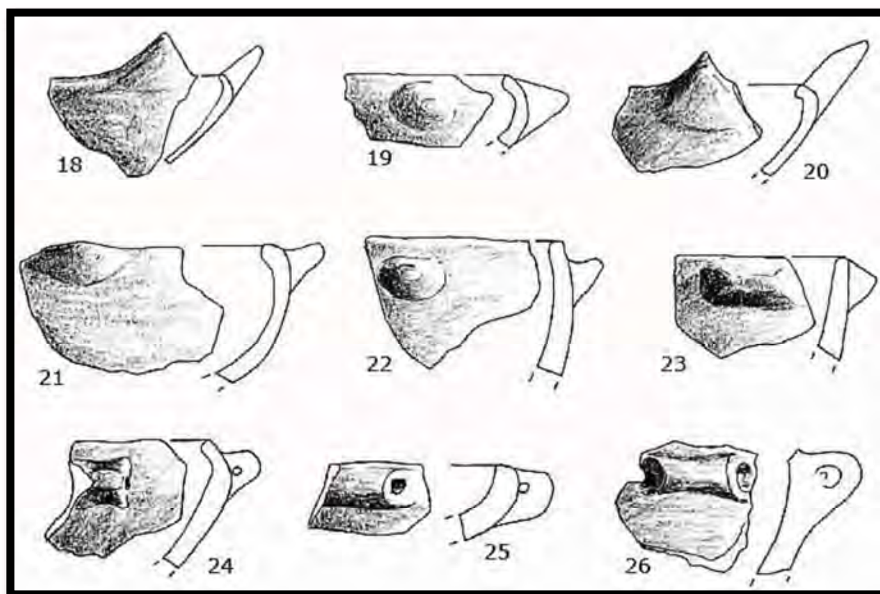

Fig. 14. Ceramică Bubanj I din ***Majur***, sit ***Veliki obrovac B*** (**214**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 275, T LXXXI/18-26).

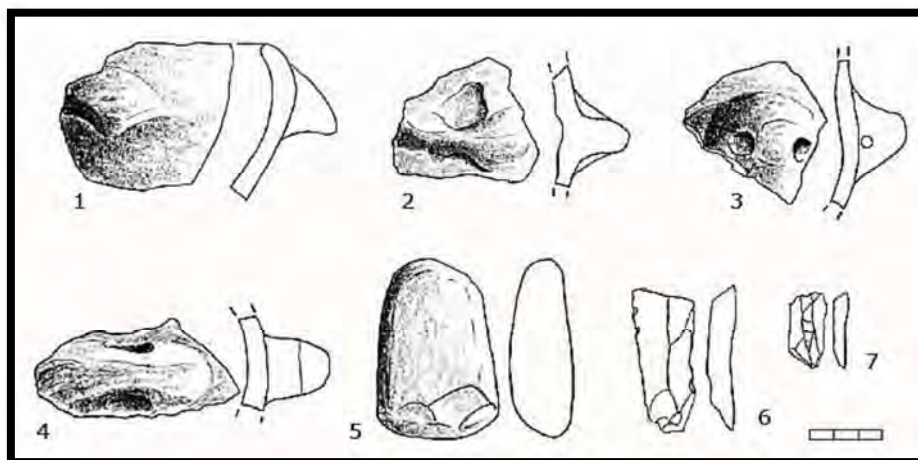

Fig. 15. Inventar arheologic Bubanj I din ***Miokus***, sit ***Svarčjak*** (**231**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 280, T LXXXVII/1-7).

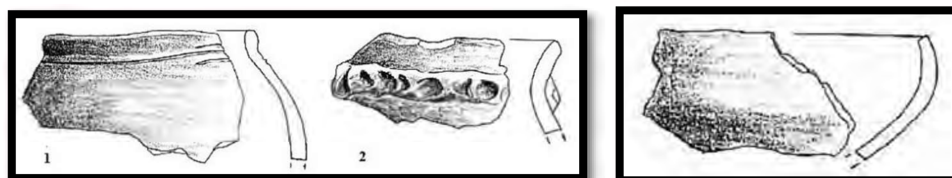

Fig. 16. 1-2 Ceramică Bubanj I din ***Radenković,*** sit ***Jelenslo brdo*** (**288**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 297, T CX/15-16). **3**. Ceramică Bubanj I din Radalj, sit ***Kopiljuša B1*** (**285**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 295, T CVIII/6).

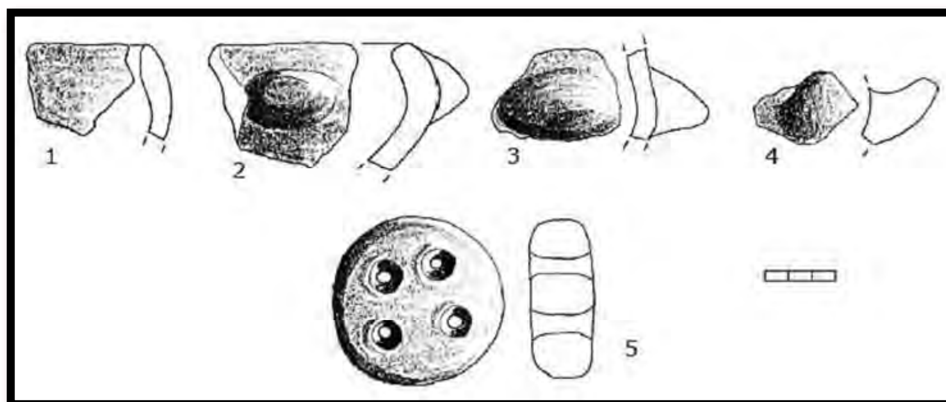
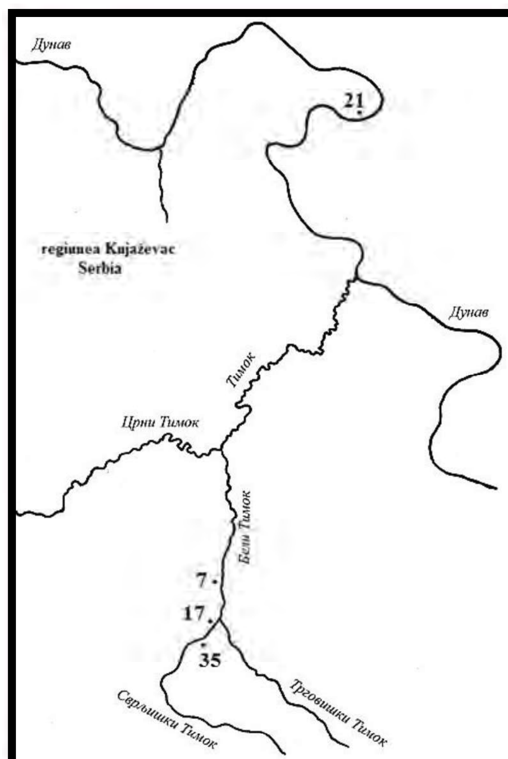

Fig. 17. Inventar arheologic Bubanj I din ***Tekeič***, site ***Šarampov*** (**406**), regiunea **Šabac**, Serbia. (M. Stojić, M. Cerović 2011: 360, T CXCIX/1-5).

În **regiunea Knjazevać**, potrivit instituției muzeale regionale, eneoliticul timpuriu este reprezentat de grupa Bubanj I descoperiri de acest tip fiind înregistrate în satele ***Banjski Oresac***, ***Kozelj***, ***Debelica***, ***Rgoste*** și ***Jelasnica***. Siturile eneolitice cunoscute în orașul ***Knjazevac*** sunt ***Bosevo - Metalogradnja*** și ***Dubrava.***

Harta 6. Siturile grupei eneolitice timpurii Bubanj I din regiunea Knjaževac, Serbia. **7**. ***Jelašnica***, localitatea ***Škodrino polje*** (Јелашница, локалитет Шкодрино поље); **17**. ***Knjaževac***, satul Dubrava I (Књажевац, локалитет Дубрава I); **21**. ***Korbovo***, satul ***Pesak*** (Корбово, локалитет Песак); **35**. ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште локалитет Бањица). Apud Stojić M., Ilijić B. 2010: 51.

7. ***Jelašnica***, localitatea Škodrino polje (Јелашница, локалитет Шкодрино поље), grup Bubanj I suprapus de vestigii Verbicioara (Stojić M., Ilijić B. 2010: 49).

17. ***Knjaževac***, satul Dubrava I (Књажевац, локалитет Дубрава I), cultura Bubanj I, cultura Coțofeni (Stojić M., Ilijić B. 2010: 49).

21. ***Korbovo***, satul Pesak (Корбово, локалитет Песак) – Bunanj I și Cernavoda III (Stojić M., Ilijić B. 2010: 49).

35. ***Rgoște***, satul Banjica (Ргоште, локалитет Бањица), (Stojić M., Ilijić B. 2010: 49).

Situl ***Jelašnica***, localitatea Škodrino polje a fost identificat în anul 1987 lângă cetatea Timacum Minus. Pe câmpia Škodrino, în apropiere de râul Timokul Alb, pe o terasă a fost descoperită locuirea eneolitică. Au fost găsite cinci locuințe orientate nord-sud/est-vest și nord-vest/sud-est ce aveau podele din lut și un bogat inventar arheologic alcătuit din unelte din cuarț, piatră, corn, os, ceramică și unelte din cupru (Stojić M., Ilijić B. 2010: 60-61, T. V/1-3, 6-7, 9-10). Printre formele ceramice reprezentative se remarcă cele care au profil în forma literei „***S***,,, boluri, castroane conice, bitronconice, capac de vas conic,

pahare, cupe, amfore decorate pe umăr cu morive triunghiulare, impresiuni făcute cu degetele, arcade umplute cu puncte, vase decorate cu barbotină, etc.

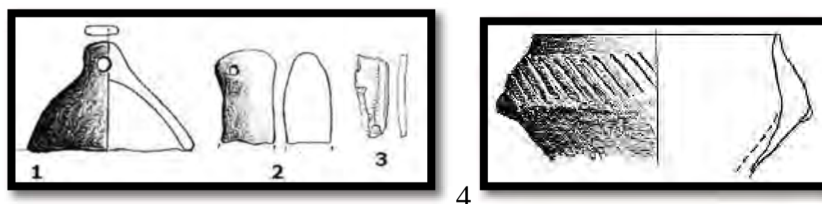

Fig. 18. 1-3. Inventar arheologic sit *Jelašnica*, regiunea Knjaževac. Apud Stojić M., Ilijić B. 2010: 63, T V/1-3. **4** - Ceramică Bubanj I din situl *Knjaževac*, satul Dubrava I. Apud Stojić M., Ilijić B. 2010: 77, T IV/29.

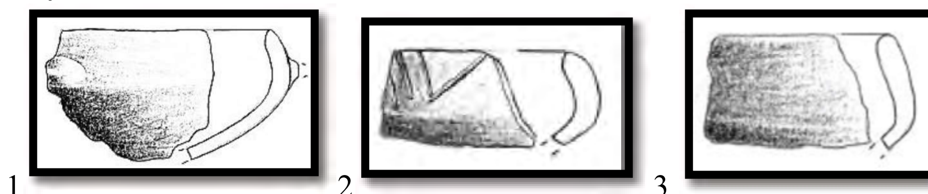

Fig. 19. Ceramică Bubanj I din situl *Jelašnica*, regiunea Knjaževac, Serbia. Apud Stojić M., Ilijić B. 2010: 63, T V/7, 9-10.

În punctul ***Knjaževac***, satul **Dubrava I** (Књажевац, локалитет Дубрава I) fragmentele ceramice eneolitice Bubanj I sunt destul de puține și au analogii în așezările grupului de la Novo Selo (Niš) și Gradac în Zlokućani (Stojić M., Ilijić B. 2010: 73, 77, T IV/29). Apar în sectorul Dubrava I B1.

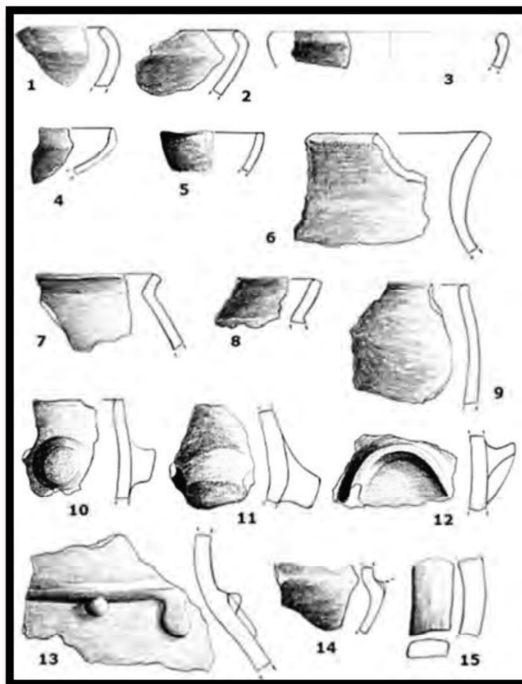

Fig. 20. Ceramică Bubanj I din situl *Rgoște*, satul Banjica (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac. Apud Stojić M., Ilijić B. 2010: 101, T. XXXII/1-15).

Așezarea ***Rgoște***, satul **Banjica** (Ргоште, локалитет Бањица) este situată în valea Svrljiški Timok. În 2009 s-au făcut săpături arheologice semnificative care au completat imaginea acestui sit. Materialele eneolitice timpurii de tip Bubanj I au fost descoperite în secțiunea Banjica A (Stojić M., Ilijić B. 2010: 100, T. XXXII/1-15, T. XXXII/16-24). Dintre formele ceramice identificate se remarcă vasele cu marginea arcuită în interior, care uneori au profil bombat (străchini, castroane), vase cu gât înalt și evazat, vase cu umăr, castroane tronconice, vase cu gâtul scurt și evazat etc.

Printre decorurile identificate se observă inciziile oblice dispuse în șiruri, butoni, arcade în relief dar și decor realizat pe marginea interioară a vasului în formă de șiruri de triunghiuri incizate („*dinții de lup*,,) ce sunt umplute cu puncte.

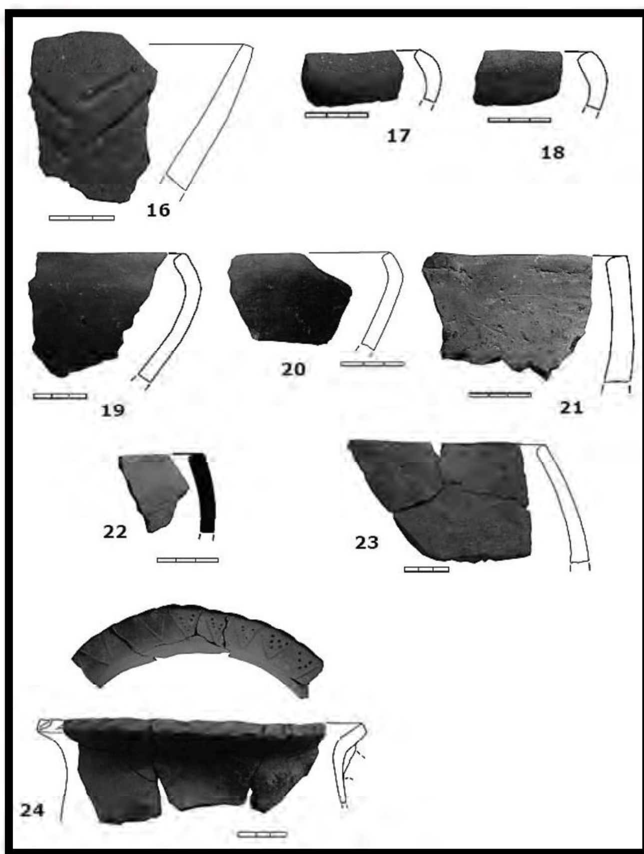

Fig. 21. Ceramică Bubanj I din situl *Rgoște*, satul Banjica (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac. Apud Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/16-24).

Inventarul arheologic atribuit grupei Bubanj I din situl ***Korbovo***, satul **Pesak** (Корбово, локалитет Песак) provine din sondajul Pesak B unde complexul Sălcuța-Bubanj-Krivodol este suprapus de elemente de tip Cernavoda III (Stojić M., Ilijić B. 2010: 119, T XXXIX/2-3). Ambele figurine antropomorfe au analogii în figurinele de la Sălcuța „*Piscul Cornișorului*,,.

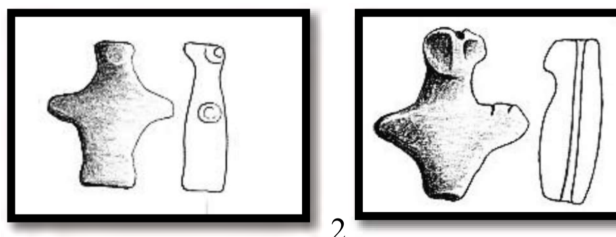
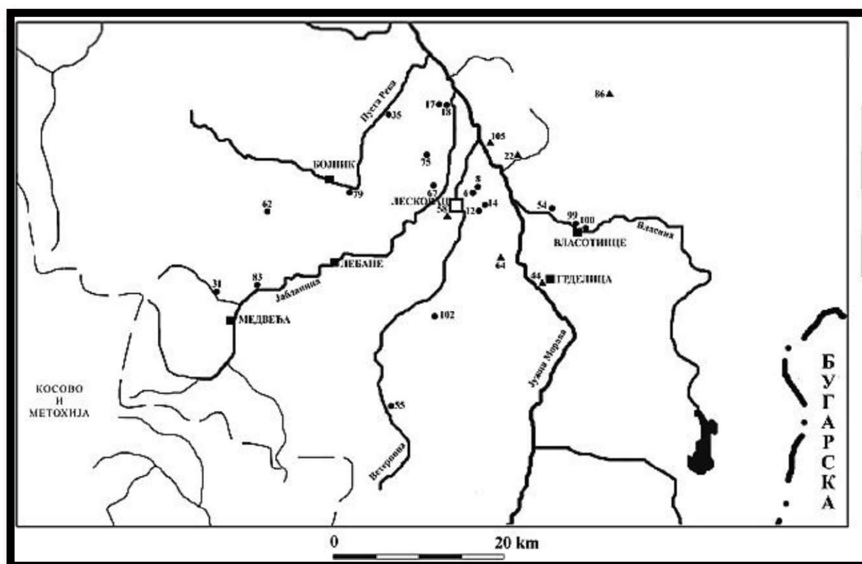

Fig. 22. 1-2. Plastică antropomorfă Bubanj I din situl *Korbovo*, satul Pesak (Корбово, локалитет Песак). Apud Stojić M., Ilijić B. 2010: 120, T XXXIX/2-3.

Harta 7. Siturile eneolitice timpurii Bubanj I din **regiunea Leskovac**, Serbia. Apud A. Bulatović, S._Jović 2009: 60, map 3. Siturile Bubang I a sunt: **31**. ***Gazdare*** **(*Газдаре*)**- punct Canalul fabricii de seringi, Medvedja; **35**. ***Gornje Brijanje*** **(*Горње Бријање*)**; **44**. ***Grdelica***, localitatea ***Kale***; **55**. ***Lalince*** **(*Лалинце*)**, localitatea ***Potok***; **83**. ***Rujkovac*** **(*Рујковац*)**; **99**. ***Vlasotince*** **(*Власотинце*)** – în spatele hotelului "**Grozd**"; **100** – ***Vlasotince*** **(*Власотинце*)**, localitatea ***Vodovod-luka*** (**Водовод-лука**); **105** - ***Zlokućane*** **(*Злокућане*)**, localitatea Gradac.

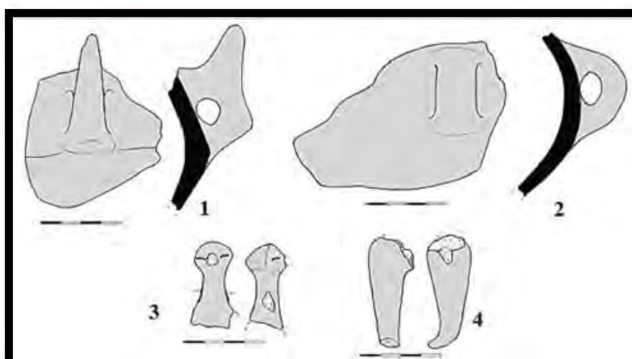
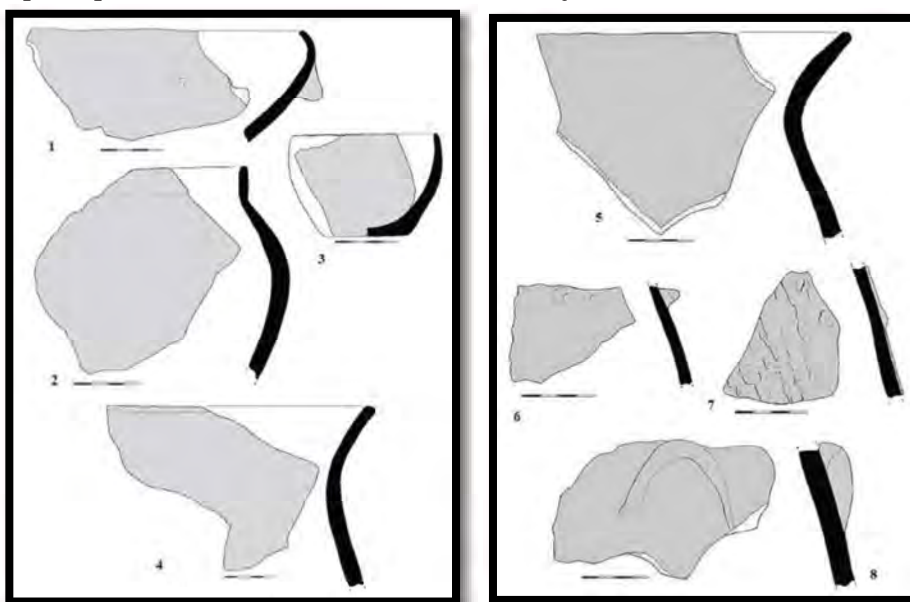

Fig. 23. Ceramică și plastică antropomorfă Bubanj I a din situl *Gazdare* (*Газдаре*), regiunea Leskovac. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 152, T. LI/1-4.

Situl ***Gazdare*** (*Газдаре*), **regiunea Leskovac** se află la 6 km nord de Medveđa, pe drumul Medveđa-Lece. În timpul excavării canalului dintre fabrica de seringi și casa lui Radomir Radenković s-a găsit ceramică preistorică Bubanj I și figurine antropomorfe (A. Bulatović, S. Jović 2009: 152, T. LI/1-4).

Vlasotince se află pe malul Vlasinei, între pantele Ostrozub și Krusevica, la 16 km sud-est de Leskovac. Două situri preistorice au fost evidențiate în Vlasotince: în spatele hotelului "Grozd" și Vodovod-luka.

Situl ***Vlasotince*** (*Власотинце*) – **în spatele hotelului "Grozd"**, eneolitic timpuriu, grup cultural Bubanj – Hum (A. Bulatović, S. Jović 2009: 300, T. CXXXVIII/1-8, T. CXL/9, T. CXLI/15-18). Din materialul recoltat se remarcă ceramica (străchini cu marginea arcuită spre interior, boluri, vase cu profil în forma literei „***S***„ dar și o serie de unelte din piatră (T. CXLI/15-18) care par a proveni din nivelul de cultură Bubanj Ia.

1

Fig. 24. 1/1-8 Ceramică din situl *Vlasotince* (*Власотинце*) – în spatele hotelului "Grozd", regiunea Leskovac. Grup Bubanj. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 301-302, T. CXXXVIII/1-8.

Situl ***Vlasotince*** (*Власотинце*), localitatea ***Vodovod-Luka*** (Водовод-лука), eneolitic timpuriu, grupul cultural Bubanj-Hum I. Acesta este un sit de dimensiuni mai mari și are o stratigrafie mai bogată în diverse perioade culturale.

Localitatea Luka este situată în Vlasotince, pe malul drept al Vlasinei. Ceramica descoperită corespunde aceleiași perioade cu cea de la site-ul de la hotel "Grozd" (A. Bulatović, S. Jović 2009: 305-306, T. CXLII/2-3).

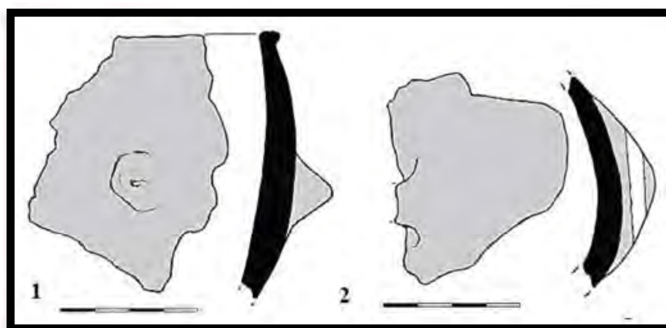

Fig. 25. Ceramică din situl *Vlasotince* (*Власотинце*) – *Luka*, regiunea Leskovac. Grup Bubanj. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 306, T. CXLII/2-3.

Situl ***Gornje Brijanje*** (*Горње Бријање*) al grupului cultural Bubanj I se află pe malul stâng al râului Puste, la 13 km nord-est de Bojni. Câteva descoperiri de ceramica eneolitică provin din sat (A. Bulatović, S. Jović 2009: 161-163, T. LVI/1-13). S-au descoperit fragmente ceramice ale unor străchini, castroane, un fragment de altar de cult, etc.

Situl ***Lalince*** (*Лалинце*), localitatea ***Potok*****,** este situat în valea Veternica, la aproximativ 30 km sud-vest de Leskovac, pe vechiul drum Leskovac-Vranje (A. Bulatović, S. Jović 2009: 196, T. LXXVII/1-9).

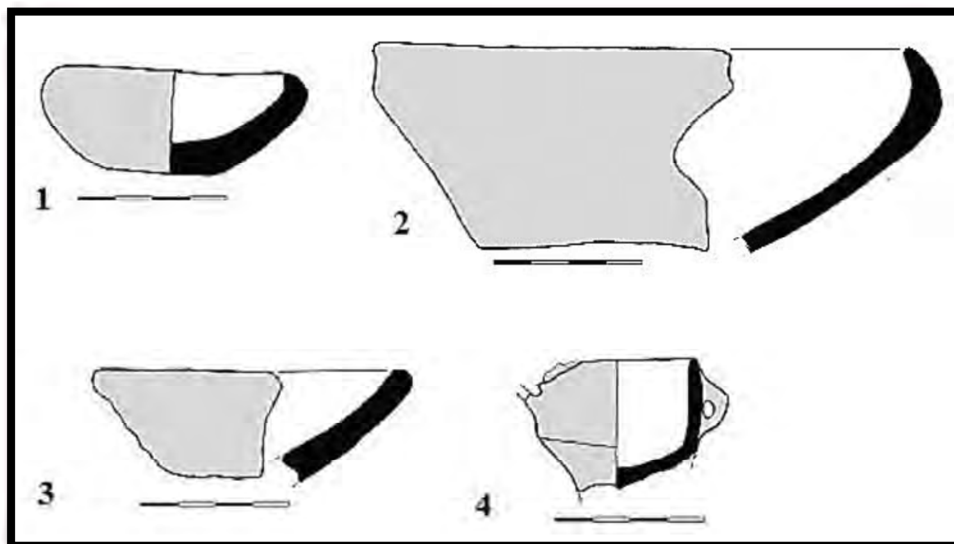

Fig. 26. Ceramică din situl *Rujkovac* (*Рујковац*), regiunea Leskovac, cultura Bubanj I. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 278, T. CXXIII/1-4.

Situl ***Rujkovac*** (*Рујковац*). Rujkovac se află pe drumul de la Lebana la Medveđa, la aproximativ 35 km sud-vest de Lešovec. Identificat cu ocazia lucrărilor de asfaltare a drumului în anul 1995, a fost cercetat prima dată sistematic în anul 2006 fiind identificate două straturi culturale din perioada Eneolitică și epoca târzie a bronzului (A. Bulatović, S. Jović 2009: 277, T. CXXIII/1-4).

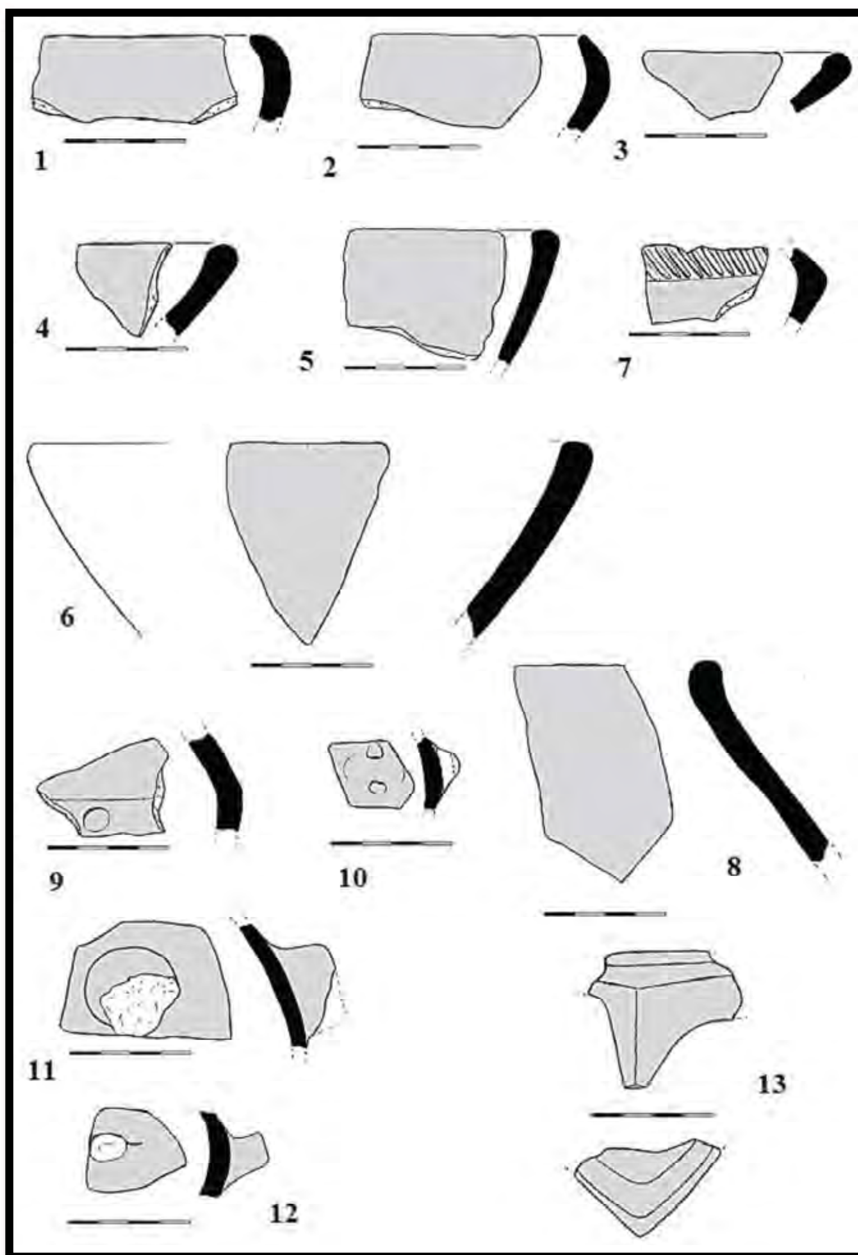

Fig. 27. Ceramică Bubanj I a din situl *Gornje Brijanje* (*Горње Бријање*), regiunea Leskovac. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 162, T. LVI/1-13.

Situl ***Zlokućane*** (*Злокућане*), localitatea Gradac. Orașul Gradac este situat pe dealul dominant, la gura râului Jasnjak din Moravia de Sud. Locația include: un platou alungit, un platou mai mic și două terase - unul deasupra sudului Moraviei și a altor părți ale râului Jasnjak. A fost descoperit în anul 1909 dar cercetări mai ample au fost realizate în 1956-1957 și 1959 ocazie cu care au fost realizate 12 sondaje (A. Bulatović, S. Jović 2009: 321-322, 331, T.

CLIV/39-44). În sondajele VII și X-XII au fost identificate nivele culturale ale eneoliticului timpuriu de tip Bubanj I.

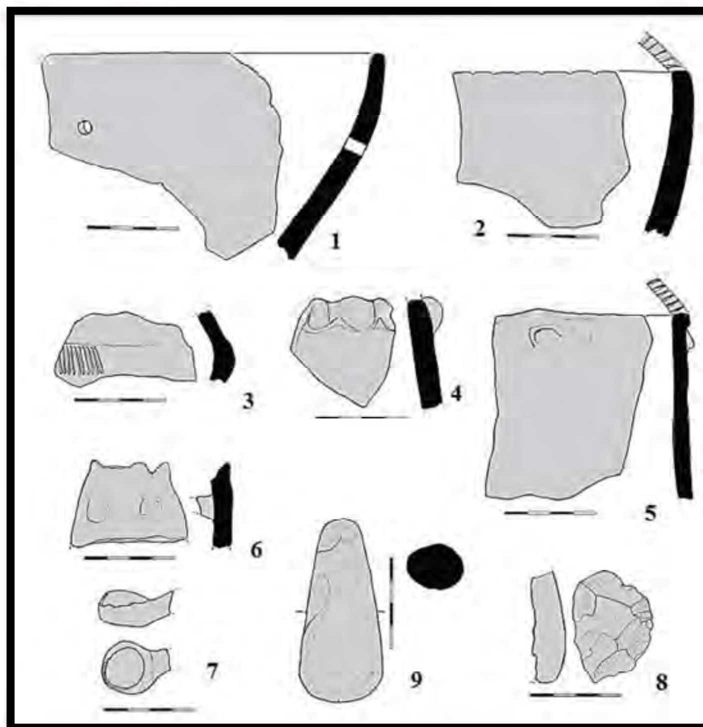

Fig. 28. Ceramică Bubanj I a din situl Situl *Lalince* (*Лалинце*), localitatea *Potok*, regiunea Leskovac. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 196, T. LXXVII/1-9.

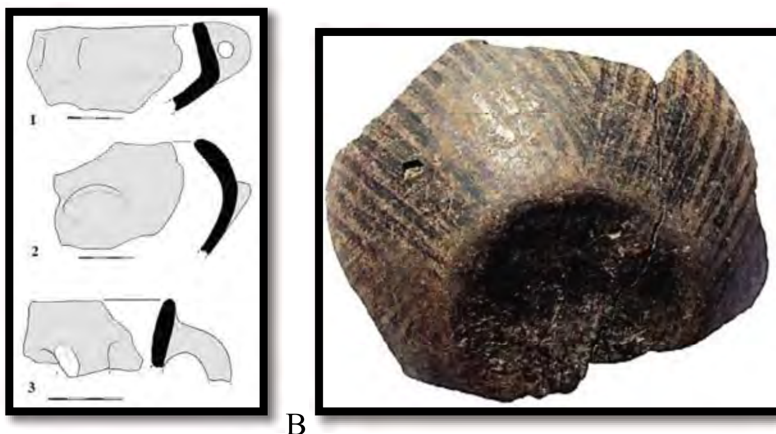
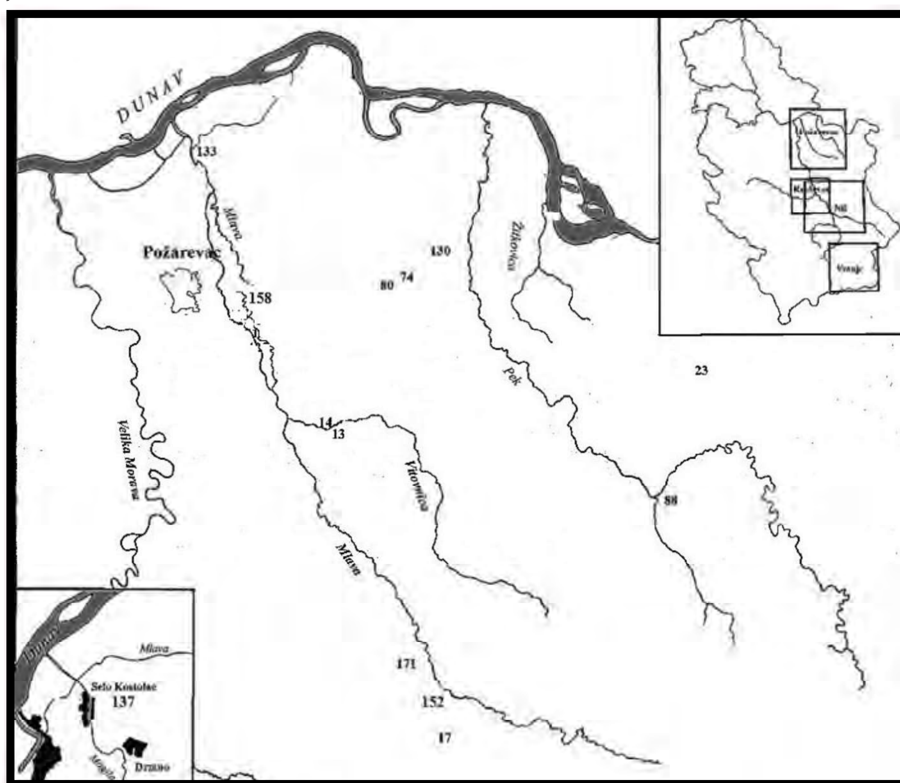

Fig. 29. A. Ceramică din situl *Zlokućane* (*Злокућане*), localitatea Gradac. Regiunea Leskovac. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 333, T. CLIV/42-44. **B**. fragment vas Bubanj I a pictat cu grafit descoperit la *Čekmin*, *Ševarike*, regiunea Leskovak. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 343, fig.64.

Grupul cultural Bubanj I cuprinde trei așezări fortificate situate pe malul râului Južna Morava și opt așezări plane, dintre care trei sunt situate în Leskovačko polje, în timp ce restul sunt situate în regiunea Jablanica (siturile

Okućnica B. Ivkovića din Rujkovac și Fabrica Rajkava în Gazdare), în Leskovackoporečje (situl Potok din Lalinac) și în regiunea Vlasina region (site-urile hotel Grozd și Vodovod-Luka din Vlasotince). Vezi (A. Bulatović, S. Jović 2009: 343-344). Ca și caracteristică a ceramicii Bubanj I din siturile eneolitice din regiunea Leskovac, aparținând grupului cultural Bubanj-Hum I, din bazinul râului Južna Morava, aceasta continuă tradiția culturii Vinča, adică a așa numitei faze Gradac a culturii Vinča.

Harta 8. Așezările eneolitice timpurii ale grupei Bubanj I din zona **Požarevac, <u>regiunea Braničevo</u>**, Serbia (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 528-529). Siturile de pe hartă: **Požarevac, regiunea Braničevo** sunt: **(23)** ***Duboka***, localitatea ***Gaura Mare*** **(23)** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 100-101, 434, T XIX/1-11); (**13**) ***Crljenac***, localitatea ***Stig*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 434); (**14**) ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 78-80, 434, T VIII/1-16); **(17)** ***Ćovdin***, localitatea ***Nicolina dula*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 84, 434, T XI/1); (**74**) ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 185-186, 434, T LXII/1-11); **(80)** ***Malo Gradište***, localitatea ***Majura A*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 200, 434, T LXIX/1); (**130**) ***Smoljinac***, localitatea ***Zmajevac*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 255, 434, T CV/1-2); (**133**) ***Starčevo***, localitatea ***Mali Bubaj*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 259, 435); (**137**) ***Stari Kostolac***, localitatea ***Pećine*** **A** (**137**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 269, 435); (**152**) ***Šetonje***, localitatea ***Bucure*** (**152**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 280, 435, T CXIX/1); (**158**) ***Toponica***, localitatea ***Selište*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 288, 435, T CXXIV/1-5); (**171**) ***Veliko Laole***, localitatea ***Oborište*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 309, 435).

Pe lângă aceste puncte în **<u>regiunea Braničevo</u>** mai este și așezarea eneolitică Bubanj I din ***Stalać*** se afllă lângă orașul **Stalać** (G. Cadjenovic 2007: 28).

Situl ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 78-80, 434, T VIII/1-16), regiunea Braničevo din Serbia are nivel de locuire eneolitic timpuriu de tip Bubanj I. Ceramica identificată face parte din seria străchinilor cu marginea arcuită în interior, profile de vase bombate, apucători amplasate sub marginea vaselor sau pe zona de maximă rotunjime, etc. Ca și decor se observă marginea vasului crestată și aplicații de șnur, incizii, grupe de puncte realizate prin împunsături, etc. S-au mai descoperit fusaiole, unelte din silex, un fragment de topor din piatră, etc.

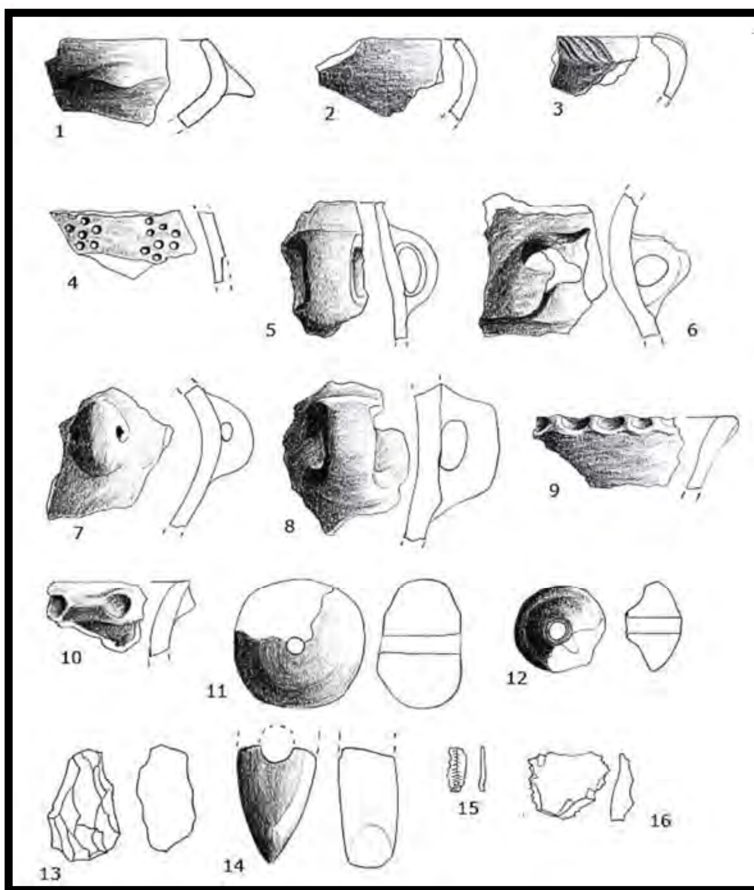

Fig. 30. Inventar archeologic Bubanj I din situl ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 79, T VIII/1-16), regiunea Braničevo.

Aceleași forme ceramice le întâlnim și la ***Duboka***, localitatea ***Gaura Mare*** **(23)** regiunea Braničevo. Vase cu marginea arcuită spre interior ori cu buza vazului evazată, vase bombate cu decor incizat grupat în registre de linii oblice, dispus pe zona de maximă rotunjire, etc. Inventar litic din silex (burine, gratoare, racloare, etc.) (M. Stojić, D. Jacanović 2008:100, T XIX/1-11).

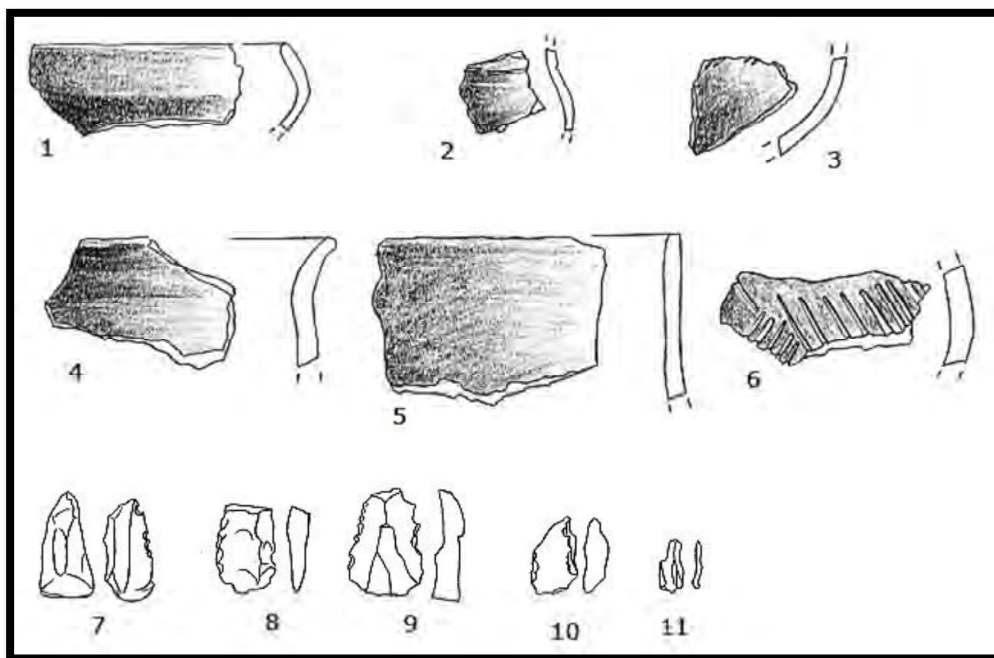

Fig. 31. Inventar archeologic Bubanj I din ***Duboka***, localitatea ***Gaura Mare*** **(23)** regiunea Braničevo din Serbia. Apud M. Stojić, D. Jacanović 2008:100, T XIX/1-11).

În situl Bubanj I din ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (**74**), regiunea Braničevo, apare din nou decorul incizat dispus în registre de linii oblice modalitate de decor folosită și pe o fusaiolă din lut de mici dimensiuni. Din nou întâlnim marginea unui vas ceramic crestată tehnică ce se observă și la ***Malo Gradište***, localitatea ***Majura A*** **(80)** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 200,T LXIX/1). Un fragment de picior antropomorf este singura piesă ce ține de domeniul plasticii (M. Stojić, D. Jacanović 2008:186, T LXII/1-11).

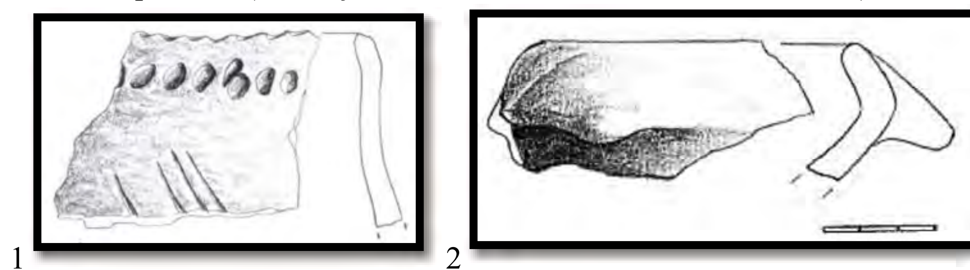

Fig. 32. 1. Fragment ceramic Bubanj I din ***Malo Gradište***, localitatea ***Majura A*** **(80)** regiunea Braničevo din Serbia. Apud M. Stojić, D. Jacanović 2008: 200,T LXIX/1. **2**. Fragment ceramic Bubanj I din ***Šetonje***, localitatea ***Bucure*** (**152**). Apud M. Stojić, D. Jacanović 2008: 280, T CXIX/1.

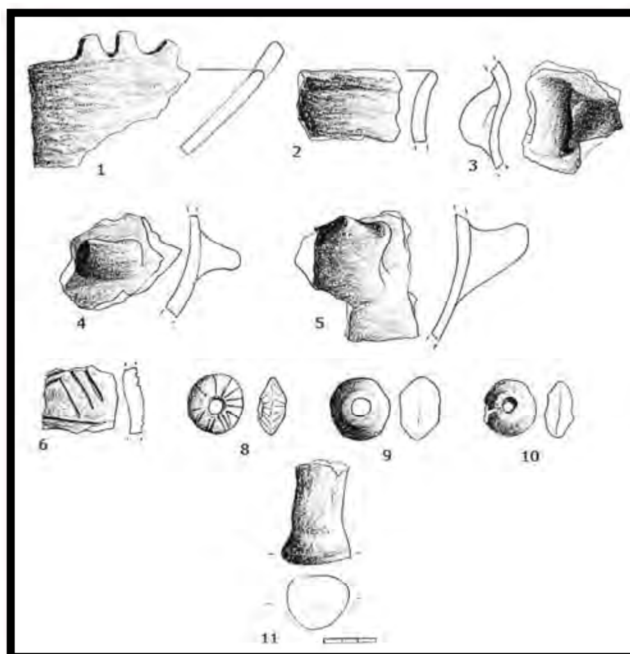

Fig. 33. Inventar archeologic Bubanj I din ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (**74**) regiunea Braničevo. Apud M. Stojić, D. Jacanović 2008:186, T LXII/1-11).

Profilele ceramice în forma literei „***S***„ le regăsim și în această regiune Braničevo în la ***Toponica***, localitatea ***Selište*** (**158**), (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 288, T CXXIV/1-5) și sunt prezente în numeroase zone Bubanj I dar și în grupele Sălcuța și Krivodol.

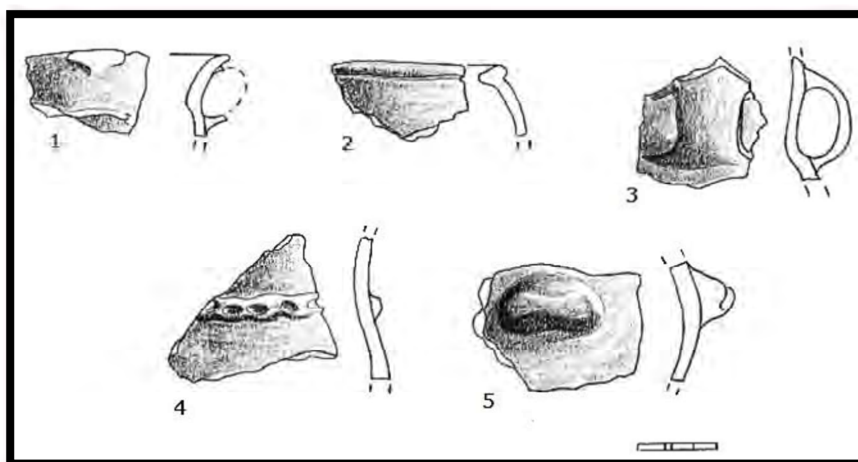

Fig. 34. Inventar arheologic Bubanj I din ***Toponica***, localitatea ***Selište*** (**158**) regiunea Braničevo. Apud M. Stojić, D. Jacanović 2008: 288, T CXXIV/1-5).

În regiunea **Braničevo** așezarea eneolitică din *Stalać* se afllă lângă orașul Stalać și are nivel de locuire atribuit grupului Bubanj I. *Stalać* se află în Serbia centrală pe malul Moravei de Sud, în apropiere de confluența cu

Moravei cu Morava Mare. Satul Stalac și orașul Stalac sunt situate nu departe de gura râurile Zapadna Morava și Juzna Morava, pe o poziție foarte proeminentă care controlează mare parte din Pomoravlje.

Salać este situat pe malul drept al orașului Juzna Morava sub pantele nordice ale zonei Poslonska, în timp ce orașul Stalac este situat deasupra malului drept al municipiului Zapadna Morava și Juzna Morava (G. Cadjenovic 2007: 28).

În curtea „***Bisericii Sfântului Duh***„ din oraș, în anul 1998, au fost descoperite boluri, cești cu două apucători, castroane conice, amfore cu gât înalt, etc. toate de tradiție Bubanj I. Situl din orașul Stalaca, deși modest, contribuie la cunoașterea perioadei eolitice din Pomoravlje (G. Cadjenovic 2007: 21).

Un site cu mai multe straturi de cultură este cel de la ***Jazbine***, Makrešana unde, în straturile cele mai joase, au fost descoperite vestigii Bubanj-Salcuța-Krivodol (G. Cadjenovic 2007: 21).

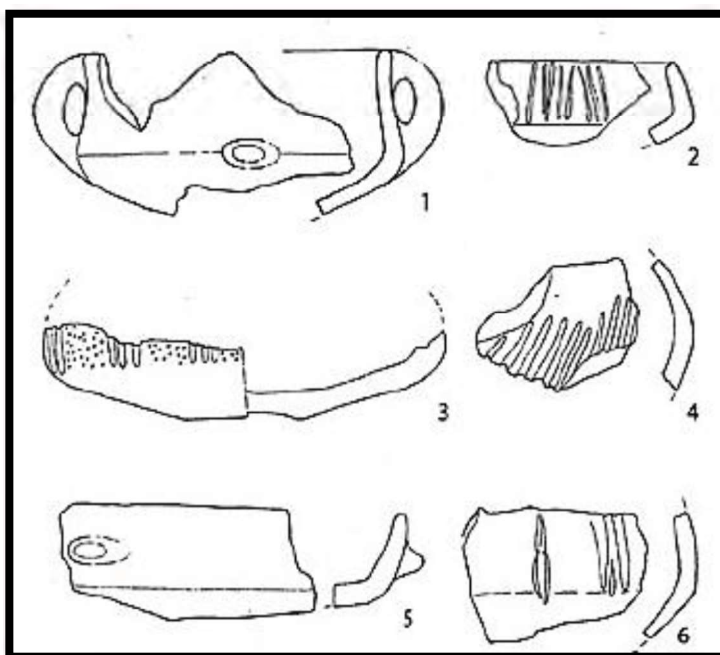
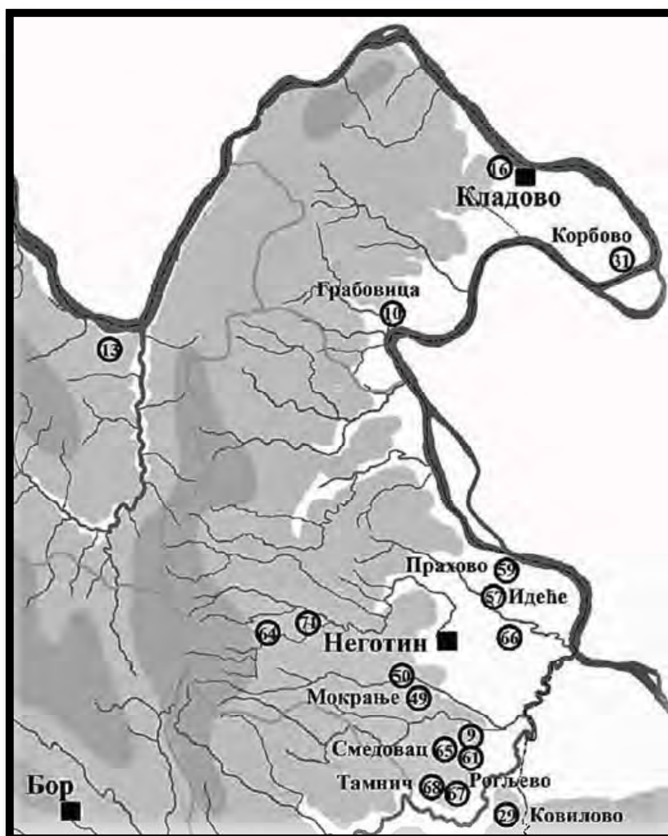

Fig. 35. Ceramică Bubanj I din situl ***Stalaća*** descoperită în curtea „***Bisericii Sfântului Duh***„. Apud G. Cadjenovic 2007: 29, pl. 4/1-6.

În nord-estul Serbiei, eneoliticul timpuriu include depozitele de la ***Rudna Glava*** și ***Zbradili***, lângă Korbovo care reprezintă complexul cultural Bubanj-Sălcuța-Krivodol (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 26). J. Bojadjiev consideră că durata de viață a complexului cultural Bubanj-Sălcuța-Krivodol se întindeîntre anii 4600/4550 BC - 4100/3800 BC (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 28).

Harta 9. Siturile grupei eneolitice timpurii Bubanj I din Serbia, **regiunea Negotin** (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 49, map 3): (**9**) ***Veljkovo-Kapu Đaluluj*** (Вељково-Капу Ђалулуј), (**13**) ***Veliki Gradac*** (Велики Градац), ***Ćetače-Vrkalj*** (Ћетаће-вркаљ), (**10**) *Grabovica-Brzi* (Грабовица-Брзи прун), (**16**) ***Kladovo-Brodoimpeks -necropola*** (Кладово-Бродоимпекс -некропола), (**31**) ***Korbovo*** (Корбово-Фунд), (**49**) ***carieră Mokranjskestene*** (Мокрањскестене-каменолом), (**50**) ***Mokranjske stene-podkapina*** (Мокрањске стене-поткапина), (**57**) ***Ideje*** (Идеће), (**59**) ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat*** (Прахово Фабрикасуперфосфата), (**61**) ***Rogljevo*** (Рогљево), (**65**) ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), (**66**) ***Srbovo*** (Србово), (**67**-**68**) ***Tambor-Železnička stanica*** (Тамнич-Же-лезничка станица) și ***Šarkamen-Duge Livadă*** (Шаркамен-Дуге ливаде).Vezi A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 28, map 3.

Situl ***Veljkovo-Kapu Đaluluj*** (Вељково-Капу Ђалулуј) este așezat pe altitudinea Kupaste, suprafața este de cca. 2000 m², protejat în mod natural de pantele abrupte, cu excepția celei de vest pe unde este și calea de acces. Acesta domină malul stâng al râului Timok și are o poziție strâmtă favorabilă, deoarece este situată deasupra coastei acestui râu. (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 75).

Situl ***Grabovica-Brzi*** (Грабовица-Брзи прун) este situată pe o terasă spațioasă între Grabovica și Brza Palanka, la aproximativ 1 km în amonte de Seliste. (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 77).

Situl ***Veliki Gradac*** (Велики Градац) a conservat urmele unei așezări preistorice găsite în vechea asezare civilă, în Veliki Gradac unde se găsesc descoperirile aparținând etnolitului timpuriu, adică complexului cultural Bubanj-Salcuța-Krivodol, urmate de eolititicul târziu reprezentat de cultura Coțofeni (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 82).

Fig. 36. 1. –Altar cult zoomorf ***Kovilovo***. **2** – Figurină antropomorfă. Grup Bubanj, regiunea Negotin. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 27, fig. 14. **3**. Fragment ceramic Bubanj I a din situl de la ***Kladovo-Brodoimpeks-necropola*** (Кладово-Бродоимпекс - некропола). Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 89, T XXII/5.

Situl ***Kladovo-Brodoimpeks-necropola*** (Кладово-Бродоимпекс - некропола), ce surprinde un nivel eneolitic timpuriu din grupa Bubanj I,este amplasat vis a vis de situl de la Schela Cladovei, jud. Mehedinți din România, așezare preistorică în care au fost semnalate vestigii eneolitice Sălcuța. Au fost descoperite fragmente ceramice printre care menționăm un castron (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 88,T. XXII/5).

Situl ***Korbovo*** (Корбово-Фунд) este poziționat pe un râu, la 1 km în amonte de Korb. Din perioada eneoliticului timpuriu, au fost identificate vestigii Bubanj I a suprapuse de elemente eneolitice târzii de tip Coțofeni. (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 109, T XXXVIII/1-8). Ceramica identificată este gri-maronie și constă în forme circulare, forme carenate iar ca și decor este frecvent barbotina neorganizată și canelurile verticale. O descoperire interesantă este un fragment de picior de altar decorat cu motive geometrice dar și două dălți din piatră, o unealtă din silex și un străpungător din os (T XXXIX/9-12).

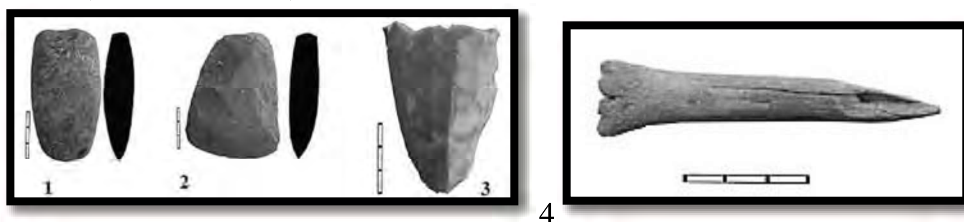

Fig. 37. 1-3. Unelte din piatră din situl ***Korbovo*** (Корбово-Фунд), regiunea Negotin. Grupa Bubanj I. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 110, T XXXIX/9-11. **4**. Străpungător din os din situl ***Korbovo***. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 110, T XXXIX/12.

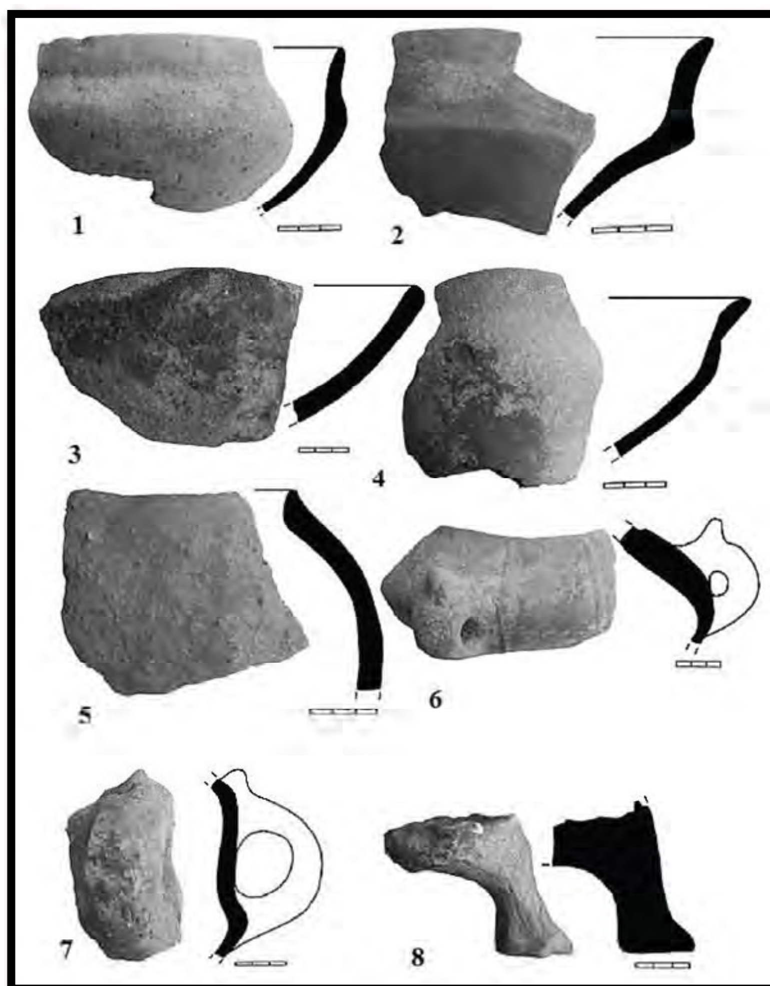

Fig. 40. Inventar arheologic caracteristic grupei Bubanj I din situl ***Korbovo*** (Корбово-Фунд), regiunea Negotin. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 110, T XXXVIII/1-8.

Situl Bubanj de la *Mokranjskestene* (Мокрањскестене-каменолом) este amplasat pe o zonă înaltă, este bine poziționat şi protejat pe trei laturi cu pante abrupte și controla valea râului Sikol. (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 144).

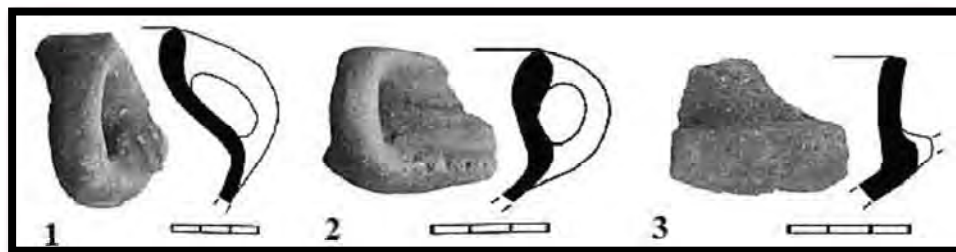

Fig. 41. Ceramică Bubanj I din situl ***Mokranjskestene*** (Мокрањскестене-каменолом), regiunea Negotin. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 145, T LXIII/7-9.

Situl ***Mokranjske stene-podkapina*** (Мокрањске стене-поткапина) este situat la câteva sute de metri în nord-estul localității, sub dealul stâncos, pe care se găsesc rămășițe ale unei cetăți. Aici este o localitate preistorică cu mai multe straturi din eneolitic, mai puține materiale timpurii Bubanj și mai multe vestigii Coțofeni (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 148).

În stațiunea ***Prahovo***, localitatea ***Ideje*** (Идеће) este un sit preistoric multistratificat cu vestigii neolitce mijlocii, eneolitice Bubanj-Sălcuța-Krivodol. Ceramica Bubanj I identificată constă în boluri cu marginea îngroșată, boluri bitronconice cu gât scurt, cupe, vase cu gât cilindric, amfore, etc. Dintre tehnicile decorative folosite se remarcă striurile și liniile incizate pe zona de maximă rotunjime, impresiunile, decor în bandă cu amprente, barbotină dispusă în rânduri verticale dar și pictură și motive geometrice. (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 159, 161, T LXXV/9-24).

Așezarea preistorică de la ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat*** (Прахово Фабрикасуперфосфата) este pe malul Dunării în aval de Prahovo. Au fost identificate vestigii neolitice Starčevo-Criș, eneolitice timpurii de tip Bubanj I suprapuse de un nivel de epoca bronzului de tip Verbicioara (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 165). Situl se află vis a vis de Ostrovul Mare, locație bogată în vestigii Sălcuța, atât pe insulă „*km. Flv. 875*„ (C. N. Pătroi 2015: 442, harta 48), cât și în zona localităților Balta Verde „*La Morminți*„ (C. N. Pătroi 2015: 448, harta 54) dar și la „*Gura Blaniței*„ (C. N. Pătroi 2015: 454) și Izvoarele, jud. Mehedinți (C. N. Pătroi 2015: 458).

Se remarcă materiale ceramice Bubanj I printre care menționez boluri, vase bitronconice, străchini, vase cu umăr și profil în forma literei „***S***„ etc. (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 166, T LXXX/4-16). Ca și decor observăm caneluri, barbotină dispusă în linii oblice, decor cu șnurul pe marginea vasului, etc.

Fig. 42. Inventar archeologic Bubanj I din situl *Tamnic-Železnička stanica* (Тамнич-Железничка станица), regiunea Negotin, Serbia. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 181, T XCIII/1-3).

Vestigiile eneolitice de la ***Rogljevo*** (Рогљево) sunt puține, totuși acestea semnalează existența unei locuiri Bubanj I în zonă. Au fost descoperite fragmente ceramice cu decor aplicat, în formă de panglică și cu amprente digitale, mânere de vase, etc. (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 171-172, T LXXXV/1-4).

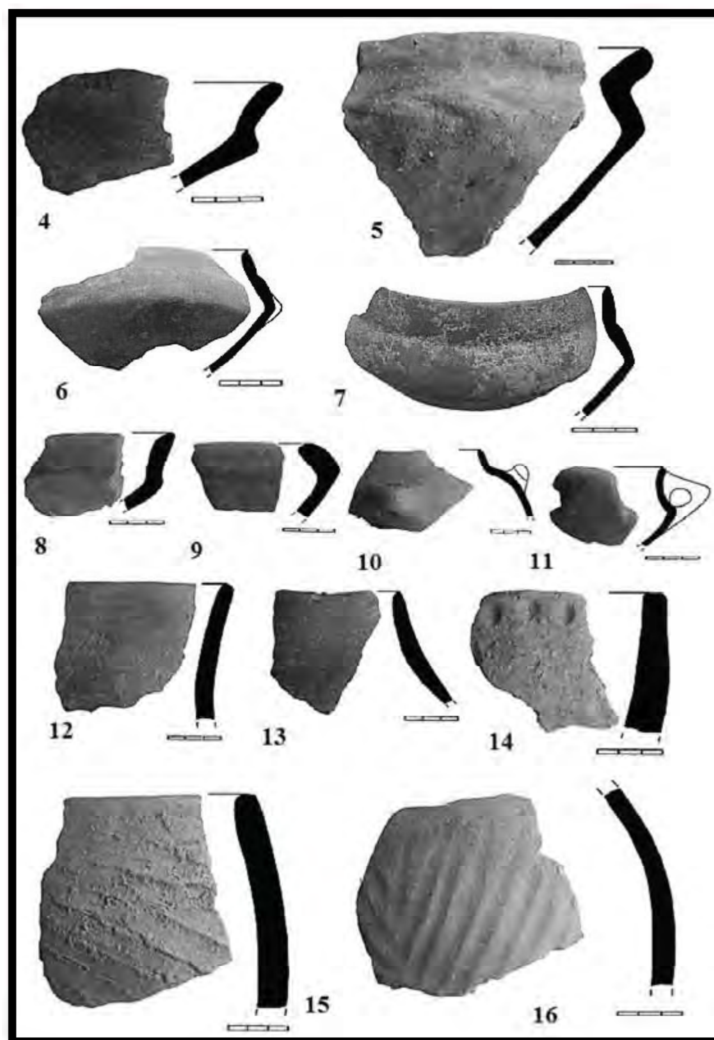

Fig. 43. Inventar ceramic Bubanj I din așezarea *Prahovo-Fabrikasuperfosfat* (Прахово Фабрикасуперфосфата). regiunea Negotin. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 166, T LXXX/4-16.

Situl ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), este situat la 300 m sud de oraș. Ceramica eneolitică caracteristică grupului Bubanj I este numeroasă (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 176-177, T LXXXIX/1-15). Au fost descoperite străchini cu marginea arcuită în interior, castroane cu umăr, boluri, vase cu profil în forma literei „***S***„ amfore cu și mânere de amforă în bandă. Elementele decorative întâlnite sunt diverse: decor imprimat, pictură cu grafit, incizii, alveole, etc.

Așezarea Bubanj I de la ***Srbovo*** (Србово), situată la aproximativ 400m sud-vest de sat spre dealul Meteriz, în apropierea râului Jásenič. Site-ul controla accesul spre Dunăre și Timok (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 179, T XCII/1-3).

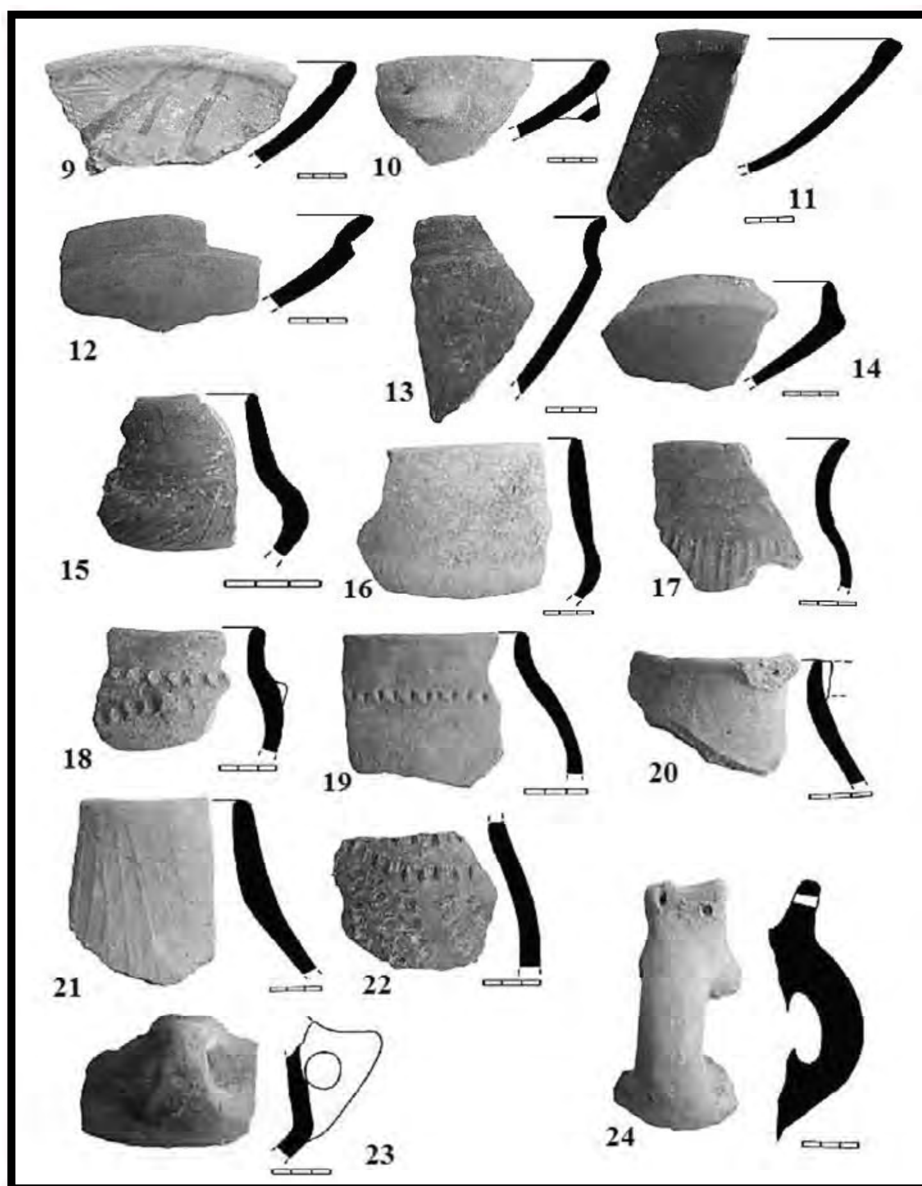

Fig. 44. Inventar ceramic Bubanj I din așezarea ***Prahovo***, localitatea ***Ideje*** (Идеђе), regiunea Negotin. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/9-24.

Materialul din ***Tamnic-Železnička stanica*** (Тамнич-Железничка станица) constă din ceramica de tip Bubanj I ce are culoarea maro și provine dintr-un sit încă neidentificat (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 181, T XCIII/1-3). Forme caracteristice precum cești cu două apucători, străchini cu marginea arcuită, profile bombate în interior, butoni aplicați, dar și decor cu caneluri vertical ori oblice, încadrează aceste vestigii complexului Sălcuța-Bubanj-Krivodol.

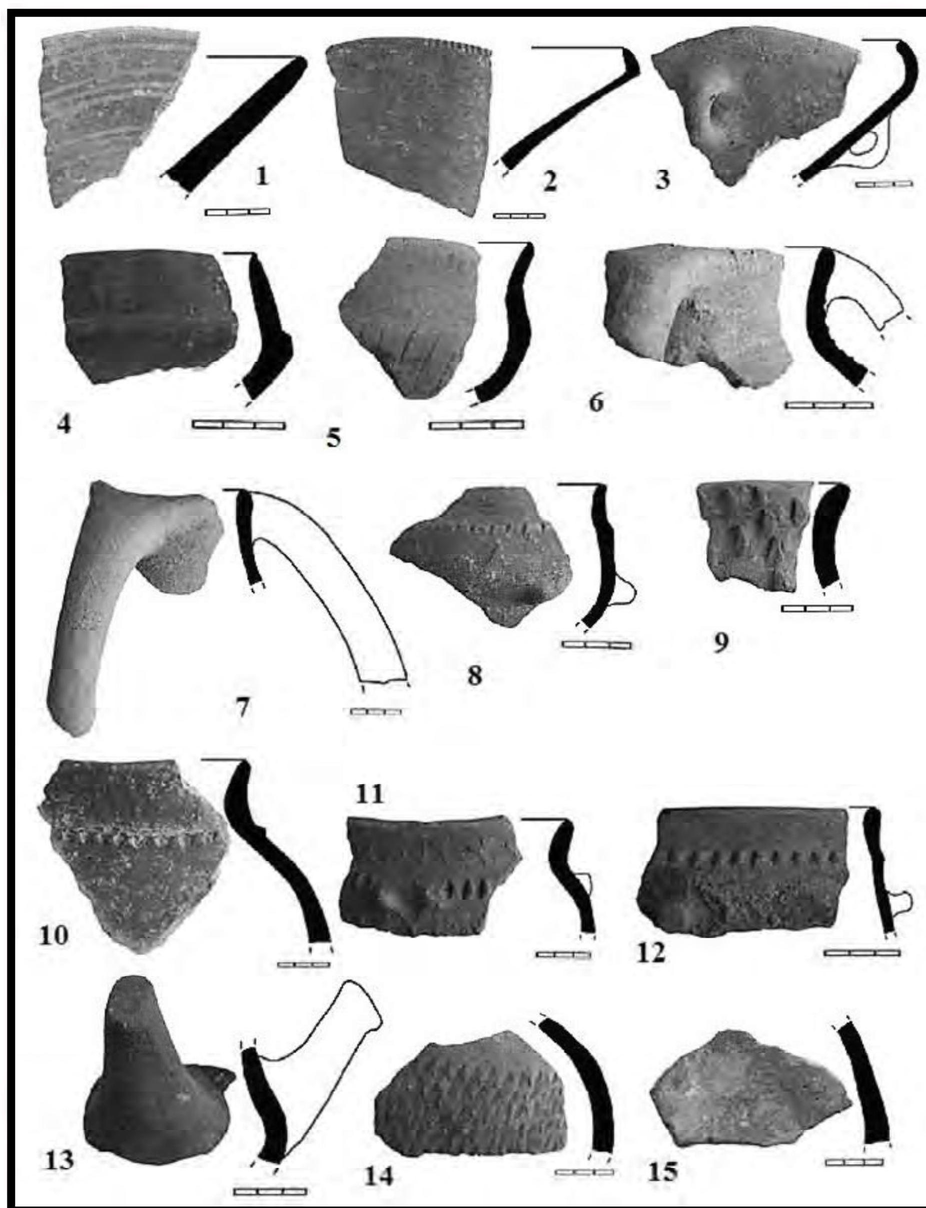
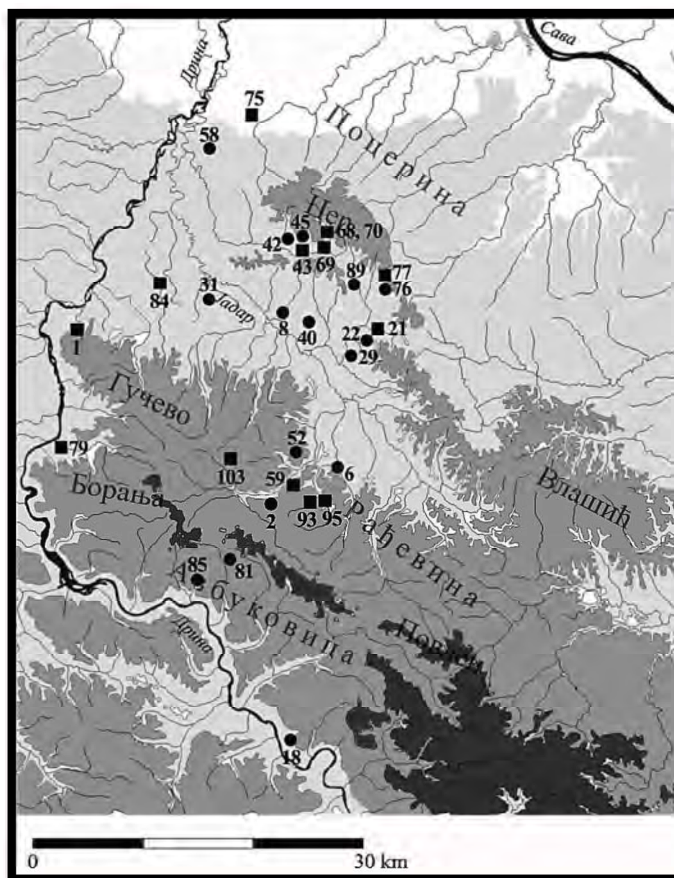

Fig. 45. Inventar arheologic Bubanj I din situl ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), regiunea Negotin. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 177, T LXXXIX/1-15).

Cercetări destul de recente, din anul 2009, realizate în situl de la ***Bubanj*** (Serbia) au surprins un nivel stratigrafic atribuit culturii Cernavoda III care suprapune un nivel cu materiale eneolitice Krivodol-Sălcuța-Bubanj (Vezi profilul de sud al șanțului I – profil AB). În anul 1954 M. Grašanin considera că sunt materiale KSB complex, după ce identificase o secvență stratigrafică similară (D. Milanovic 2011: 106, 113, fig. 4, pl. I-VI).

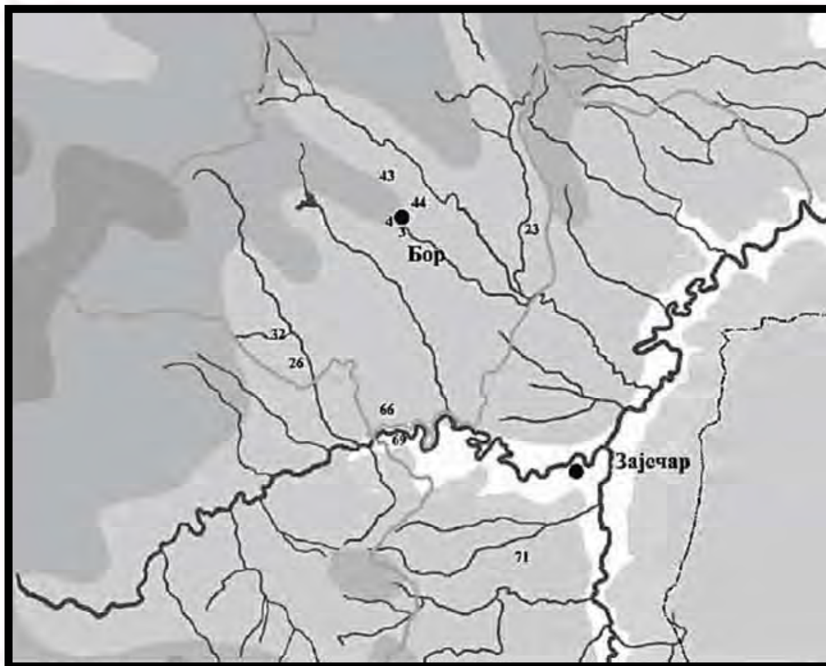

Harta 10. Siturile grupei Bubanj din **regiunea Loznica**, Serbia. **1** – B. Kovisach, localitatea Gradac, **21**- G. Sipula, localitatea Rimsko, **43** – Joșeva, localitatea Kamenița, **52** – Krasava, localitatea Prosek, **59** – Likodra, **68** – Milina, **69** – Milina, localitatea Spasovine, **70** – Milina, localitatea Staro selo, **75** – Novo Selo, **77** – Pomijacea, localitatea Veliki Bracinaț, **79** – Radaj, **84** Rujani, **88** – Tekeris, localitatea Sarampov, **90** - Tekeris, **93**, **95** – Tolisavaț, **104** – Cerova. Apud A. Bulatović , V. Filipović, R. Gligorić 2017: 81, map 2.

Urmare a apariţiei monografiei dedicate **regiunilor Bor și Majdanpek** din Serbia, cunoștințele despre grupul eneolitic timpuriu Bubanj Ia sunt mai numeroase. Astfel am putut identifica artefacte ale acestei culturi în siturile de la ***Vela Reka***, ***Zlot***, ***Krivelj***, ***Sarvanovat***, localitatea ***Seliste***, ***Zajecear*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014). Topografia așezărilor, precum și cultura materială a acestor comunități, nu diferă de aceleași comunități din Negotin Krajina, nord-vestul Bulgariei sau din partea de sud a Timocka Krajina. Cultura materială a acestor comunități, în special caracteristicile stilistice și tipologice ale ceramicii corespund cu materialele aceleiași perioade din tările vecine.

În siturile cu nivele de locuire Bubanj Ia din **regiunea Bor** și **Majdanpek** au fost descoperite numeroase alte elemente de inventar arheologic cum ar fi figurinele antropomorfe și zoomorfe, altarele zoomorfe,

capace vase, precum și uneltele de cupru, oase, etc (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: fig. 38, 48, 49, 51, 52-61, 74-77).

Harta 11. Siturile Bubanj I din **zona Bor și *Zaječar***, Serbia. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 67, harta 2. Prelucrare hartă C.N. Pătroi.

Stratigrafia siturilor cu nivele eneolitice Bubanj I din **regiunea Bor** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 64-65):

- ***Bor, Kmpije*** (**3**)- complexul BSK, Coțofeni-Kostolac, epoca bronzului.
- ***Bor, Čoka Kazak*** (**5**)- complexul BSK, Paracin / Verbicioara.
- ***Donja Bela Reka*** (**23**)- ***Vrelo***, complexul BSK, Coțofeni-Kostolac.
- ***Donja Stopanja*** (**26**) -Petrujkić, Starčevo, complexul BSK, Paraćin/Verbicioara, Latene.
- ***Zlot, peștera Lazareva*** (**32**) - complexul BSK, Coțofeni-Kostolac, Paracin/ Verbicoara, Gava-Belegis II, Basarabi, grupul zlotski.
- ***Krivelj, Čoka lui Balash*** (**43**) - complexul BSK, Coțofeni-Kostolac, Latene.
- ***Krivelj, Čoka Morminc*** (**44**) - complexul BSK, Coțofeni-Kostolac.
- ***Šarbanovac, Velika padina*** (**66**) - complexul BSK, Coțofeni-Kostolac, Paracin/ Verbicioara, Basarabi.
- ***Šarbanovac, Selište*** (**69**) - complexul BSK, Coțofeni-Kostolac, Paracin/Verbicioara, Basarabi.
- ***Zaječar*** (**71**), Mečkin vrh în Bacevica - complexul BSK.

În zona Bor și împrejurimile sale au fost înregistrate cinci situri preistorice dintre care doar ***Kmpija*** și ***Čoka Kazak*** au nivele de locuire Bubanj-Sălcuța-Krivodol (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 78). Punctul ***Bor – Kampije*** - se află la marginea de sud-est a orașului Bor, cu vedere spre

bazinul de minerit Bor. Cercetarea sistematică a determinat existența unei așezări eneolitice mai mari în care au fost cercetate trei locuințe. Situl ocupă o suprafață de aproximativ 0,5 hectare. Nivelul de cultură aparținând complexului BSK este bine conservat.

Punctul ***Čoka Kazak*** este localizat în zona satului Čoka Kazak și este poziționat pe dealul dominant, situat la câțiva kilometri nord-vest de Bor. Situl preistoric este situat pe un platou mai mic de aproximativ 0,65 hectare și este situat la aproximativ 100m deasupra râului Văii Ruzana și Văii Dosul. (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 89).

Dintre peșterilor din zona ***Zlotska*, *peștera Lazareva*** este unul dintre cele mai importante situri preistorice din Serbia. Situată pe marginea munților Kucajske, la câteva zeci de metri deasupra râului, stațiunea ocupă peștera și o terasă a râului care curge din peșteră spre est. În cele mai vechi orizonturi din peșteră, aparținând eneoliticului, s-au descoperit descoperit unelte de cupru, care pot să indice metalurgia timpurie a cuprului în aceste regiuni. (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 123). Straturile culturale din peșteră au fost perturbate, astfel încât orice distribuție a rezultatelor bazate pe stratigrafie verticală ar fi extrem de incertă. În cele mai vechi straturi, prin urmare, descoperirile care aparțin lui Bubanj I (complexului cultural Bubanj-Sălcuța-Krivodol - planșele T. XLIII/1-6, T. XLIII/7-8, T. XLIII/14; T. XLIV/19, 21-24) sunt amestecate, cu descoperiri care sunt considerate mai tinere și aparțin culturii Sălcuța IV (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 127). Stratigrafia nu poate stabili dacă este vorba de două straturi culturale, sau elementele legate de cultura Sălcuța IV sunt prezente în această zonă în nivelul de cultură Bubanj I. Totuși, cercetări recente din stațiunea ***Velika*** par să confirme prezența culturii Sălcuța IV la nivel de strat cultural (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 128).

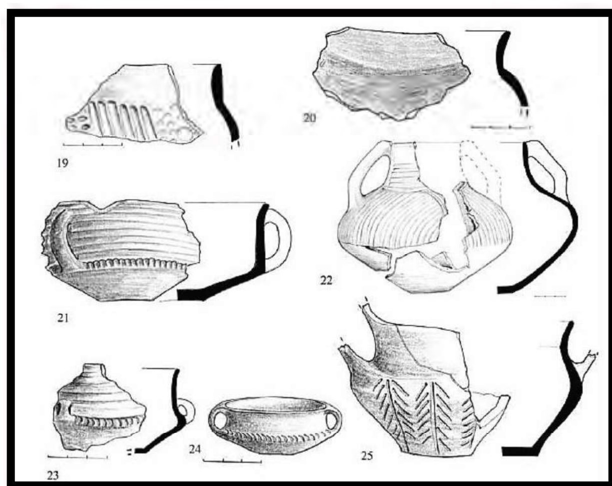

Fig. 46. Ceramică BSK din zona ***Zlotska***, ***peștera Lazareva***, Serbia. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/19, 21-24.

Situl ***Krivelj, Čoka lu Balash*** pe trei laturi este înconjurat de pante abrupte, cu excepția zonei de acces din sud-est. Zona este una dominantă și are contact vizual cu localitatea Kriveljski kamen (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 156-157). Materialele SBK sunt bine reprezentate de ceramică (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: T. LXXV/1-10; T. LXXVI/11-15, T. LXXVI/16-24, T. LXXVII/27-35, T. LXXVIII/37-38, T. LXXVII/36; T. LXXVIII/40-59; сл. 50, T. LXXIX/48; T. LXXX/60-61, T. LXXVIII/39, T. LXXVII/25-26). Ornamentele decorative sunt dominate de caneluri, oblice ori drepte (T. LXXVI/12-15; T. LXXVII/28-29, 31, 34-35, T. LXXXI/62, 65, 68, 72-74), barbotină aranjată în linii (T. LXXVIII/37-38, T. LXXIX/48, 51, 54; T. LXXX/57, 60; T. LXXXI/71), secvențe de diferite tipuri de imprimeuri (T. LXXVI/24, T. LXXVII/34, 36; T. LXXVIII/46; T. LXXIX/48-56; T. LXXXI/66-68, 75), barbotină neorganizată, etc.

Din sit provin și figurinele antropomorfe (figurile 51, 52), un altar zoomorf (figura 53) și uneltele din piatră și os (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 165, fig. 51-53).

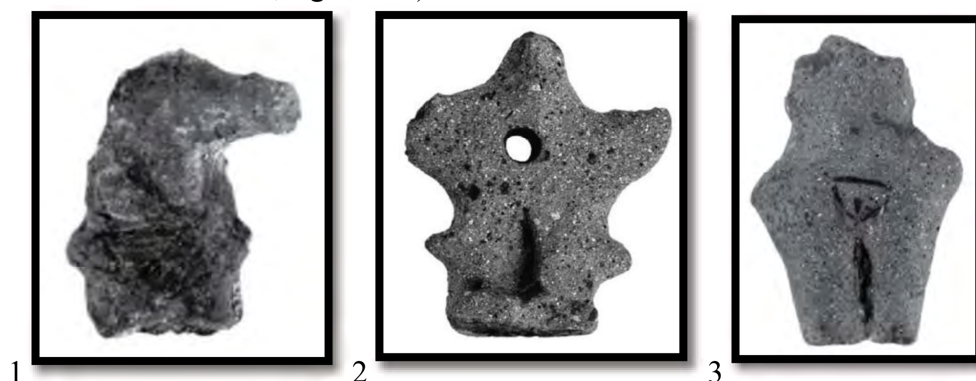
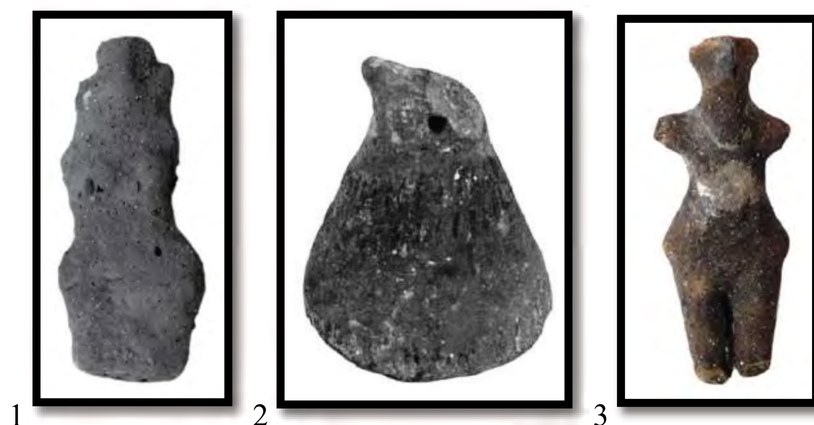

Fig. 47. 1-**3**. Plastica Bubanj din situl ***Bor – Kampije*** (**2**-**3**). Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 34, 38-39, 80, T II/16-17, fig. 38, 48-49.

Situl preistoric de la ***Krivelj, Čoka Morminc*** este poziționat pe o mică înălțime la câteva zeci de metri deasupra malului stâng al râului Kriveljska, legat de o șaua îngustă cu un deal Fragmentele ceramicii eneolitice pot fi văzute pe terenurile cultivate și în curțile caselor (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 167)

Așezarea preistorică de la ***Šarbanovac**, **Velika padina*** este situată la capătul sudic al dealului Velika planina, pe malul drept al râului Šarbanovo, lângă gura sa din Crni Timok (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 195).

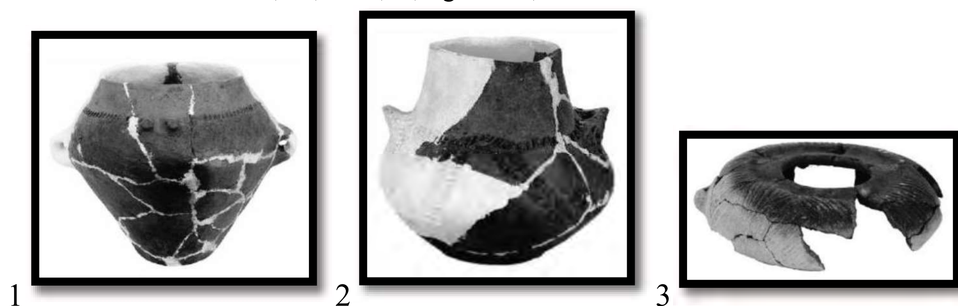
1 2 3

Fig. 48. 1-3. Plastica Bubanj din situl ***Krivelj, Čoka lu Balash*** *(***1, 3***)*. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 35, 40, fig. 52, 39, 51.

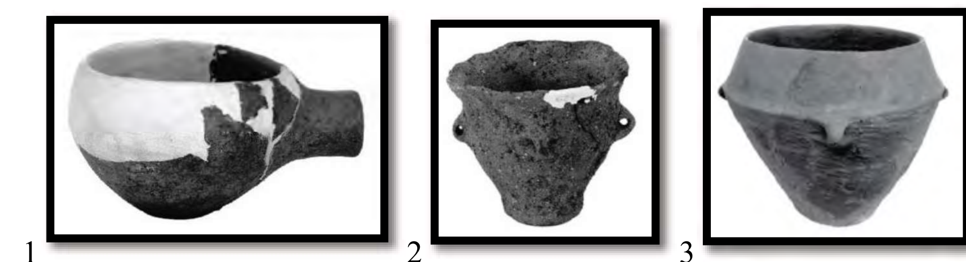
1 2 3

Fig. 49. 1-3. Ceramica Bubanj. **2-3** - din situl ***Bor – Kampije***. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 34-35, 79, T I/2,10, fig. 36-37, 41.

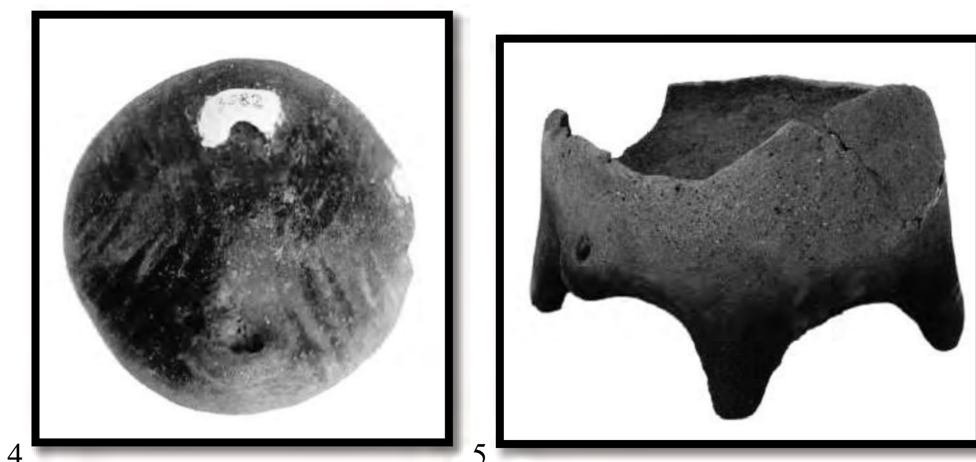

1 2 3

Fig. 50. 1-3. Ceramica Bubanj din situl ***Bor – Kampije*** (**1-3**). Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 36, 37, 79-80, T I/7, 11, T II/13, fig. 42-44.

1 2 3

4 5

Fig. 51. 1-4. Ceramica Bubanj. **2** - din situl ***Bor – Kampije***. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 37, 38, 80, T II/14, fig. 45-47, 50; **5**- Altar zoomorf din situl ***Krivelj, Čoka lu Balash***. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 41, fig. 70, 53, 80, T I/9.

În siturile din Banatul sârbesc se poate observa o penetrație serioasă a influențelor de tip Tiszapolgar, Bodrogkeresztur, Cernavoda I, Cernavoda III, Sălcuța IV ce intră în combinație cu elementele caracteristice complexului Sălcuța-Bubanj-Krivodol. Valurile de influențe de tip răsăritean al căror vârf de lance sunt comunitățile Cernavoda I le urmează o locuire mult mai consistentă la nivel de Cernavoda III.

Ceramica sălcuțeană reprezentată de vasele cu marginea îngroșată, ceștile cu două apucători, amforele și bolurile sunt prezente în această mixtură (D. Milanovic 2012: 38).Vezi descoperirile din situl ***Vladimirovi vori*** din satul **Mionica** ori de la ***Bodnjik near Družetić*** (Koceljeva) sau ceramica de la Kalenic – Livade (D. Milanovic 2012: 42).

Ceramica Bubanj I din ***Kalenic – Livade*** prezintă numeroase analogii în mediul Sălcuța. *Ceașca cu două apucători* (Fig. 52/3,7, 12, 13, Fig. 53/4,7,14, Fig. 54/1-2) prezentă în acest sit în mai multe variante, care sunt date în special de modul cum este poziționată toarta vasului și zona în care se oprește aceasta, este o emblemă a întregului complex cultural SBK.

Cupele cu picior (Fig. 52/1, 6, Fig. 53/8, 12) sunt prezente în trei variante asemănătoare.

Amfora, cu apucători sau fără (Fig. 52/4, Fig. 53/6, Fig. /3) are analogii la Sălcuța, jud. Dolj.

Cstronul cu marginea arcuită în interior (Fig. 53/13) are anaologii atât în mediul Bubanj I la ***Cerova*** (A. Bulatović, V. Filipović, R. Gligorić 2017: 250, pl. LXXVIII/1-2) cât și în mediul Sălcuța la Almăjel, Ostrovul Corbului, Valea Anilor, jud. Mehedinți.

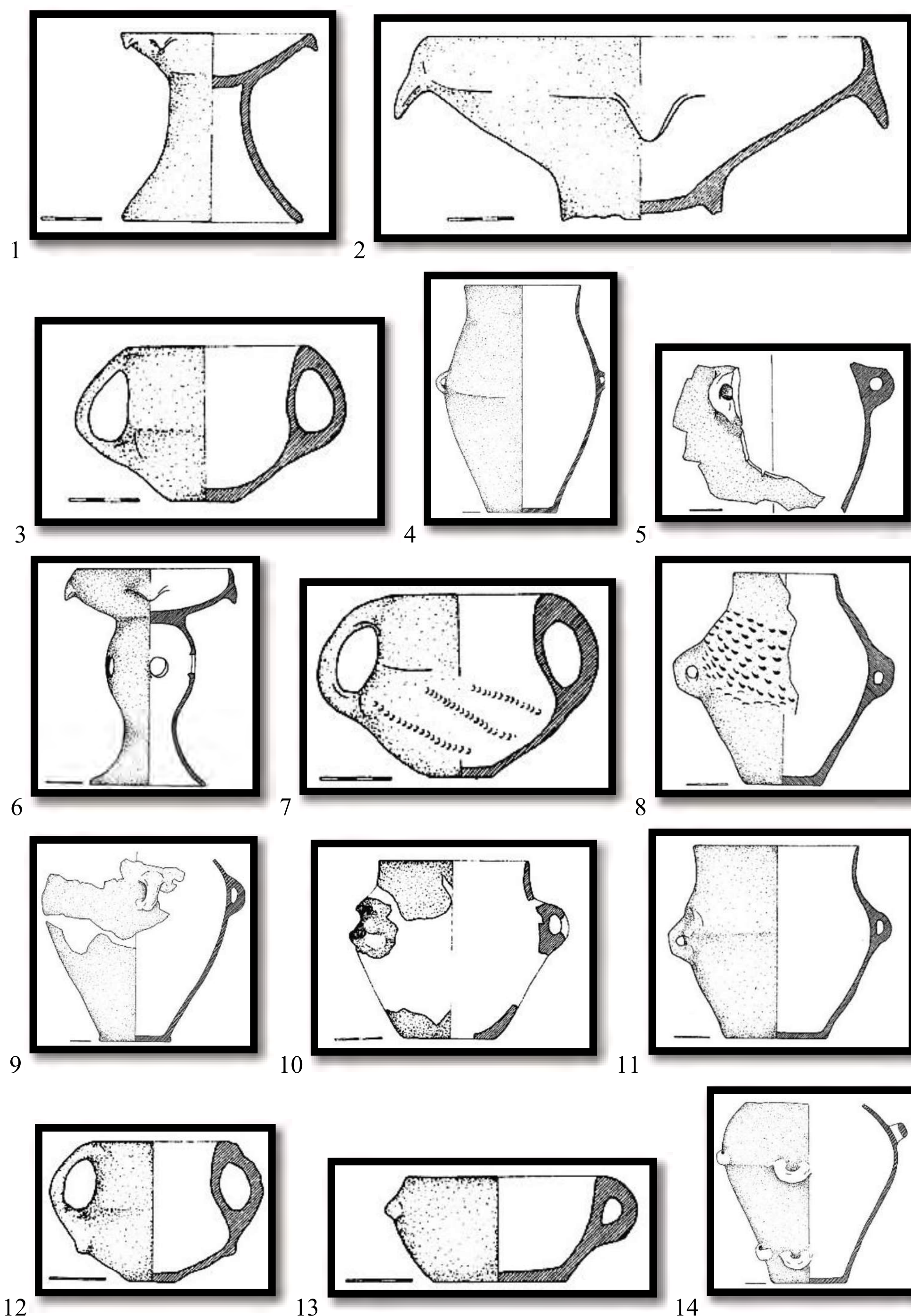

Fig. 52. 1-14 Ceramică Bubanj I din situl ***Kalenic Livade***, Serbia. Apud D. Milanovic 2012: 41-42, fig. 3-4.

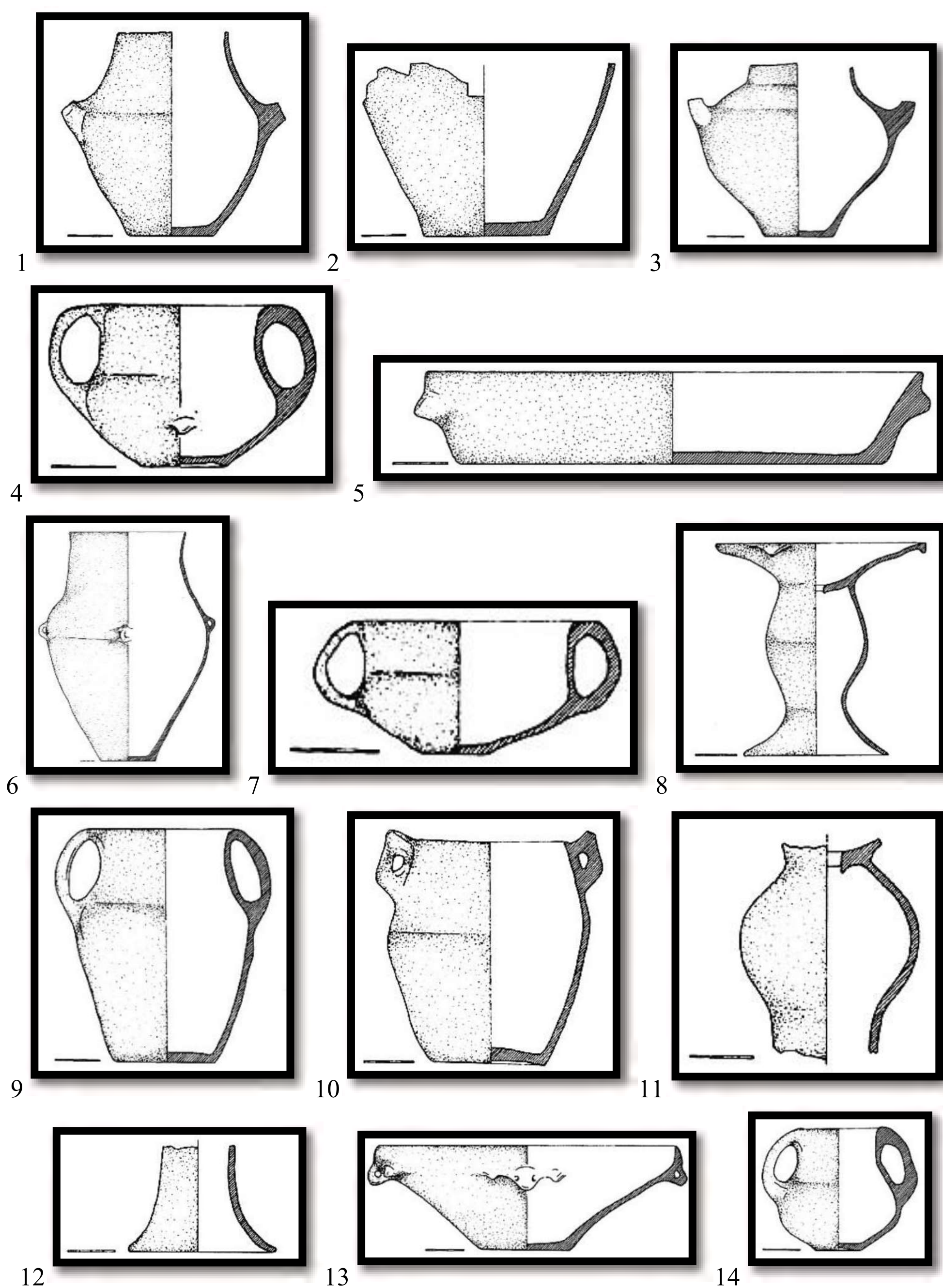

Fig. 53. 1-14 Ceramică Bubanj I din situl ***Kalenic Livade***, Serbia. Apud D. Milanovic 2012: 41-42, fig. 3-4.

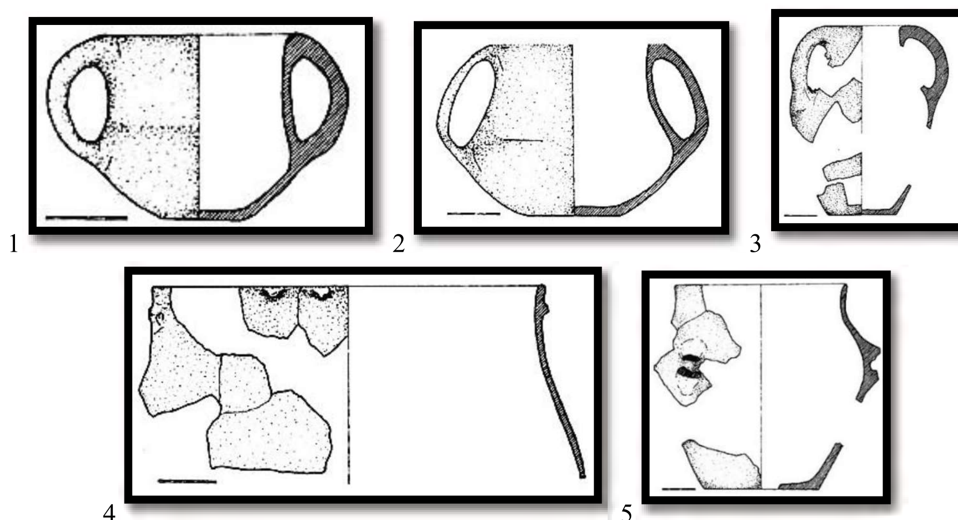

Fig. 54.1-5 Ceramică Bubanj I din situl ***Kalenic Livade***, Serbia. Apud D. Milanovic 2012: 41-42, fig. 3-4.

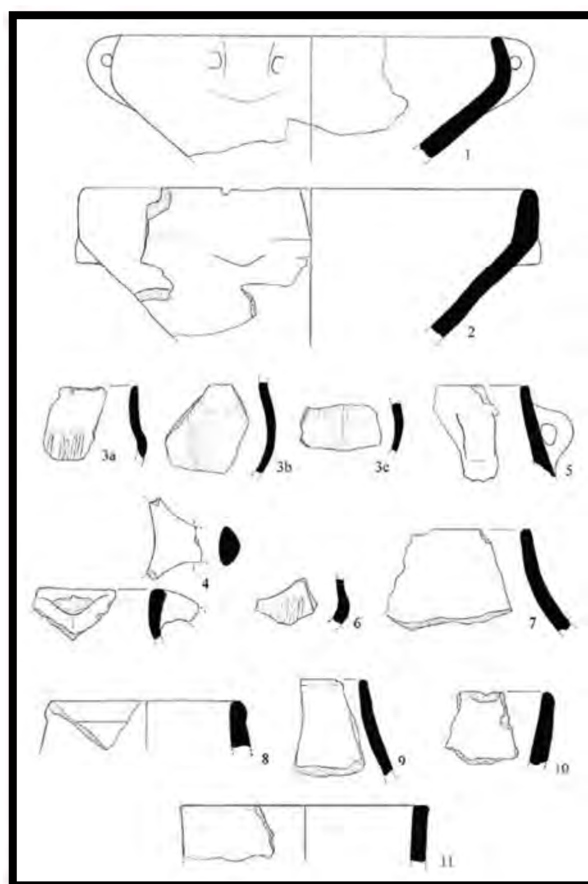

Fig. 55. Ceramică Bubanj I din situl eneolitic timpuriu de la ***Cerova***. Apud A. Bulatović, V. Filipović, R. Gligorić 2017: 250, pl. LXXVIII.

O serie de situri din Serbia prezintă în profilul stratigrafic succesiunea cronologică Bubanj I-Sălcuța-Krivodol urmată de Coțofeni. Este vorba de siturile ***Grabar – Smedovac*** (M. Spasić 2010: 169), ***Grabovica-Brzi Prun*** (M. Spasić 2010: 169), ***Kapu Djealuj-Veljkovo*** (M. Spasić 2010: 170), Krivelj (M. Spasić 2010: 170), ***Vajuga-Pesak*** (M. Spasić 2010: 172), ***Velesnika*** (M. Spasić 2010: 172), ***Vrkanj*** (M. Spasić 2010: 173***), Zlotsca pecina*** (M. Spasić 2010: 173), etc.

Ceramica Bubanj descoperită în nivelele IV-V cercetate în anii 1954-1955, nivele eneolitice corespunzătoare grupei Bubanj Hum Ia (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 57) este componentă a complexului eneolitic timpuriu Bubanj-Sălcuța-Krivodol. Faza Bubanj Hum Ib se pare că este sincronă cu complexul Cernavoda III-Boleraz (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 58) și aparține eneoliticului târziu.

În cele ce urmează am selectat o serie de forme ceramice din grupa Bubanj Ia care au similitudini în ceramica Sălcuța din așezarea eponimă dar și în siturile de la Valea Anilor, Almăjel, Cerăt, Ostrovul Corbului din cultura Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 560-590, pl. 31-57).

1 2 3

Fig. 56. **1.** Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 127, fig. 206. **2-3**. (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 120-121, fig. 180, 182, 96, fig. 60).

1 2 3

Fig. 57. **1-3**. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015:114, fig. 153; **2-3**. D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 141, 112, fig. 264, 149.

1 2

Fig. 58. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 92, fig. 32-33.

1 2

Fig. 59.Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 92, fig. 34-35.

1 2

Fig. 60. Ceramică **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 92, fig. 36-37.

1 2

Fig. 61. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 90, fig. 28-29.

1 2

Fig. 62. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 91, fig. 30-31.

1

2

Fig. 63. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 89, 127, fig. 27, 207.

1

2

Fig. 64. Ceramică sit **Bubanj** din nivelul eneolitic cercetat în 1959. Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 139, fig. 259-260.

1

2

Fig. 65. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 117, 144, fig. 165, 270.

1

2

Fig. 66. Ceramică sit **Bubanj**. Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 122, 126, fig. 184, 205.

Fig. 67. 1-3. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 121-122, fig. 183- 181, 120, fig. 178.

Fig. 68. **1**-**3**. Ceramică sit **Bubanj** Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 143-144, fig. 268-269, 120, fig.179.

Cupa cu picior (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 120, fig. 180) de la Bubanj este similară cu cea de la Sălcuța „*Piscul Cornișorului*„ nr. inv. 8264 (C. N. Pătroi 2015: 577, pl 48/4).

Vasul de la Bubanj (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 120, fig. 179) este asemănător cu cele de la Sălcuța „*Piscul Cornișorului*„ nr. inv. 8180 (C. N. Pătroi 2015: 572, pl 43/4, 574/pl.45/3).

Vasul cu două apucători de la Bubanj (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 122, fig. 181) este similar cu cel de la Sălcuța „*Piscul Cornișorului*„ nr. inv. 8255 (C. N. Pătroi 2015: 576, pl 47/2).

Vasul cu corpul bombat de la Bubanj (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 126, fig. 205) este identic cu cele de la Sălcuța „*Piscul Cornișorului*„ (D. Berciu, 1961: fig. 127; C. N. Pătroi 2015: 281, fig. 238/3; 576, pl 47/2).

Castroanele de la Bubanj (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 117, fig. 165-167) au analogii la Almăjel, jud. Mehedinți (C. N. Pătroi 2015: 585, pl 52/1, 6), Valea Anilor, jud. Mehedinți (C. N. Pătroi 2015: 554, fig. 2, 9), Sălcuța. jud. Dolj (C. N. Pătroi 2015: 301, fig. 19) dar și în mediul Sălcuța din Banat (A. Radu 2002: 355-356, planșa castroane).

Pentru *ceștile cu două toarte* de la Bubanj analogii sunt numeroase în mediul culturii Sălcuța după cum urmează: Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 272-276; 572, pl. 43/5, 574, pl. 45/6, 575, pl. 46/1,4,6, 576, pl. 47/2), Cerăt, jud. Dolj (C. N. Pătroi 2015: 582, pl. 50/6), Almăjel, jud. Mehedinți (C. N. Pătroi 2015: 585, pl. 52/2-3), Ostrovul Corbului – așezare și necropolă (M12, M14,

M62), jud. Mehedinți (C. N. Pătroi 2015: 346, fig. 325/1-3; 563, pl. 34/2a-2d), Valea Anilor, jud. Mehedinți (C. N. Pătroi 2015: 564, pl.35/2a-2c), Slatina „Strehareț,, jud. Olt (C. N. Pătroi 2015: 592, pl. pl. 59/4), dar și în mediul Sălcuța din Banat (A. Radu 2002: 359).

În cursul investigațiilor arheologice de la ***Novo Selo***, în nivelul eneolitic timpuriu Bubanj I a au fost înregistrate două gropi de ritual. Prima groapă este ovală, de aproximativ 2,5 m lungime și 1,7 m lățime iar în umplutura acesteia s-au găsit bucăți de piatră ceramică, unelte din pietră cioplite și lustruite, obiecte de lut, oase de animale etc. (Figurile 1, 2, Pl. I).

A doua groapă rituală din nivelul eneolitic Bubanj Ia avea diametrul de aproximativ 1,7m. Pe lângă pământ roșu și cenușă, acesta conținea vase întregi sau fragmente, unelte de pietră cioplite, o parte a unui altar, o diuză, un topor din piatră, lustruit, unelte din corn și resturile oaselor de animale (fig. 3; Pl. II). O parte din inventar a fost arsă (A. Bulatovic 2015: 30).

Aproximativ 71% din oase au fost carbonizate sau calcinate prin ardere. S-au identificat 47 de specii. Pentru *groapa 69* analizele arheozoologice arată prezența câinelui (29,8%), vitei (21,3%), caprinelor (12,8%),caprine (6,4%) și animale sălbatice - cerbi (19,1%), praguri și faunei sălbatice (4,3%). (A. Bulatovic 2015: 11)

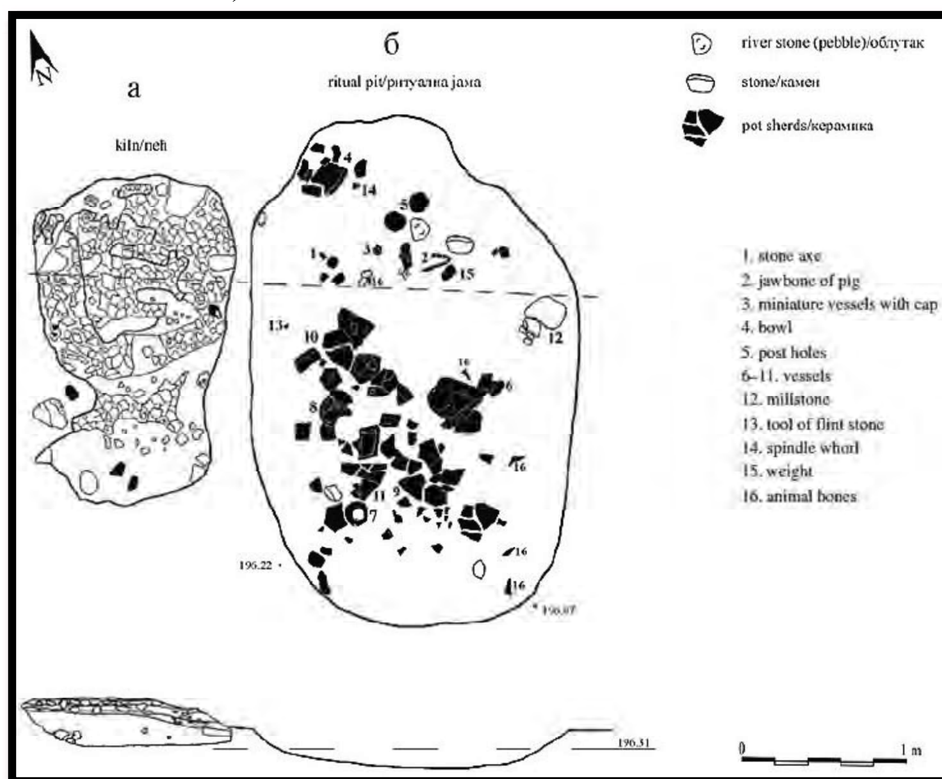

Fig. 70. Gropile rituale 25, 27 și 69, grup Bubanj I de la ***Novo Selo***, Serbia. Apud A. Bulatovic 2015: 10, fig. 1.

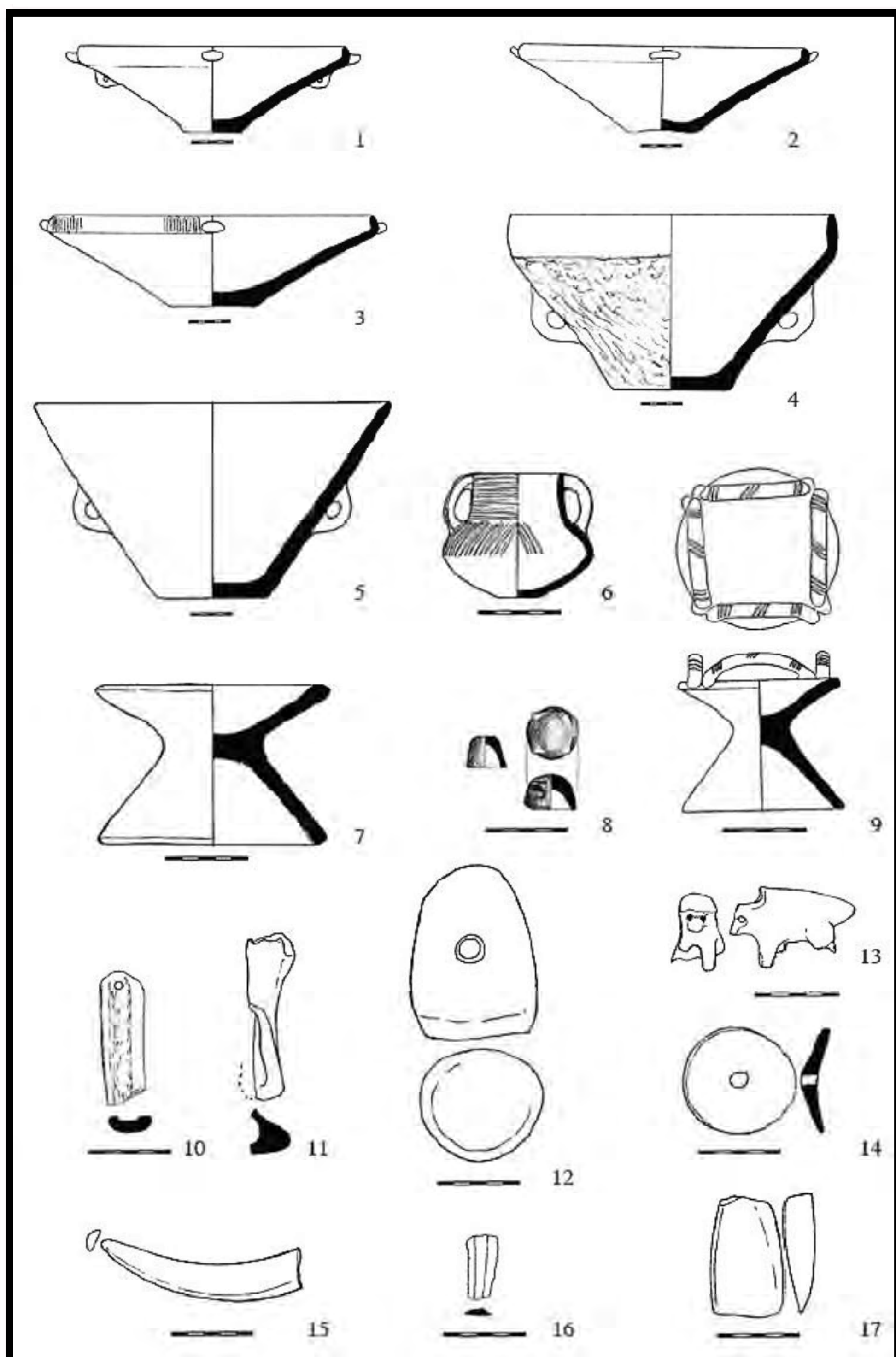

Fig. 71. Inventar „*pit grave*„ Bubanj I de la ***Novo Selo***. Apud A. Bulatovic 2015: 32, planșa 1.

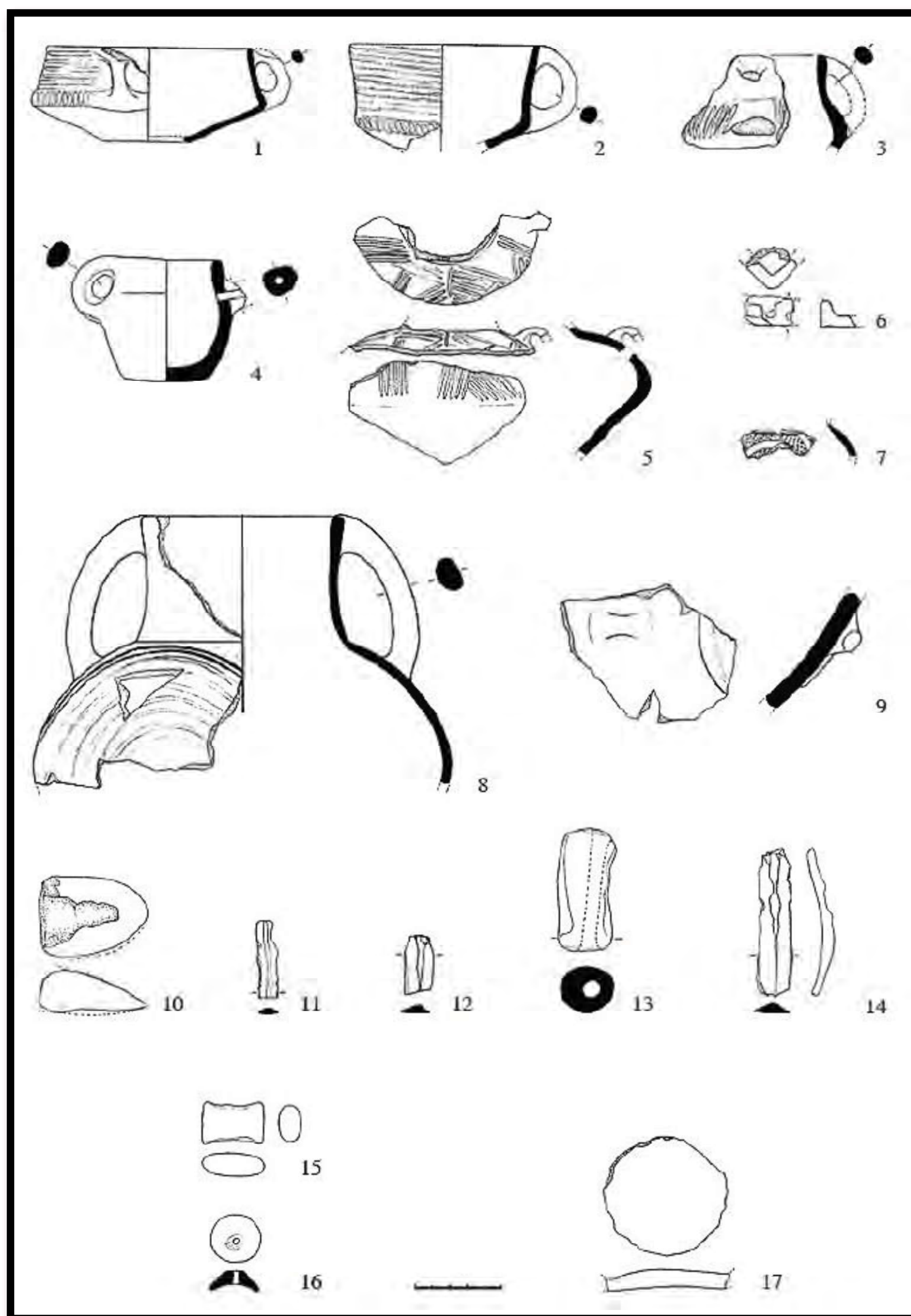

Fig. 72. Inventar „***pit grave***„ Bubanj I de la ***Novo Selo***. Apud A. Bulatovic 2015: 33, planșa 2.

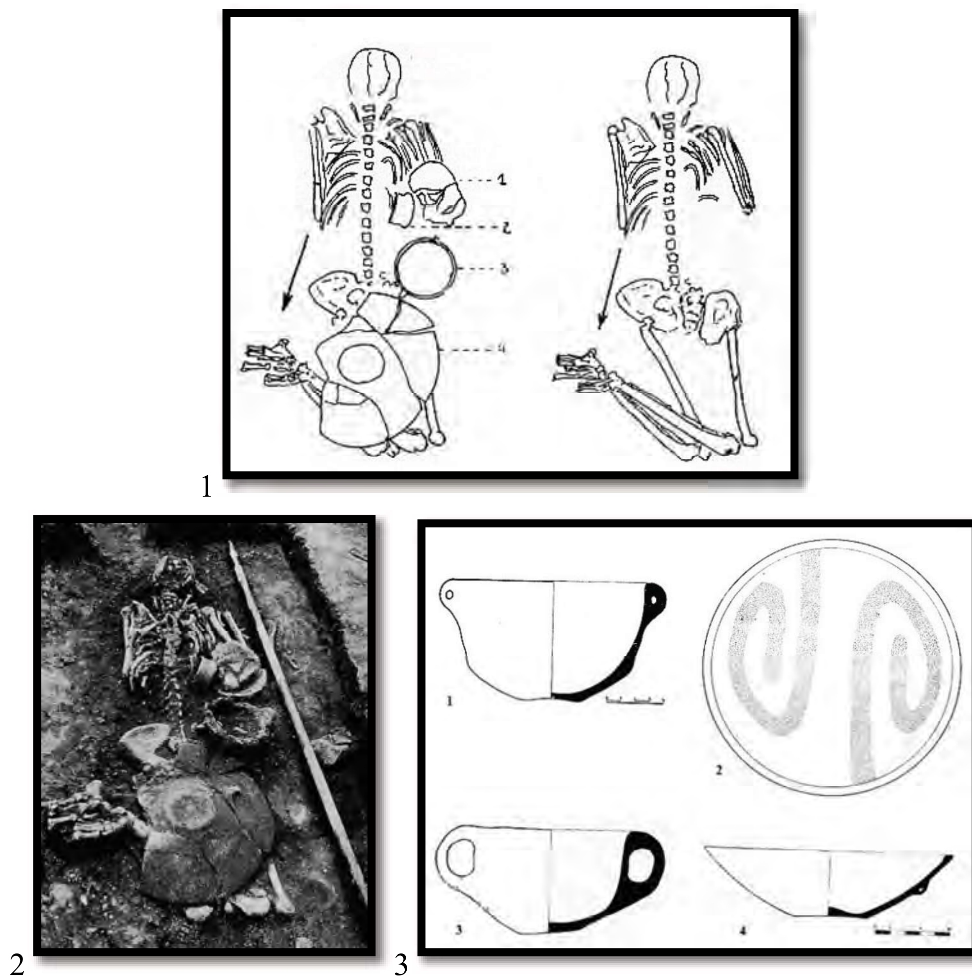

Fig. 73. Mormânt Sălcuța de la ***Lepenski Vir***. Apud L. Zagorka 1970: 125-127, planșa I/1-4, pl. II.

Concluzii

În demersul meu de a găsi similitudini între grupele eneolitice timpurii Bubanj I a și Sălcuța, un rol de prim rang l-am atribuit ceramicii. Prin forme, cât și prin tehnicile decorative, oferă cele mai bune indicii privind un trunchi comun de elemente. Pentru ceramica din România, grupa Sălcuța, cele mai sigure materiale descoperite *in situ* sunt cele provenite din așezarea eponimă de la Sălcuța, jud. Dolj (unde întâlnim toate fazele evolutive), dar și din așezările de la Drăgănești-Olt, Slatina ,,S*trehareț*,, Almăjel, Ostrovul Corbului – așezare și necropolă, Valea Anilor, Ostrovul Mare, Cerăt, Brebeni.

După prezentarea generală a materialelor ceramice de tip Bubanj I a din Serbia, însumând informațiile obținute realizăm că formele identificate nu sunt foarte numeroase însă toate își găsesc analogii în grupa Sălcuța din România. Același lucru este valabil și despre tipurile de decor identificate și tehnicile folosite. Situația găsită este astfel:

<u>**Ceaşca cu două apucători**</u>

- **în siturile Bubanj I** este întâlnită la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: 32, fig. 29-30, 127, fig. T XXIV/6-8); ***Zlokućane, Gradac***. regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 31-32, fig. 33-34); **Obrovčine**, șanț **B**, sit ***Šanac*** (**114**), regiunea **Šabac** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 261, T LIV/5, 8); ***Rujkovac*** (*Рујковац*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 278, T. CXXIII/4); ***Zlokućane*** (*Злокућане*), localitatea Gradac, regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 333, T. CLIV/42; ***Stalaća „curtea Bisericii Sfântului Duh„*** (G. Cadjenovic 2007: 29, pl. 4/1); ***Mokranjskestene*** (Мокрањскестене-каменолом), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 145, T LXIII/7-9); ***Zlotska***, ***peștera Lazareva (***A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/19, 21, 24; ***Bor – Kampije (***A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 34-35, 79, T I/2,10, fig. 37; ***Kalenic – Livade*** (Fig. /3,7, 12, 13, Fig./4,7,14, Fig. /1-2); sit ***Bubanj*** (D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 96, 114, fig. 60, 153; 141, 112, fig. 264, 149; 92, fig. 32-33; 92, fig. 34-35; 92, fig. 36-37; 90, fig. 28-29; 91, fig. 30-31; 89, 127, fig. 27, 207; 139, fig. 259-260; 181; 143-144, fig. 268-269); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 33, planșa 2/1-2); ***Lepenski Vir*** (L. Zagorka 1970: 125-127, planșa I/3 – în mormânt); ***Kovilovo***, (**6**), ***Krivelj*** (**7-8**) (N. Tasič 1957: T. IX/6-8);

- **în siturile Sălcuța** acest tip de vas este întâlnit în principalele situri cercetate și prezintă diferențe nu foarte substanțiale:

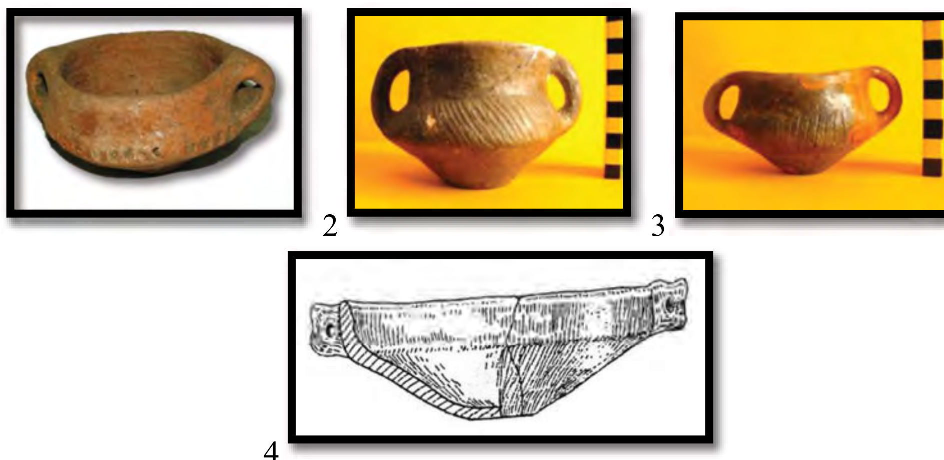

Fig. 74. Ceașca cu două apucători: **1-Almajel**, jud. Mehedinți (C. N. Pătroi 2015: 592, pl. 52/2), **2**. **Almajel**, jud. Mehedinți. **3**. **Valea Anilor 4** - **Drăgăneşti–Olt**. Apud C. N. Pătroi 2015: 272, fig. 222/2.

- varianta cu secţiunea rotundă, care leagă buza de umărul vasului – ***Sălcuţa*** (D. Berciu 1961: 254), ***Vădastra***, ***Verbicioara***, ***Slatina „Streharet„*** (C. N. Pătroi 2015: 274, 602. Pl. 62/3, 599, pl.59/4).

- varianta la care care apucăorile se sprijină pe linia de demarcaţie dintre cele două părţi componente – ***Sălcuţa*** (D. Berciu 1961: 268).

-varianta în formă de dublu trunchi de con, care în loc de tortiţe au o prelungire ascuţită – ***Sălcuţa*** (D. Berciu 1961: 267), ***Almăjel*** –faza Sălcuța II; (C. N. Pătroi 2015: 274).
- varianta cu apucători în formă patrulateră - ***Drăgăneşti–Olt*** (C. N. Pătroi 2015: 274, figg. 222/2).

Capace de vas

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: 31, fig. 33); ***Jelašnica***, regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 63, T V/1); ***Bor – Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: fig. 50).
- analogii **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 294, fig. 264/1, 3).

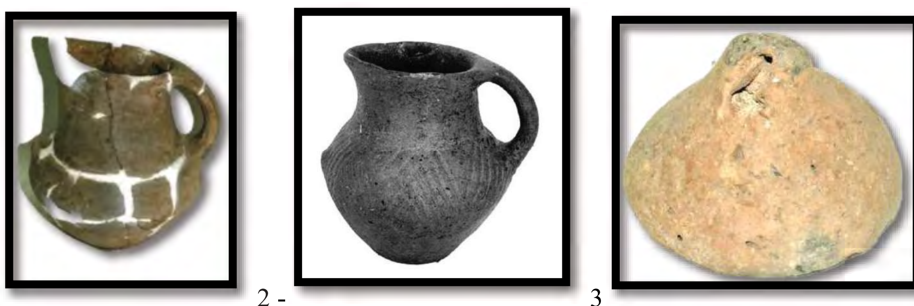
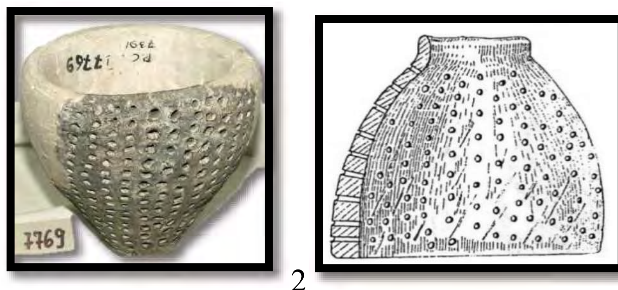

2 - 3

Fig. 75. 1. Cană din așezarea **Sălcuța**, jud. Dolj (C. N. Pătroi 2015: 585, pl. 49/3; **2**- situl ***Bor – Kampije***. (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014:;) **3**. Capac vas. Sit **Sălcuța** (C. N. Pătroi 2015: 293, fig. 265/4).

Cana de lapte

- **în siturile Bubanj I** este întâlnită la: ***Bor – Kampije (***A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: fig. 70).
- analogii **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: ***Sălcuţa***, subfaza Sălcuța II c (D. Berciu 1961: 303, fig. 128/1); ***Ostrovul Corbului***, faza Sălcuța III (C. N. Pătroi 2015: 282, fig. 235/1-4).

1 2

Fig. 76. Vase strecurătoare. **1.** Sit **Sălcuţa**. Faza Sălcuța I (D. Berciu 1961: 258, fig. 91/1); **2- Drăgăneşti–Olt** (C. N. Pătroi 2015: 289, fig. 254/2-3).

Vas strecurătoare

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/15).

-**în siturile Sălcuța** are analogii la: ***Almăjel***, ***Sălcuţa***, ***Drăgăneşti–Olt***, ***Verbicioara*** şi ***Valea Anilor*** (C. N. Pătroi 2015: 288-289, fig. 254/1-4).

Vase cu picior (intreagi ori fragmente) – cupe, fructiere

- **în siturile Bubanj I** astfel de vase sunt întâlnite la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/11); ***Lučane***, Bare, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 202, T LVII/3); ***Kalenic – Livade*** (Fig. /1,6, Fig/8, 12); **Bubanj** (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 120, fig. 180); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32/7, planșa 1).

-**în siturile Sălcuța** astfel de vase sunt întâlnite la: ***Sălcuţa***, subfaza Sălcuța II c (D. Berciu 1961: 278, fig. 109/2); ***Vădastra*** (C. N. Pătroi 2015: 281, fig. 232/2-3).

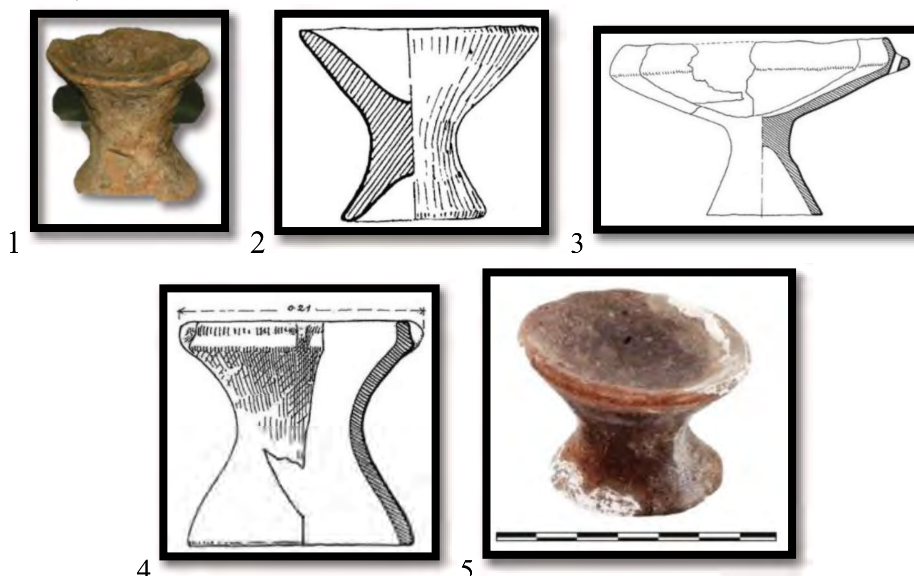

Fig. 77. Vase cu picior. **1- Sălcuţa**. Faza Sălcuţa I (D. Berciu 1961 b: 278, fig. 109/1); **2- Sălcuţa**. Subfaza Sălcuţa II c (D. Berciu 1961: 278, fig. 109/2). **3- Sălcuţa**; **4- Vădastra**. (C. N. Pătroi 2015: 281, fig. 232/2-3, fig. 233/1); Cupa sit ***Bubanj*** Apud D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 120-121, fig. 180, 182.

Strachina

1. cu marginea arcuită spre interior

- **în siturile Bubanj I** este întâlnită la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/3-4**)**; ***Končulj,*** regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/4, 6.); ***Parlozi – Šančina – Paripovač B*** (**85**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 257, T XLI/2); localitatea **Obrovčine**, șanț **B**, sit ***Šanac*** (**114**), regiunea **Šabac** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 262, T LV/2-4); ***Majur***, sit ***Veliki obrovac B*** (**214**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 275, T LXXXI/20-21); ***Miokus***, sit ***Svarčjak*** (**231**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 280, T LXXXVII/1); ***Tekeič***, site ***Šarampov*** (**406**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 360, T CXCIX/2); ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea

Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 101, T. XXXII/1); ***Rgoşte***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/17-18); ***Vlasotince*** (*Власотинце*) – în spatele hotelului "**Grozd**", regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 301-302, T. CXXXVIII/1); ***Rujkovac*** (*Рујковац*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 278, T. CXXIII/1-2); ***Gornje Brijanje*** (*Горње Бријање*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 162, T. LVI/1-2); ***Zlokućane*** (*Злокућане*), localitatea Gradac. Regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 333, T. CLIV/43); ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 79, T VIII/1-2), regiunea Braničevo; ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 177, T LXXXIX/2-3); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32, planşa 1/1-3).

-**în siturile Sălcuţa** acest tip de strachină este întâlnit în toate siturile.

2. Strachina cu marginea arcuită în interior şi bombată

- **în siturile Bubanj I** este întâlnită la: ***Končulj,*** regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/5, 7); ***Obrovčine***, şanţ **B**, sit ***Šanac*** (**114**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 260, T LIII/1); ***Majur***, sit ***Veliki obrovac B*** (**214**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 275, T LXXXI/18-26); ***Rgoşte***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 101, T. XXXII/3); ***Gornje Brijanje*** (*Горње Бријање*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 162, T. LVI/3-5); ***Prahovo***, localitatea ***Ideje*** (Идеће), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/9-11); ***Lepenski Vir*** (L. Zagorka 1970: 125-127, planşa I/4 – în mormânt).

-**în siturile Sălcuţa** este întâlnită la: **Sălcuţa** (D. Berciu 1961: 260), Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 357)

Castronul

1. Castron tronconic

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/12); ***Končulj,*** regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/ 3); cu gat înalt - ***Lučane***, ***Bare***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 202, T LVII/2); ***Obrovčine***, şanţ **B**, sit ***Šanac*** (**114**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 260, T LIII/2); ***Jelašnica***, regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 63, T V/ 9); ***Rgoşte***, satul **Banjica** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/16); ***Kladovo-Brodoimpeks-necropola*** (Кладово-Бродоимпекс -некропола) (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 89, T XXII/5); ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 177, T LXXXIX/1); ***Bor*** – ***Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: fig. 41); ***Cerova*** (A. Bulatović, V. Filipović, R. Gligorić 2017: 250, pl. LXXVIII/2); ***Bubanj*** (D.

Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 117, fig. 166-167; 117, fig. 165); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32, planșa 1/5).
-în siturile Sălcuța analogii sunt la: Ostrovul Corbului (M. Șimon 1989: 125), Sălcuţa (D. Berciu 1961: 257), Almăjel. Vezi C. N. Pătroi 2015: 274, fig. 221/1-3, Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 357).

1 2 2

Fig. 78. Castron Sălcuța **1**- **Almăjel**. Vezi C. N. Pătroi 2015: 592, pl. 52/1; **2**-**3**. Castroane sit **Bubanj**. Apud D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 117, fig. 166-167.

Castron cu o perforații circulare

- în siturile Bubanj I este întâlnit la: ***Lalince*** (*Лалинце*), localitatea ***Potok*,** regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 196, T. LXXVII/5); ***Tamnic-Železnička stanica*** (Тамнич-Железничка станица), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 181, T XCIII/1).
-în siturile Sălcuța este întâlnită la: Ostrovul Mare (C.N. Pătroi 2015: 310, fig. 289/3), Sălcuța, subfaza IIa (C.N. Pătroi 2015: 537, planșa 20/15),

2. Castron bitronconic

- în siturile Bubanj I este întâlnit la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/5); ***Končulj*,** regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/2); ***Maju***r, sit ***Veliki obrovac B*** (**214**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 275, T LXXXI/24); ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/19-20); ***Duboka***, localitatea ***Gaura Mare*** **(23)** regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008:100, T XIX/1); ***Šetonje***, localitatea ***Bucure*** (**152**). (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 280, T CXIX/1); **Stalaća „curtea Bisericii Sfântului Duh**„ (G. Cadjenovic 2007: 29, pl. 4/2); ***Tamnic-Železnička stanica*** (Тамнич-Железничка станица), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 181, T XCIII/3); ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat*** (Прахово Фабрикасуперфосфата). regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 166, T LXXX/9; ***Bor – Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: T II/13, fig. 47); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32, planșa 1/4).
-în siturile Sălcuța similitudini sunt la: Slatina Strehareț (C.N. Pătroi 2015: 594-595), Cerăt (C.N. Pătroi 2015: 583, planșa 51/6), Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 357) etc.

3. Castron cu marginea arcuită

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Radalj***, sit ***Kopiljuša B1*** (**285**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 295, T CVIII/6); ***Jelašnica***, regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 63, T V/7); ***Vlasotince*** (*Власотинце*) – în spatele hotelului "**Grozd**", regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 301-302, T. CXXXVIII/3); ***Gornje Brijanje*** (*Горње Бријање*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 162, T. LVI/6); ***Korbovo*** (Корбово-Фунд), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 110, T XXXVIII/3); ***Kalenic – Livade*** (Fig. / 13); ***Cerova*** (A. Bulatović, V. Filipović, R. Gligorić 2017: 250, pl. LXXVIII/1-2).

-**în siturile Sălcuța** analogii are la: Cerăt (C.N. Pătroi 2015: 583, planșa 51/1), Slatina Strehareț (C.N. Pătroi 2015: 591, planșa 58/5), Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 357).

Amfora (cu umăr decorat și gât înalt)

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/10); ***Zlotska, peștera Lazareva*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/22); **Amfora, cu apucători sau fără:** ***Kalenic – Livade*** (Fig. /4, Fig. /6, Fig. /3); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 33, planșa 2/5,8).

-**în siturile Sălcuța** este întâlnită la: Verbicioara, locuința L1 (C. N. Pătroi 2015: 164), Valea Anilor, Sălcuța, Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 360).

Bolul

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Končulj***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/8).

-**în siturile Sălcuța** este întâlnit la: Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 357).

Vase cu marginea evazată sau puternic evazată

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: - ***Kovačevića pećina***, ***B*** (**68**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 254, T XXXV/2-3); ***Obodnjik*** (**101**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 259, T XLVIII/1); ***Glušci***, sit ***Staro Selo*** - ***Ribarica B1*** (**131**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 267, T LXIII/30-32); ***Radenković***, sit ***Jelenslo brdo*** (**288**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 297, T CX/16); ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 101, T. XXXII/6); ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/24); ***Vlasotince*** (*Власотинце*) – în spatele hotelului "**Grozd**", regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 301-302, T. CXXXVIII/4-5); ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 79, T VIII/9-10), regiunea Braničevo; ***Duboka***, localitatea ***Gaura Mare*** **(23)** regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008:100, T XIX/4); ***Korbovo*** (Корбово-Фунд), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 110, T XXXVIII/1-2, 4).

-**în siturile Sălcuța** este întâlnită la: Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 356), Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 536, planșa 19/5-6, 10-13)

Vase cu profil în forma literei „S„

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Obodnjik*** (**101**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 259, T XLVIII/2); ***Toponica***, localitatea ***Selište*** (**158**) regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 288, T CXXIV/1, 3); ***Korbovo*** (Корбово-Фунд), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 110, T XXXVIII/1-2,4); ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat*** (Прахово Фабрикасуперфосфата), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 166, T LXXX/4-5, 8, 10-11); ***Prahovo***, localitatea ***Ideje*** (Идеће), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/13, 17-19); ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 177, T LXXXIX/10-11); ***Zlotska, peștera Lazareva*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/19, 20, 25); ***Bor – Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: T II/13, fig. 46); **Struga** (1), **Lipljan** (2), **Hisar** (3). (N. Tasič 1957: T. IX/1-3);

-**în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 537, planșa 20/15, 17-19), Vădastra „*Măgura Fetelor*„ (C. N. Pătroi 2015: 545, planșa A/2,12, B/3), etc.

Vas globular

1. vas cu gât scurt, evazat.

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Radenković***, sit ***Jelenslo brdo*** (**288**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 297, T CX/15); ***Rgoște***, satul **Banjica** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 101, T. XXXII/7).

- **în siturile Sălcuța** este întâlnit la: Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 354), Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 301/9)

2.Vas globular cu gât scurt și drept.

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Vlasotince*** (*Власотинце*) – în spatele hotelului "**Grozd**", regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 301-302, T. CXXXVIII/2).

- **în siturile Sălcuța** este întâlnit la: Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 356), Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 301, fig. 6)

Vas bitronconic

1. vas cu gat scurt si drept

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Knjaževac***, satul **Dubrava** I (Stojić M., Ilijić B. 2010: 77, T IV/29); ***Bor – Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: T II/13, fig. 42); **Bubanj** (D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 122, 126, fig. 184, 205).

- **în siturile Sălcuța** este întâlnit la: Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 353),

Vas din trei părți

1. globular cu gât înalt și tronconic.

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Bor – Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: T II/13, fig. 43); **Bubanj** (D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 127, fig. 206); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32, planșa 1/6); **Kovilovo**, (**4**), **Krivelj** (**5**) (N. Tasič 1957: T. IX/4-5); **1** - ***Barand***a, **2** – ***Kovilovo*** (N. Tasič 1957: T.XI/4-5).
- **în siturile Sălcuța** este întâlnit la: Sălcuța, Drăgănești-Olt (C. N. Pătroi 2015: 287, fig. 248/1-2), Ostrovul Corbului.

Fig. 79. **1** Vas de la Ostrovul Corbului (C. N. Pătroi 2015: 586, planșa 53/1), **2** (C. N. Pătroi 2015: 578, planșa 49/4).

Decor și tehnici decorative

1. Canelurile

Caneluri orizontale – dispuse pe gât

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Antin Čukar***, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: 32, fig. 29); ***Lučane***, ***Bare***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 202, T LVII/2); ***Zlokućane, Gradac***, regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 31, fig. 33); ***Zlotska***, ***peștera Lazareva*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/21); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32, planșa 1/6); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 33, planșa 2/1-2);.***Lipljani*** (N. Tasič 1957: T. X/3,7);
- **în siturile Sălcuța** analogii sunt la: Almăjel, jud. Mehedinți, Fărcașu de Sus, jud. Olt (C.N. Pătroi 2015: 308).

Caneluri oblice

- **în siturile Bubanj I** analogii găsim la: ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat*** (Прахово Фабрикасуперфосфата), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 166, T LXXX/16); ***Bor*** – ***Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 44); ***Bubanj*** (D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 89, fig. 27);
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Ostrovul Corbului (C.N. Pătroi 2015: 578, planșa 49/4), Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 365), Sălcuța (D. Berciu 1961: fig. 95/1)..

<u>**Caneluri verticale**</u>
- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Prahovo***, localitatea ***Ideje*** (Идеће), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/17); ***Krivelj*** (N. Tasič 1957: T. IX/5); ***Krivelj*** (N. Tasič 1957: T. X/5);
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 365), Ostrovul Corbului, Sălcuța (D. Berciu 1961: fig. 95/2).

<u>**Caneluri circulare**</u>
- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Zlotska***, ***peștera Lazareva*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/22); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 33, planșa 2/8);.
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 365)

Fig. 80. **1-2**. Ostrovul Corbului, jud. Mehedinți. (C. N. Pătroi 2015: 562, planșa 33/1).

<u>**2. Incizii**</u>

<u>**a. Oblice – pe linia de maximă rotunjime**</u>
- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Antin cukar***, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: 32, fig. 29); ***Antin Cukar***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 127, fig. T XXIV/1, 7-10); ***Zlokućane, Gradac***, regiunea Leskovac (A. Bulatović, S._Jović 2009: 31, fig. 33); ***Zlokućane, Gradac***. Regiunea Leskovac (A. Bulatović, S._Jović 2009: 32, fig. 34); ***Kovačevića pećina***, ***B*** (**68**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 254, T XXXV/4); ***Obodnjik*** (**101**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 259, T XLVIII/3); ***Knjaževac***, satul ***Dubrava I*** (Stojić M., Ilijić B. 2010: 77, T IV/29); ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/16); ***Gornje Brijanje*** (*Горње Бријање*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 162, T. LVI/7); ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 79, T VIII/3), regiunea Braničevo; ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (**74**) regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008:186, T LXII/6); ***Prahovo***, localitatea *Ideje* (Идеће), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/15; ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 177, T LXXXIX/5); ***Zlotska***, ***peștera Lazareva*** (A.

Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/19, 21, 23-25); ***Cerova*** (A. Bulatović , V. Filipović, R. Gligorić 2017: 250, pl. LXXVIII/3a, 6); ***Bubanj*** (D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 141, fig. 264); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 33, planșa 2/1-2, 3, 5);

Decor incizat in forma de crenguta - ***Zlotska***, ***peștera Lazareva,*** Serbia (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 125, T. XLIV/25);

- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite în toate așezările.

<u>b. Verticale, pe linia de maximă rotunjime și pe gât</u>

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Antin cukar***, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: 32, fig. 30); ***Končulj***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/1, 9); ***Lalince*** (*Лалинце*), localitatea ***Potok***, regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 196, T. LXXVII/4); **Stalaća** „curtea Bisericii Sfântului Duh„ (G. Cadjenovic 2007: 29, pl. 4/2, 4, 6); ***Bubanj*** (D. Milanovic, T. Trajković Filipović 2015: 92, fig. 34-35); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32, planșa 1/6);.

- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Slatina Strehareț (C.N. Pătroi 2015: 592, planșa 59/5), Sălcuța (D. Berciu 1961: fig. 95/2).

<u>c. Incizii în formă de triunghiuri ori „*dinți de lup*„</u>

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Jelašnica***, regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 63, T V/ 9); Hisar (N. Tasić 1957).

<u>- șiruri de triunghiuri incizate („*dinții de lup*„) ce sunt umplute cu puncte</u>

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/24);

- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Ostrovul Mare (C.N. Pătroi 2015: 308, fig. 289/4), Ostrovul Corbului (C.N. Pătroi 2015: 561, planșa 32/1a-1b).

<u>d. Grupuri de linii oblice și verticale incizate</u>

- **în siturile Bubanj I** sunt întâlnite la: ***Duboka***, localitatea ***Gaura Mare*** **(23)** regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008:100, T XIX/6).

- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Valea Anilor (C. N. Pătroi 2015: 562, planșa 33/1).

Fig. 81. **1**-**2**. Vase de la ***Sălcuța*** (C. N. Pătroi 2015: 562, planșa 33/1), **3**-Valea Anilor (C. N. Pătroi 2015: 562, planșa 33/1).

3. <u>Pitura cu grafit</u>

- **în siturile Bubanj I** este întâlnită la: ***Antin čukar***, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: 31, fig. 33); ***Čekmin***, ***Ševarike***, regiunea Leskovak (A. Bulatović, S. Jović 2009: 343, fig.64);
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Sălcuța, Valea Anilor (C.N. Pătroi 2015: 310, fig. 288/1a-b).

4. <u>Decor în bandă ce are șnur imprimat</u>

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Lučane***, ***Bare***, regiunea Vranije (A. Bulatović 2007: 202, T LVII/2); ***Jelenslo brdo*** (**288**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 297, T CX/16); aplicat la baza gâtului vasului; ***Crljenac***, localitatea ***Grac* A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 79, T VIII/10), regiunea Braničevo; ***Toponica***, localitatea ***Selište*** (**158**) regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 288, T CXXIV/4); ***Prahovo***, localitatea **Ideje** (Идеђе), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/18);
- **în siturile Sălcuța** este întâlnit la: Ostrovul Mare (C. N. Pătroi 2015: 544, planșa A/7-8).

5. <u>Șnur aplicat pe marginea vasului</u>

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Staro Selo - Ribarica B1*** (**131**), regiunea Šabac (M. Stojić, M. Cerović 2011: 267, T LXIII/30); ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 103, T. XXXII/24); ***Lalince*** (*Лалинце*), localitatea ***Potok***, regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 196, T. LXXVII/3); ***Crljenac***, localitatea ***Grac* A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 79, T VIII/9), regiunea Braničevo; ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat*** (Прахово Фабрикасуперфосфата), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 166, T LXXX/14);

Decor aplicat, în bandă, cu forme liniare ori circulare

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Rgoște***, satul ***Banjica*** (Ргоште, локалитет Бањица), regiunea Knjaževac (Stojić M., Ilijić B. 2010: 101, T. XXXII/12-13);
- **în siturile Sălcuța** este întâlnit la: Ostrovul Corbului (C. N. Pătroi 2015: 566, planșa 37/3), Cerăt (C. N. Pătroi 2015: 583, planșa 51/2).

6. <u>Barbotina</u>

<u>a. Dispusă neorganizat</u>

- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Vlasotince*** (*Власотинце*) – în spatele hotelului "Grozd", regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 301-302, T. CXXXVIII/7); ***Novo Selo*** (A. Bulatovic 2015: 32, planșa 1/4).
- **în siturile Sălcuța** este întâlnită la: Ostrovul Corbului, Sălcuța (C.N. Pătroi 2015: 307).

<u>b. Oblica</u> - ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat*** (Прахово Фабрикасуперфосфата), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 166, T

LXXX/15); ***Prahovo***, localitatea ***Ideje*** (Идеће), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/20);
- **în siturile Sălcuța** este întâlnită la: Ostrovul Corbului, Sălcuța (C.N. Pătroi 2015: 307), Cerăt (C.N. Pătroi 2015: 583, planșa 51/6).

7. Crestături

a. pe marginea vasului

în siturile Bubanj I sunt întâlnite la: ***Lalince*** (*Лалинце*), localitatea ***Potok***, regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 196, T. LXXVII/2); ***Malo Gradište***, localitatea ***Majura A*** **(80)** regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 200,T LXIX/1); ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (**74**) regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008:186, T LXII/1); ***Bor – Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 43); ***Kalenic Livade*** (D. Milanovic 2012:tipul 7-8); **Kovilovo** (6), **Krivelj** (N. Tasič 1957: T. IX/6-7).
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Ostrovul Corbului, Almăjel, Ostrovul Mare (C.N. Pătroi 2015: 309, fig. 289/1-2, 544/A/7-8).

b. Alveole crestate

în siturile Bubanj I este întâlnit la: ***Malo Gradište***, localitatea ***Majura A*** **(80)** regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 200,T LXIX/1); ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 177, T LXXXIX/9,11-12); ***Kovilovo*** (N. Tasič 1957: T.XI/2);
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Ostrovul Corbului (C.N. Pătroi 2015: 308), Ostrovul Mare (C. N. Pătroi 2015: 543, planșa A/1), Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 362).

8. Împunsături – decor în puncte

în siturile Bubanj I este întâlnit la: ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (**14**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 79, T VIII/4), regiunea Braničevo; **Stalaća** „curtea Bisericii Sfântului Duh„ (G. Cadjenovic 2007: 29, pl. 4/3); **Bubanj** (D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 92, fig. 32-33);
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Sălcuța (C. N. Pătroi 2015: 583, planșa 44/3, 5), Cuptoare „*Sfogea*„ (A. Radu 2002: 365).

9. Pictura „*crusted*„.

în siturile Bubanj I este întâlnit la: ***Prahovo***, localitatea ***Ideje*** (Идеће), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 161, T LXXV/9); ***Smedovac-Grabar-svračar*** (Смедовац-Грабар-сврачар), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 177, T LXXXIX/1***); Lepenski Vir*** (L. Zagorka 1970: 125-127, planșa I/2); ***Hisar*** (N. Tasič 1957: T. XII.);

10. Decor în relief sub formă de gurguie

în siturile Bubanj I este întâlnit la: ***Bubanj*** (D. Milanovic , T. Trajković Filipović 2015: 127, fig. 206); ***Baranda*** (N. Tasič 1957: T.XI/1);.
- **în siturile Sălcuța** sunt întâlnite la: Valea Anilor (C.N. Pătroi 2015: 309), Slatina „*Strehareț*„ (C. N. Pătroi 2015: 596, planșa 63/2).

Alături de ceramic, interesante asocieri între grpa Bubanj I și grupa Sălcuța, se pot face pe inventarul cultic și anume plastic antropomorfă și altarele de cult.

Altar de cult

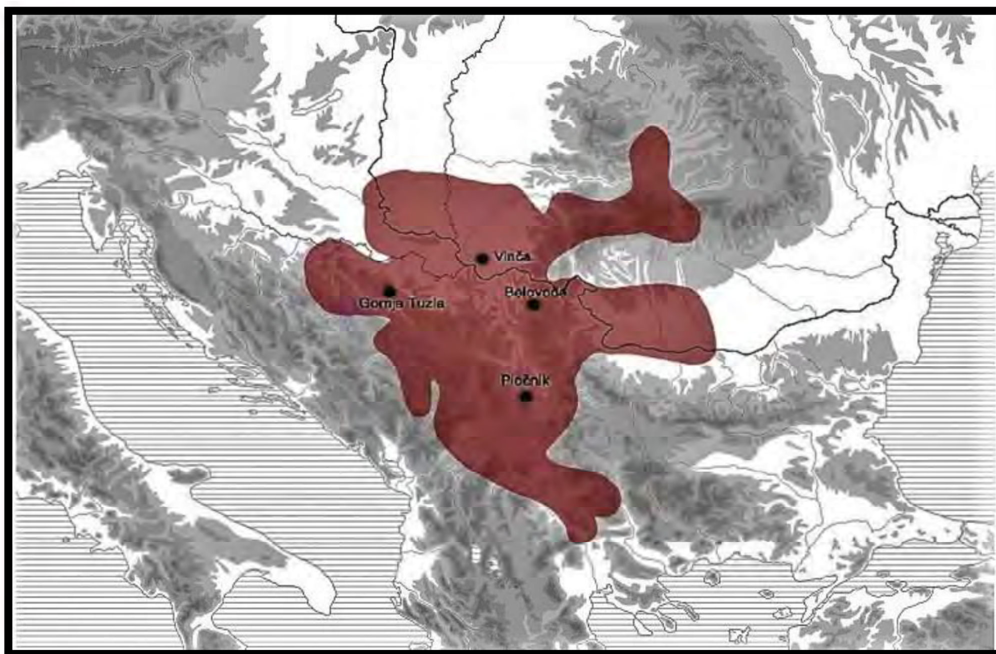
- **în siturile Bubanj I** este întâlnit la: ***Gornje Brijanje*** (*Горње Бријање*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 162, T. LVI/13); fragment picior altar- ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (**74**) regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008:186, T LXII/11); altar cult zoomorf ***Kovilovo***, regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 27); fragment picior situl ***Korbovo*** (Корбово-Фунд), regiunea Negotin (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 110, T XXXVIII/8); ***Krivelj, Čoka lu Balash***. (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014:fig. 80);

Plastica antropomorfă (figurine întregi ori fragmente)

- **în siturile Bubanj I**: figurină antropomorfă la ***Bubanj***, ***Konculj***, sit ***Gradiste*** (A. Bulatović 2007: 31, fig.27); ***Končulj,*** regiunea Vranije *(*A. Bulatović 2007: 181,T. XLVIII/14); ***Korbovo***, satul ***Pesak*** (Корбово, локалитет Песак) (Stojić M., Ilijić B. 2010: 120, T XXXIX/2-3); ***Gazdare*** (*Газдаре*), regiunea Leskovac (A. Bulatović, S. Jović 2009: 152, T. LI/3-4; ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (**74**) regiunea Braničevo (M. Stojić, D. Jacanović 2008:186, T LXII/11); figurine la ***Bor – Kampije*** (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: fig. 38, 48-49); figurine sde la ***Krivelj, Čoka lu Balash*** *(***1, 3***)*(A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 35, 40, fig. 52, 39, 51); picior antropomorf de la **Hisar** (N. Tasič 1957: T.XII/5).

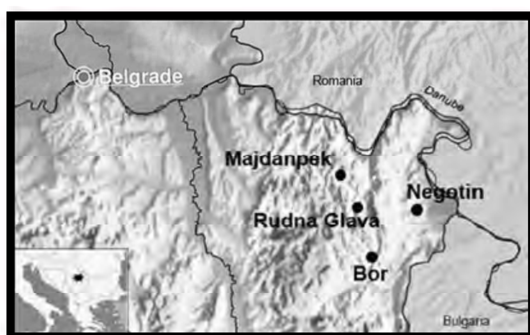
De remarcat este și faptul că din faza Bubanj I a lipsește vasul *askos* ce apare în Oltenia. Astfel de materiale au fost găsite la Verbicioara-faza I şi Sălcuţa şi Drăgăneşti-Olt (faza II) şi demonstrează, din punct de vedere tipologic şi cronologic, cea mai veche prezenţă sudică în mediul sălcuţean nord dunărean (C. N. Pătroi 2015: 108).

Activitatea metalurgică a complexului cultural eneolitic Sălcuța-Bubanj-Krivodol este legată puternic de exploatările miniere de la Rudna Glava, Majdanpek și Bor. Un alt fapt care este deja o certitudine, este că industria metalurgică din cadrul culturii Sălcuța, dar și a grupei Bubanj și parțial Krivodol, este axată pe activitatea anterioară de la nivelul culturii Vinča.

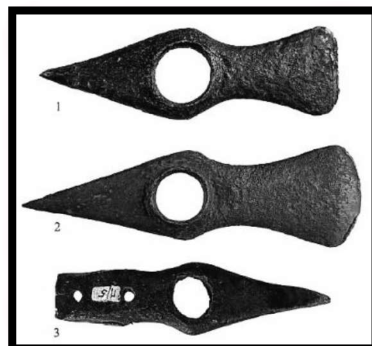

Harta 12. Arealul de răspândire al culturii Vinča. Apud M. Radivojević, T. Rehren 2015: fig. 1.

Este de ajuns să suprapunem arealul de evoluție culturală Vinča peste arealul geografic al Olteniei și al culturii Sălcuța și putem observa această direcție. (vezi harta culturii Vinča după M. Radivojević, T. Rehren 2015: fig. 1).

1

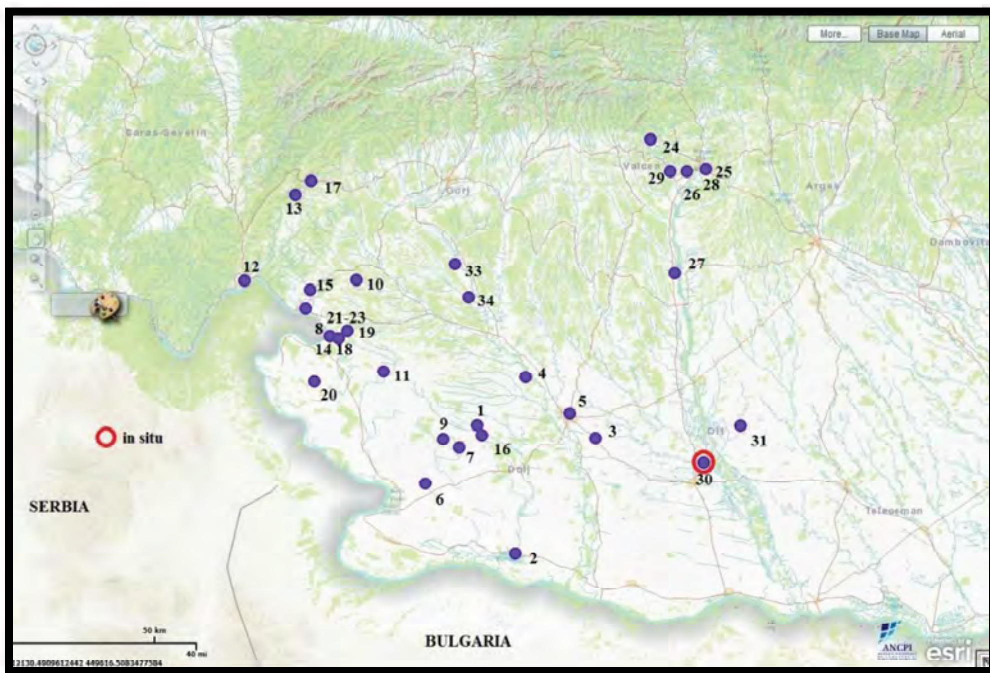

2

Harta 13. **1**. Localizarea exploatărilor miniere de cupru din Serbia. Apud D. Filipović 2015: 343, fig. 1. **Fig. 82**. **2**. Topoare de cupru tip Jaszladany din Serbia, regiunea Loznica. Grup Bubanj. **1**- **Pomijača**, **2**-**3 Milina**. Apud A. Bulatović , V. Filipović, R. Gligorić 2017: 277.

Un aspect destul de interesant este cel legat de topoarele de cupru cu brațele dispuse în cruce, tip Jaszladany. Dintre topoarele prezentate în monografiile regionale realizate până în prezent pentru zona Serbiei, sunt consemnate o serie de piese ca aparținând grupei Bubanj I a, adică eneoliticului timpuriu. Acestea sunt cele de la **Pomijača** și **Milina**, regiunea Loznica (A.

Bulatović, V. Filipović, R. Gligorić 2017: 277). Cum în arealul culturii Sălcuța sunt prezente numeroase astfel de topoare de tip Jaszladany, atât varianta Orşova (C. N. Pătroi 2015; 261-263, fig. 212-214, harta 40), care este caracteristică culturii, dar şi variante Petreşti, Bradu, Târnăvița, acest fapt nu face decât să confirme punctul nostru de vedere că acest tip de topor de cupru apare cel mai devreme la nivel de cultură Sălcuța, adică în eneoliticul timpuriu.

Harta 14. Repartiția la nivelul culturii Sălcuța a topoarelor de cupru de tip Jaszlandany. **1**-Sălcuța, **2**-Cârna, **3**-Coşovenii de Jos, **4**-Coțofeni din Dos, **5**-Craiova, **6**-Moţăţei, **7**-Vârtop, **8**-Drobeta Turnu Severin, **9**-Vela, **10**-Poiana-Căzăneşti, **11**-Pădina Mare, **12**-Orşova, **13**-Isverna, **14**-Hinova, **15**-Halânga, **16**-Cornu, **17**-Cloşani, **18**-Cârjei, **19**-Izvoru Aneştilor, **20**-Jiana, **21-23** Colecția Muzeului Drobeta Turnu Severin, **24**-Dobriceni, **25**-Căzăneşti, **26**-Govora, **27**-Obogeni, **28**-Prudeni, **29**-Racovița, **30**-Reşca (piesă *in situ*), **31**-Vâlcelele, **32**-fost județ Romanați, **33**-Fântânele, **34**-Turceni de Jos. Apud C. N. Pătroi 2015: 260, harta 40.

Colegii din Serbia prezintă şi o serie de topoare de cupru de tip Jaszladany descoperite în Serbia în arealul culturii Vinča. Mă refer la exemplarele de la **Branscka**, localitatea **Jusipovac** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 379, fig. 54), **Vela Reka**, localitatea **Ocoje** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 369, foto 9), **Macvanski**, **Metkovic** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 383, foto 71), **Majur** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 385, foto 76), **Pomijacka**, localitatea **Brdo Bracinac** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 392, foto 104), **Radovasnica**, localitate **Šume** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 394, foto 113), **Rumska**, localitate **Trcvina** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 399, foto 136), **Ctitar** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 443, foto 363). Fără referințe cronologice mai precise, nu pot aprecia dacă aceste exemplare aparțin eneoliticului timpuriu Bubanj I,

fazelor finale Vinča, ori sunt piese mai vechi, lucru ce ar indica o posibilă zonă de pariție a acestuit tip de unealtă din cupru și apoi o difuziune a sa pe spații largi pe întreaga perioadă eneolitică.

Toporul de cupru de tip Jaszladany de la ***Radovasnica***, localitate Šume (M. Stojić, M. Cerović 2011: 394, foto 113) este similar cu piesa din cultura Sălcuța descoperită la Moțăței, jud. Dolj, piesă ce este o variantă Orșova a renumitelor topoare (C. N. Pătroi 2015: 263, fig. 214/6). Alte descoperiri de topoare de Jaszladany, varianta Orșova, în mediul culturii Sălcuța sunt cele de la Drobeta Turnu Severin, Orșova (C. N. Pătroi 2015: 246, Fig. 199/B/3, 262, fig. 213/1), etc.

Fig. 83. Topoare eneolitice din cupru din grupa Bubanj descoperite în zona **Bor și Majdanpek** din Serbia. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 42, 254, fig. 55-56.

Fig. 84. Topoare de cupru tip Jaszladany din **regiunea Negotin** din Serbia. A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 28.

Topoarele de cupru cu brațe transversale, mai ales cele de tip Jászladány, au fost înregistrate în număr mare în centrul Balcanilor, în special în teritoriile din estul și nord-estul Serbiei și în Posavina (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 31). În literatura din Serbia exisă printre altele și

opinia care stabilește că acest tip de topoare datează dintr-o perioadă paralelă cu faza Cucuteni A/B (Z. Žeravica 1993: 15-17) sau cea a lui și D. Antonović (2014), care le încadrează în culturile lui Bubanj-Hum I sau Bodrogkereštur II.

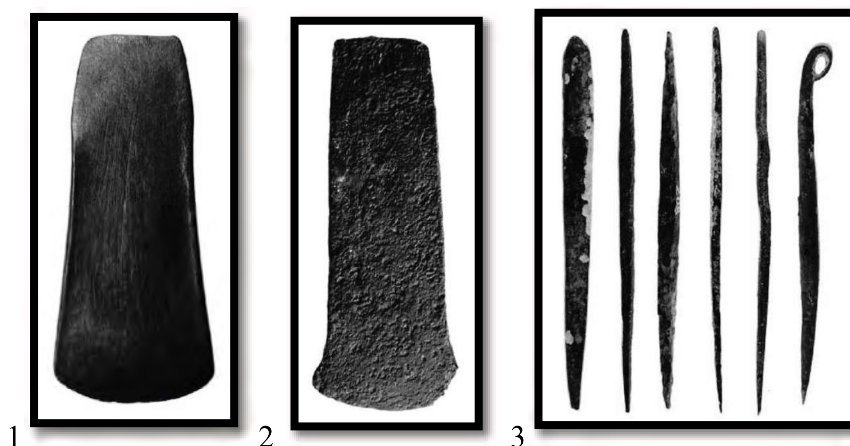
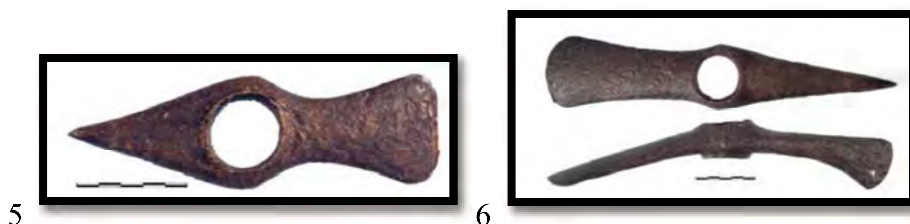

Fig. 85. **1**-**2** Topoare eneolitice din cupru și ace – sit **Kmpije**, **Lazareva cave** (**3**) din grupa Bubanj descoperite în zona Bor și Majdanpek din Serbia. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 43, 254, fig. 54, 56, 57-62.

Fig. 86. 1. Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča, sit **Branscka**, localitatea **Jusipovac**. M. Stojić, M. Cerović 2011: 379, fig. 54. **2**-Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča din situl **Vela Reka**, localitatea **Ocoje** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 369, foto 9). **3** - Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča din **Macvanski**, **Metkovic** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 383, foto 71). **4** - Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča din situl **Majur** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 385, foto 76).

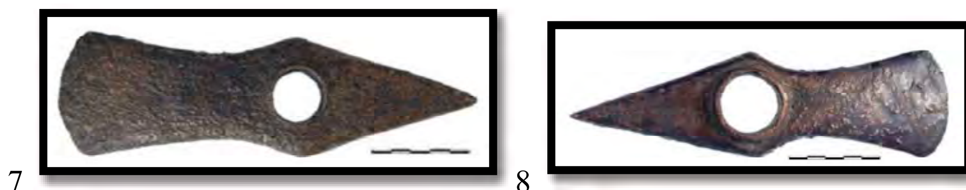

Fig. 87. 5 - Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča din situl **Pomijacka**, localitatea **Brdo Bracinac** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 392, foto 104). **6** – Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča din situl **Radovasnica**, localitate **Šume** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 394, foto 113). 7 - Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča din situl **Rumska**, localitate **Trcvina** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 399, foto 136). 8- Topor cupru tip Jasladany în mediul Vinča din situl **Ctitar** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 443, foto 363).

Un studiu recent realizat pe baza utilizării minelor de cupru și a artefactelor din cupru ori a zgurilor de cupru, pentru zona Balcanilor și culturile ce au evoluta în perioada 6200-3200 BC arată o tendință a culturilor arheologice de a-și menține propria rețea regională de exploatare, producție, schimb și consum de cupru dar și reutilizarea ori reciclarea anumitor piese (M. Radivojević, J. Grujić 2018: 120). În cazul complexului cultural Sălcuța-Bubanj-Krivodol studiul de față se raportează doar la activitățile miniere din zona sud-dunăreană fără referire la posibile exploatări ale surselor autohtone eneolitice de la Baia de Aramă, puțin studiate ori a importurilor din zona transilvană.

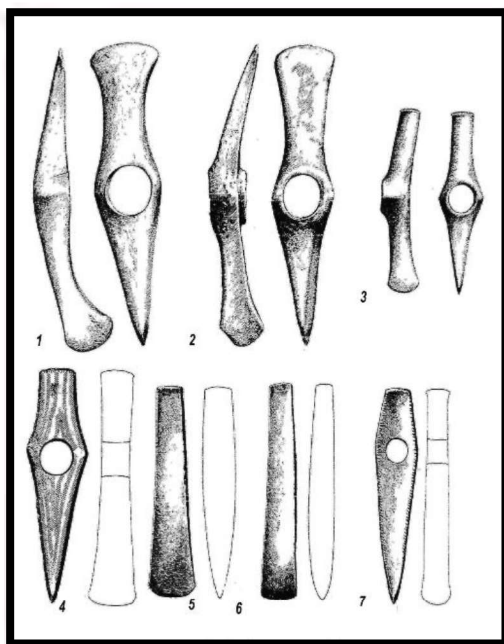
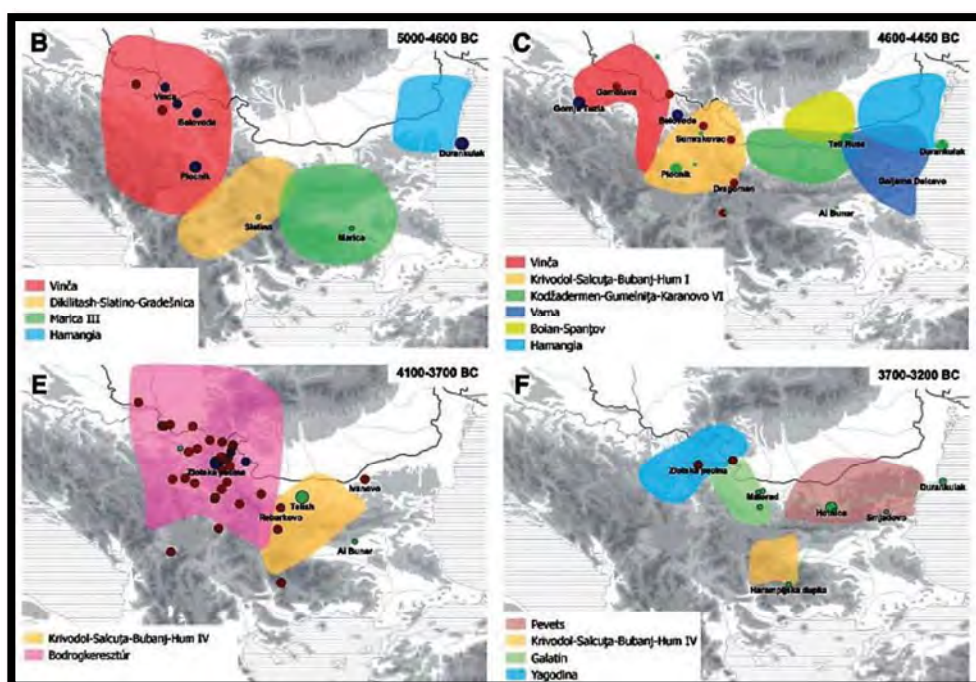

Fig. 88. 1–7. Unelte din cupru (dălți, toapoare cu două brațe tip Jaszladany, topoare Vidra și Plocnik) atribuite grupei sincrone Bubanj (Serbia). **1-3–Bečmen**, lângă **Zemun**, **4-7–Pločnik**, lângă **Prokuplje**. Apud N.Tasič 1995.

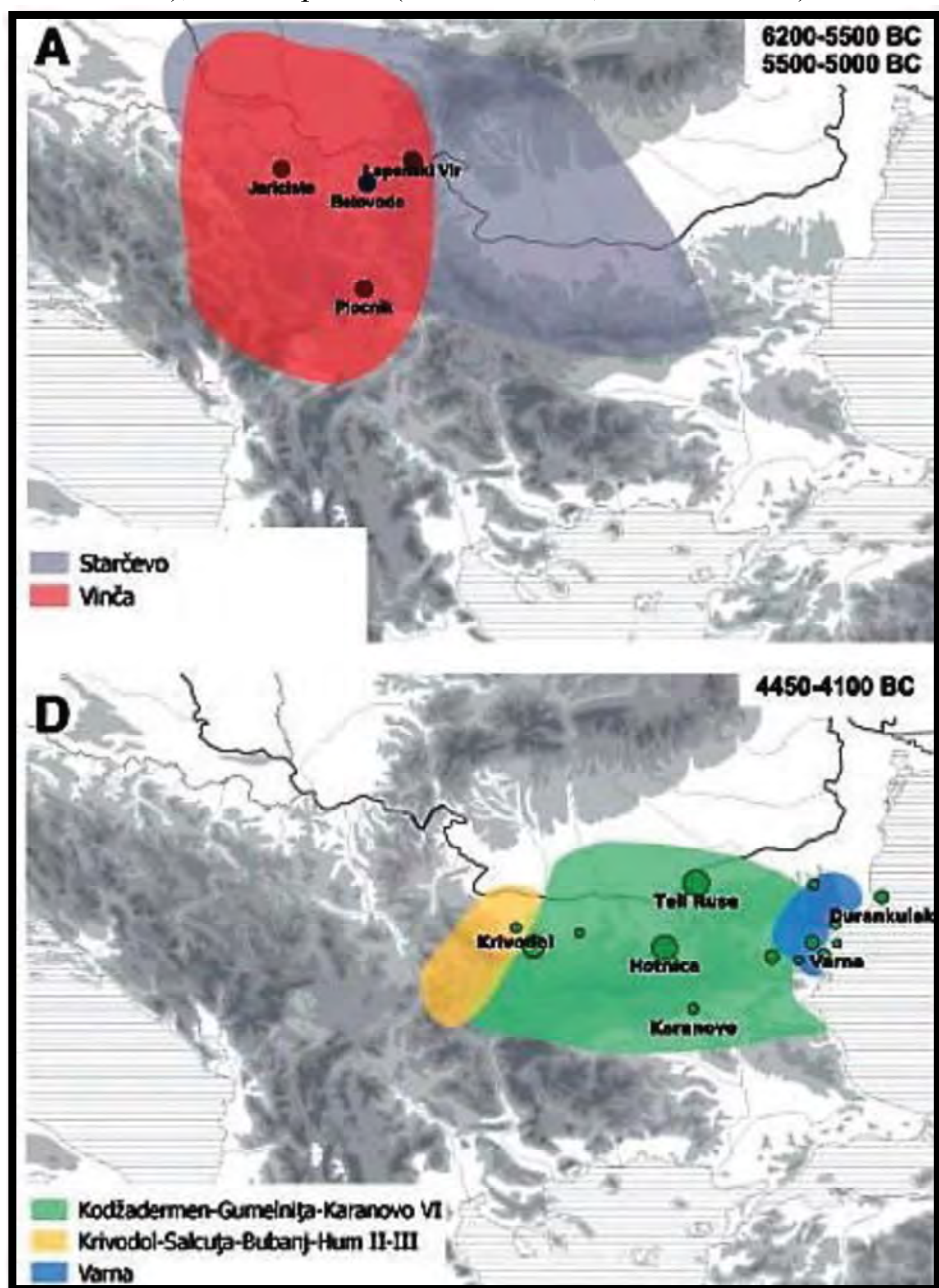
O concluzie extreme de importantă ce se desprinde este aceea că *„dinamica practicilor de exploatare, producție și consum de cupru reflectă îndeaproape dinamica interacțiunii sociale înregistrate în timpul și regiunea observată. Deși nu sugerăm că practicile legate de metalurgie au fost factorul de bază în definirea acestor interacțiuni, cum ar fi colapsul sau creșterea complexelor culturale, cercetările noastre indică faptul că acestea trebuie să fi fost suficient de puternice pentru a juca un rol major în modelarea lor„* (M. Radivojević, J. Grujić 2018: 120). Afirmațiile se pot susține pentru complexul cultural Sălcuța-Bubanj-Krivodol, entitate ce a utilizat și cunoscut uneltele din cupru pe scară largă (C. N. Pătroi 2015: 234-266, fig. 186-215, 503-506, anexale 1-3, pl. 18, pl. 70-73, 99-102), pornind de la cele mai simple și de mici dimensiuni (ace, podoabe, etc.) la cele complexe (topoare daltă, topoarele de tip Jaszladany), inventar archeologic ce dispare treptat cu acestă cultură și prezența consistentă în vechile areale a elementelor Cernavoda I și Cernavoda III.

Harta 15. Distribuția culturilor neolitice și eneolitice și a uneltelor de cupru în perioada 6200-3200 BC. Apud M. Radivojević, J. Grujić 2018: 117, fig. 7.

Siturile relevante, considerate „*noduri*„ în studiul la care am făcut referire (M. Radivojević, J. Grujić 2018: Supplementary Information, 10) au evoluții îndelungate, fiind vorba despre Ai Bunar (4600-4450 BC, 4100-3700 BC), Belovode (5500-5000 BC, 5000-4600 BC, 4600-4450 BC), Durankulak (5000-4600 BC, 4600-4450 BC, 4450-4100 BC, 3700-

3200 BC), Goljamo Delcevo (4600-4450 BC, 4450-4100 BC), Gomolava (5000-4600 BC, 4600-4450 BC),Hotnica (4450-4100 BC, 3700-3200 BC), Plonik 5500-5000 BC, 5000-4600 BC, 4600-4450 BC), Smjadovo (4450-4100 BC, 3700-3200 BC), Tell Ruse (4600-4450 BC, 4450-4100 BC), Zlotska pecina (4100-3700 BC, 3700-3200 BC).

Harta 16. Distribuția culturilor neolitice și eneolitice și a uneltelor de cupru în perioada 6200-3200 BC. Apud M. Radivojević, J. Grujić 2018: 117, fig. 7.

Cronologia relativă:

Studiul stratigrafic şi conţinutul fiecărui nivel de la Bubanj a demonstrat că nu poate fi vorba de o corespondenţă perfectă între acestea şi Sălcuţa. Analogiile nivelului Bubanj I a se referă la nivelul Sălcuţa II c. Înseamnă că, din punct de vedere cronologic, un paralelism între cele două grupe începe să se desfăşoare la nivelul subfazei Sălcuţa II c şi Bubanj I a.

Cel de-al doilea moment sincronic există la nivelul subfaza Sălcuţa III a-IIIb-Bubanj I b, în care încep să-şi facă apariţia unele elemente helanice şi se creează premisele sfârşitului complexului Sălcuţa-Bubanj, iar cronologic, fazele Sălcuţa III-Bubanj I b reprezintă o perioadă târzie. (C. N. Pătroi 2015: 109).

Cronologia absolută este cheia. Ce spune cronologia absolută despre cultura Sălcuța? Atât în literatura românească cât și în cea străină subiectul a fost atacat mai mult pentru culturile contemporane complexului cultural Sălcuța-Bubanj-Krivodol. Puținele date cunoscute pentru siturile Sălcuța nu au permis o mare manevră de mișcare și doar racordări la bornele cronologice vecine mult mai bine nuanțate.

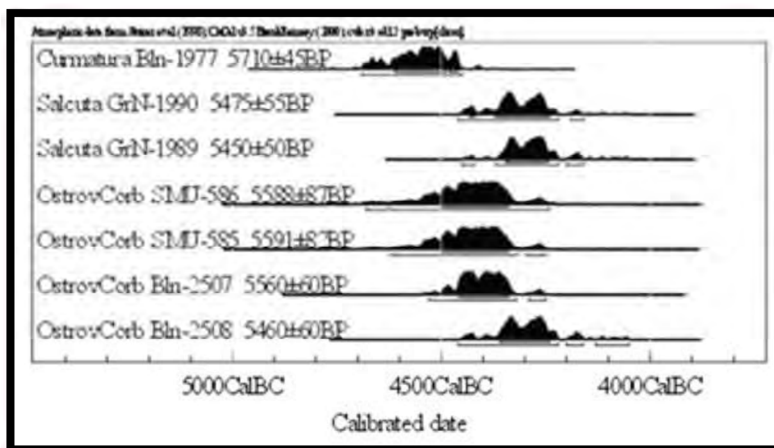
Singurele date C14 pentru cultura Sălcuţa sunt din aşezările de la Sălcuţa, Curmătura, jud. Dolj, Ostrovul Corbului, jud. Mehedinți şi *,,Peştera Hoţilor,,* Băile Herculane, jud. Caraș-Severin.(C. N. Pătroi 2015: 130).

ID Daten	CULTURA	FAZA	AŞEZAREA	ŢARA	LAB. NR.	BP	STD	LITERATURĂ
2615	Sălcuţa	II	Curmătura	Ro	B.Ln - 1977	5710	45	László 1997, 264
2616	Sălcuţa	IIb	Sălcuţa	Ro	GrN-1990	5475	55	László 1997, 264
2617	Sălcuţa	IIb	Sălcuţa	Ro	GrN-1985	5450	50	László 1997, 264

Tabel 1. Date C 14 necalibrate pentru cultura Sălcuța. Apud IPCTE RADIOCARBON DATABASE. Romania and nearby areas from Neolithic to Eneolithic. Project coordinators: prof.univ.dr. S.A. Luca, asist.univ. C. Suciu. 2006. Attila László, *Datarea prin radiocarbon în arheologie*, Bucureşti. 1997.
http://arheologie.ulbsibiu.ro/radiocarbon/8%20nov%202006%20settlement%20ordered.htm

ID Daten	CULTURA	FAZA	AŞEZAREA	ŢARA	LAB. NR.	BP	STD	LITERATURĂ
2618	Sălcuţa		Ostrovu Corbului	Ro	SMU-585	5627	77	László 1997, 264
2619	Sălcuţa	IIIb	Ostrovu Corbului	Ro	nec1	5591	82	László 1997, 264
2620	Sălcuţa	IIIb	Ostrovu Corbului	Ro	nec2	5260	60	László 1997, 264

Tabel 2. Date C 14 necalibrate pentru cultura Sălcuța. Apud IPCTE RADIOCARBON DATABASE. Romania and nearby areas from Neolithic to Eneolithic. Project coordinators: prof.univ.dr. S.A. Luca, asist.univ. C. Suciu. 2006. Attila László, *Datarea prin radiocarbon în arheologie*, Bucureşti. 1997.
http://arheologie.ulbsibiu.ro/radiocarbon/8%20nov%202006%20settlement%20ordered.htm

Grafic 1. Reprezentare grafică a datelor C 14 pentru cultura Sălcuța.
Apud C. M. Lazarovici, Gh. Lazarovici 2007: 60, fig. V b2.

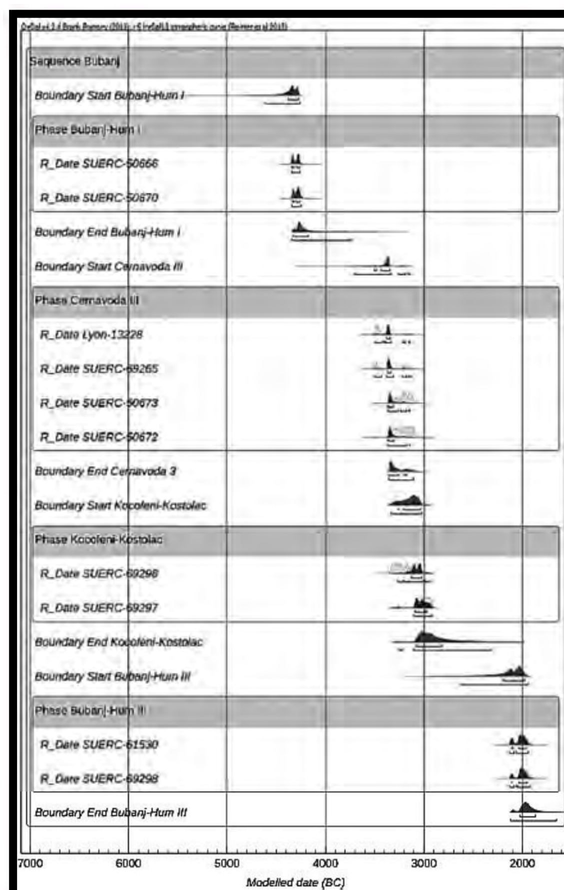
Date recente C14 pentru mediul culturii Bubanj Ia din Serbia evidențiază faptul că acest grup își începe existența în jurul anilor 4500 BC (A. Bulatović, M. V. Linden 2017: 8, fig. 4). Acest aspect este întărit și de analizele obținute pe eșantioane de malachit din principalele mine eneolitice cât și pe eșantioane din unelte de cupru din Serbia (M. Radivojević, J. Grujić 2018: Supplementary Information, 2, table S3).

Și datele C14 obținute în urma unor analize pe oase de cerb provenite din situl Bubanj, faza Ia, indică date situate în jurul anilor 4343-4266 BC și 4336-4262 BC pentru faza evolutivă Bubanj I a (A. Bulatović, M. V. Linden 2017: 6, tabel 1).

Table 1 Newly acquired ^{14}C dates for the site of Bubanj.

Sample, height (asl)	Context of sample (culture)	Date (BP)	Calibrated date BC (68.2%)	Calibrated date BC (95.4%)
Bone (*Cervus elaphus*) ▼194.81	Trench 2/Feature 69, ritual pit (BH I)	5452 ± 28	4343–4266	4351–4257
Bone (*Cervus elaphus*) ▼194.77	Trench 2/Feature 69, ritual pit (BH I)	5433 ± 30	4336–4262	4342–4245
Bone (*Bos taurus*) ▼196.41	Trench 2/Layer 17 (CV III-B-B)	4516 ± 32	3347–3115; 3236–3170 (30.6%)	3356–3098
Bone (*Bos taurus*) ▼196.32	Trench 2/Feature 54, shallow pit (CV III-B-B)	4529 ± 32	3355–3117; 3234–3172 (29.4%)	3361–3102
Bone (*Bos taurus*) ▼195.52	Trench 3/Feature 108, garbage pit (CV III-B-B)	4587 ± 37	3495–3138; 3381–3317 (41.2%)	3502–3109
Bone (*Bos taurus*) ▼196.19	Feature 23, scatter of pottery and animal bones	4615 ± 35	3517–3396 (63.6%); 3386–3339 (30.7%); 3517–3339 (94.3%)	3517–3144
Bone (*Capra hircus*) ▼196.60	Trench 1/Feature 15, from house floor (K-K)	4470 ± 37	3330–3037; 3330–3215 (43.8%)	3341–3024
Bone (*Ovis/capra*) ▼196.85	Trench 1/Feature 3/1, from house floor (K-K)	4393 ± 35	3083–2928; 3028–2928 (58.4%)	3263–2910
Bone (*Sus* sp.) ▼197.05	Trench 1/Feature 1, shallow pit (BH III)	3632 ± 34	2035–1942	2131–1900
Bone (horse *calcaneum*) ▼196.41	Trench 2/Feature 20, garbage pit (BH III)	3648 ± 32	2120–1950	2140–1920

Tabel 3. Date noi C14 din situl Bubanj, Serbia. Apud A. Bulatović, M. V. Linden 2017: 6, tabel 1.

Grafic 2. Model bayesian pentru noi date C14 din grupul eneolitic Bubanj din Serbia. Apud A. Bulatović, M. V. Linden 2017: 8, fig. 4.

Period	C14 dates	Vojvodina	Central Balkans	West Bulgaria	South Bulgaria	Muntenia	North-east Bulgaria	Black Sea Coast (west)
Proto Bronze Age	3200	Boleráz	Cernavoda III	Galatin	Yagodina	Cernavoda III	Usatovo	
Final Chalcolithic	3700	Salcuța IV Bodrogkeresztúr KSBh				Cernavoda I	Cernavoda I/Pevets	Cernavoda I
Late Chalcolithic	4100	Tiszapolgár / KSBh		Krivodol-Salcuța-Bubanj hum (KSBh)	Karanovo VI	Kodžadermen-Gumelnița-Karanovo VI	Kodžadermen-Gumelnița-Karanovo VI	Varna III
Middle Chalcolithic	4450	Vinča D			Marica IV	Boian-Spanțov		Varna I Varna II Hamangia IV
Early Chalcolithic	4600	Vinča D Vinča C		Gradešnica Dikilitash-Slatino	Marica III- Karanovo V	Boian-Vidra	Poljanica	Sava / Hamangia III
Late Neolithic	5000	Vinča B Vinča A		Kurilo/Akropotamos Topolnica	Karanovo IV Karanovo III	Boian III	Hotnica	Hamangia II Hamangia I
Early Neolithic	5500 6200	Starčevo Lepenski Vir III						

Tabel 4. Cronologia absolute și relative a culturilor neolitice și eneolitice din Balcani din perioada mileniilor VII-IV BC. Cu roșu sunt marcate folosirea artefactelor din cupru, a zgurilor, etc., iar cu verde minele de cupru. Apud M. Radivojević, J. Grujić 2018: Supplementary Information, 2, table S3.

În anul 2014 o propunere extrem de argumentată a lui W. Schier a fost aceea de a renunța la folosirea termenilor de eneolitic ori calcolitic ca reprezentând o perioadă istorică distinctă și să folosim acești termini doar ca și terminologie, fără o implicare istorică („*We suggest, there-fore, that the notion of Copper Age as a historical epoch be abandoned and the terms Eneolithic/Chalcolithic be used just as terminological conventions without culture-historical or even holistic implications*„). (W. Schier 2014: 432).

Este pregătită breasla din România să atace o astfel de problemă știind faptul că eneoliticul/calcoliticul la nivel de istoriografie s-a impus ca o „*revoluție*„ a vremii? Cu atât mai mult cu cât djea această ruptură de terminologie provoacă neajunsuri și dificultăți atunci când ne raportăm la culturile sincrone. Evident, cultura Sălcuța, fiind parte a eneoliticului românesc, se înregimentează ansamblului împreună cu componentele sale sud dunărene, Bubanj (Serbia) și Krivodol (Bulgaria).

A) Society	B) Economy	C) Religion
1) Centralised and fortified settlements, relating to traffic routes	1) Focus on lifestock husbandry, larger herds, new type of sheep	1) first cult buildings
2) Hierarchical social structure, regional and supra-regional elites, high social status also for some children	2) horse domestication, first use of horses as riding and draft animals	2) large ditch enclosures with ritual depositions in the ditches and the interior
3) First symbols of status and power	3) draft animals (cattle) 4) first plough (ard)	3) spiritual beliefs guided by hierarchical social structure
4) First monumental burial architecture	5) careful crop cultivation, systematic weeding 6) cultivation of spices and herbs	4) changes in burial customs (partial, collective, multiple)
5) Social specialisation: prospectors, miners, craftsmen besides farmers	7) Intensified salt extraction	5) new rites connected with the sun, animal husbandry and male gender
6) distinct gender rôles	8) mining of flint, copper ore and gold 9) specialised craft: metallurgy	6) new customs of deposition
7) metrical systems and astronomical knowledge	10) increased harvesting of wood and charcoal production	
	11) organisation of transport and exchange networks	
	12) first wheeled transport	
	13) innovations in ship building	

Tabel 5. Catalogul fenomenelor sociale, economice și religioase considerate constitutive ale epocii de cupru. Apud J. Lichardus 1991, W. Schier 2014: 427, tab. 1.

Concluzionând, Cultura Bubanj-Hum I s-a dezvoltat în zona Timočka Krajina și în bazinul Jižna Morava, precum și în zona de contact a râurilor Južna și Zapadna Morava (A. Kapuran, A Bulatović, D. Milanović 2018: 79).

Așezări Bubanj I a s-au găsit în așezările plasate parțial în Valea Zapadna Morava (Ostra, Višesava și Rasna), în Bazinul Velika Morava (Supska și Panjevački rit), dar și în Bazinul Kolubara (Kalenić), care este, pentru moment, cea mai nordică așezare a acestei culturi. Așezările în poziții dominante (cele fortificate) erau mai numeroase în această perioadă, construite pe dealuri naturale fortificate lângă căile de comunicații. Cea mai mare densitate de așezări este în regiuneaTimočka Krajina (estul Serbiei) și bazinul Južna Morava (Serbia de Sud-Est și Kosovo), fiind grupate în apropierea confluențelor marilor râurilor (Timok și Dunăre, Svrljiški Timok și Trgoviški Timok, Nišava și Južna Morava, Južna Morava și Zapadna Morava) și au în apropiere una sau mai multe așezări fortificate (A. Kapuran, A. Bulatović, D. Milanović 2018: 81).

Autorii presupun că a existat un model de dispunere a locuirilor în așa fel încât așezărilor de câmpie le "urmează" una sau mai multe așezări fortificate. Situate strategic, în zone cum ar fi intrările tip golf sau locațiile care au permis controlul vizual asupra peisajului aceste comunități eneolitice timpurii nu au ales întâmplător arealele în care s-au așezat, ci au ținut cont de resursele zonelor și de componenta ce ține de securitatea grupului (A. Kapuran, A. Bulatović, D. Milanović 2018: 81).

ANEXA 1

Catalog al așezărilor și descoperirilor grupei Bubanj I din Serbia

A. **regiunea Loznica**: Kovisach, localitatea Gradac (**1**), Sipula, localitatea Rimsko (**21**), Joșeva, localitatea Kamenița (**43**), Krasava, localitatea Prosek (**52**), Likodra (**59**), Milina (**68**), Milina, localitatea Spasovine (**69**), Milina, localitatea Staro selo (**70**), Novo Selo (**75**), Pomijacea, localitatea Veliki Bracinaț (**77**), Radaj (**79**), Rujani (**84**), Tekeris, localitatea Sarampov (**88**), Tekeris (**90**), Tolisavaț (**93**, **95**), Cerova (1**04**). Apud A. Bulatović , V. Filipović, R. Gligorić 2017: 81, map 2.

B. **regiunea Vranje**: Gradište, Končulj (A. Bulatović 2007: pl. XLVIII, 181), sit St. Prohor Pčinjski, Jablanica (A. Bulatović 2007: pl. LXXV, 246), Antin Čukar, regiunea Vranje (A. Bulatović 2007: pl. XXIV, 127).

C. **regiunea Šabac** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 55): Cerova, site ***Kovačevića pećina***, ***B*** (**68**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 74, 206, 254, T XXXV/1-8); Desić, site ***Parlozi – Šančina – Paripovač B*** **(85)** (M. Stojić, M. Cerović 2011: 209, 257, T XLI/2-4); Donja Badanja, localitatea Metlik. ***Sit Meltik A*** (**88**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 209); Družetić, localitatea Bodnjik, site ***Obodnjik*** (**101**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 210, 259, T XLVIII/1-3); Dublje, localitatea **Obrovčine**, șanț **B**, sit ***Šanac*** (**114**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 211, 260, T LIII/1-7, 261, T LIV/3-8, 262, T LV/1-10); Glušci, sit ***Staro Selo - Ribarica B1*** (**131**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 212, 267, T LXIII/30-32); Majur, sit ***Veliki obrovac B*** (**214**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 217, 275, T LXXXI/18-26); Miokus, sit ***Svarčjak*** (**231**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 218, 280, T LXXXVII/1-7); Noćaj, sit ***Livade A*** (**245**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 219); Prnjavor, ***sit Avlišta B*** (**270**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 221); Radalj, sit ***Kopiljuša B1*** (**285**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 222, 295, T CVIII/6); Radenković, sit ***Jelenslo brdo*** (**288**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 222, 297, T CX/15-16); Štitar, sit ***Gračevo*** (**382**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 228); Tekeič, site ***Šarampov*** (**406**) (M. Stojić, M. Cerović 2011: 230, 360, T CXCIX/1-5).

D. **regiunea Knjazevać**: Banjski Oresac, Kozelj, Debelica, Rgoste, ***Jelašnica (7)***, ***Knjaževac*** Bosevo - Metalogradnja și ***Knjaževac*** –Dubrava I (17), ***Korbovo***, satul Pesak (21), ***Rgoște***, satul Banjica (Stojić M., Ilijić B. 2010: 49).

E. **regiunea Leskovac**: (**31**) ***Gazdare*** (***Газдаре***)- punct Canalul fabricii de seringi, Medvedja; (**35**) ***Gornje Brijanje*** (***Горње Бријање***); (**44**) ***Grdelica***, localitatea ***Kale***; (**55**) ***Lalince*** (***Лалинце***), localitatea ***Potok***; (**83**) ***Rujkovac*** (***Рујковац***); (**99**) ***Vlasotince*** (***Власотинце***) – în spatele hotelului "**Grozd**"; (**100**) ***Vlasotince*** (***Власотинце***), localitatea ***Vodovod-luka*** (**Водовод-лука**); (**105**) ***Zlokućane*** (***Злокућане***), localitatea Gradac. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 60, map 3.

F. **regiunea Braničevo**, **Požarevac**: **(23)** ***Duboka***, localitatea ***Gaura Mare*** **(23)** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 100-101, 434, T XIX/1-11); (**13**) ***Crljenac***, localitatea ***Stig*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 434); (**14**) ***Crljenac***, localitatea ***Grac*** **A** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 78-80, 434, T VIII/1-16); **(17)** ***Ćovdin***, localitatea ***Nicolina dula*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 84, 434, T XI/1); (**74**) ***Ljubinje***, localitatea ***Majura II*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 185-186, 434, T LXII/1-11); **(80)** ***Malo Gradište***, localitatea ***Majura A*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 200, 434,

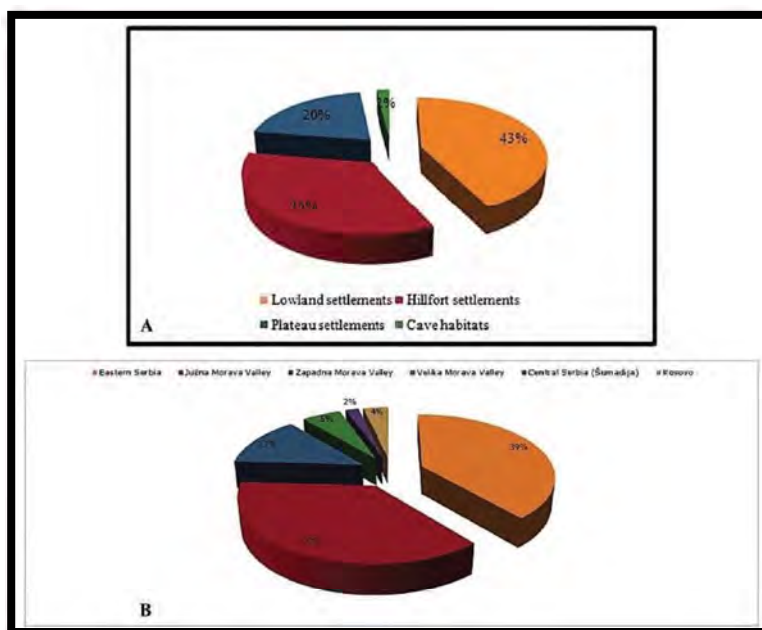
T LXIX/1); (**130**) ***Smoljinac***, localitatea ***Zmajevac*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 255, 434, T CV/1-2); (**133**) ***Starčevo***, localitatea ***Mali Bubaj*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 259, 435); (**137**) ***Stari Kostolac***, localitatea ***Pećine*** **A** (**137**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 269, 435); (**152**) ***Šetonje***, localitatea ***Bucure*** (**152**) (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 280, 435, T CXIX/1); (**158**) ***Toponica***, localitatea ***Selište*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 288, 435, T CXXIV/1-5); (**171**) ***Veliko Laole***, localitatea ***Oborište*** (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 51, 309, 435). (M. Stojić, D. Jacanović 2008: 528-529).

G.<u>regiunea Negotin</u>: (**9**) ***Veljkovo-Kapu Đalulu***, (**13**) ***Veliki Gradac***, ***Ćetače-Vrkalj***, (**10**) *Grabovica-Brzi*, (**16**) ***Kladovo-Brodoimpeks - necropola***, (**31**) ***Korbovo***, (**49**) ***carieră Mokranjskestene***, (**50**) ***Mokranjske stene-podkapina***, (**57**) ***Ideje***, (**59**) ***Prahovo-Fabrikasuperfosfat***, (**61**) ***Rogljevo***, (**65**) ***Smedovac-Grabar-svračar***, (**66**) ***Srbovo***, (**67-68**) ***Tambor-Železnička stanica*** și ***Šarkamen-Duge Livadă***. Apud A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 28, 49, map 3.

H.<u>regiunea Bor și Majdanpek</u>: Vela Reka, Zlot, Krivelj, Sarvanovat, localitatea Seliste, Zajecear (A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014), Rudna Glava și Zbradili, lângă Korbovo (A. Bulatović, A. Kapuran, G. Janjić 2013: 26).

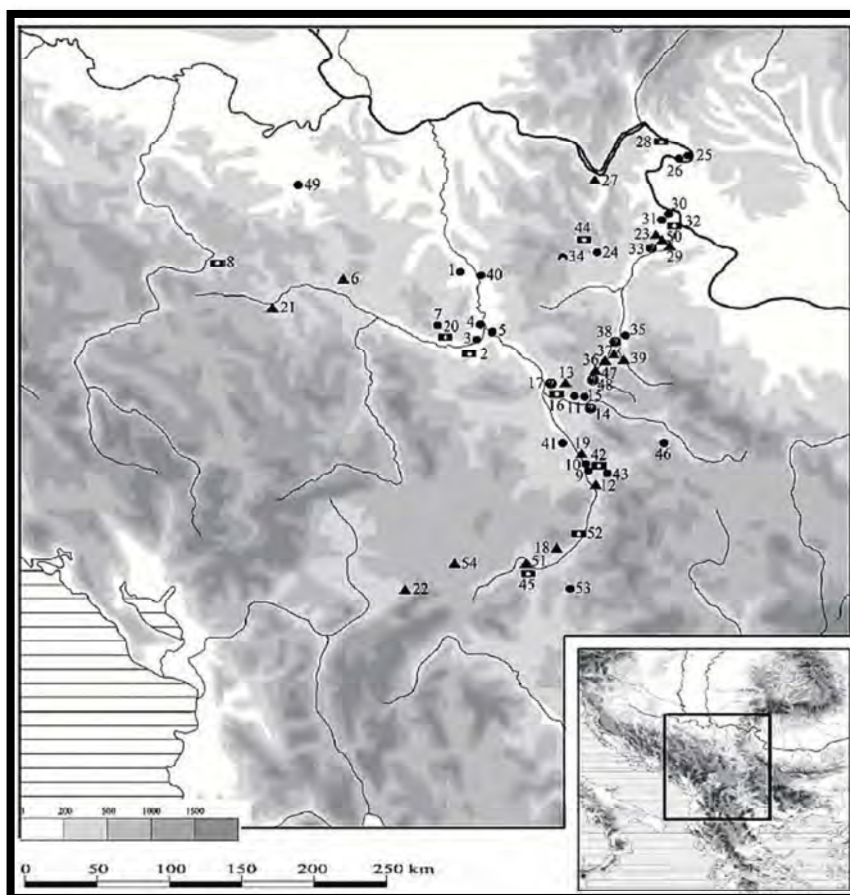
<u>I. Alte situri</u>: Jagodina, localitatea Panjevacki Rit (A. Bulatovic 1997: 74-75), Donji Milanovac (A. Bulatović et *al*. 2013: T. XVIII).

ANEXA 2

Grafic. **A**. Topografia așezărilor Bubanj I. **B**. Distribuția regională a așezărilor. Apud A. Kapuran, A Bulatović, D. Milanović 2018: Fig. 7.4, p. 83.

ANEXA 3

Harta Așezări Bubanj I în Serbia: **1**. Panjevački rit, Jagodina; **2**. Lazarica, Kruševac; **3**. Jazbine, Makrešani; **4**. Bedem, Maskare; **5**. Ciglarska peć, Stalać; **6**. Sokolica, Ostra; **7**. Blagotin, Poljna; **8**. Jovin breg, Višesava; **9**. Sastanci, Bobište; **10**. Donje polje, Bratmilovac; **11**. Čardak, Donja Vrežina; **12**. Kale, Grdelica; **13.** Velika humska čuka, Hum; **14**. Prosek, Jelašnica; **15**. Donje Branište, Kovanluk or Novosel; **16**. Bubanj, Novo Selo; **17**. Ciganski ključ or Selište, Trupale; **18**. Antin čukar, Vranje; **19**. Gradac, Zlokućani; **20**. Reka, Stragari; **21**. Šengoljska gradina, Rasna; **22**. Hisar, Suva Reka; **23**. Mokranjske stene - Potkapina and Kamenolom, Mokranje; **24**. Kmpije, Bor; **25**. Zbradila-Fund, Korbovo; **26**. Školska gradina, Korbovo; **27**. Veliki gradac, Donji Milanovac; **28**. Brodoimpeks, Kladovo; **29**. Vrkalj-Ćetaće, Kovilovo; **30**. Ideće, Prahovo; **31**. Fabrika superfosfata, Prahovo; **32**. Greda iznad reke, Srbovo; **33**.Tamnič; **34**. Zlotska pećina, Zlot; **35**. Škodrino polje, Ravna; **36**. Bolvan, Rgošte; **37**. Čuka, Rgošte; **38**. Kaličina; **39**. Baranica, Trgovište; **40**. Stublina, Supska; **41**. Čekmin; **42**. Donja Slatina; **43**. Iza hotela Grozd, Vlasotince; **44**. Krivelj; **45**. Bare, Lučane; **46**. Babušnica; **47**. Varoš, Svrljig; **48**. Grbavče; **49.** Livade, Kalenić; **50**. Smedovac; **51**. Gradište, Končulj; **52**. Kameni plato, Priboj; **53**. Porta manastira Sv. Prohor Pčinjski, Jablanica; **54**. Gornje Gadimlje. Apud A. Kapuran, A Bulatović, D. Milanović 2018: Fig. 7.3, p. 82-83. Legenda: **punct**- așezare în câmpie (șes), **triunghi** - așezări în poziții dominante/strategice, **dreptunghi** – așezări pe pante ori pe platouri, **arc de cerc** – așezări în peșteri, **punct cu semnul întrebării** – nedeterminate.

BIBLIOGRAFIE

Antonović D.
2014 - **Die Kupferzeitliche Äxte und Beile in Serbien**. Prähistorische Bronzefunde, Stuttgart.
Blagojević M.
2005 – *Ceramic vessels from early eneolithic house from the locality of Livade in the Village of Kalenić*. Kolubara, 4, p. 31-78.
Brukner B.
1976-*Funde der Salkutza-Gruppe in der Wojwodina*. Istrazivanja, 5, 27.
Brukner B., Jovanovic B.,Tasić N.
1974 - **Prajistoria Vojivodine**.
Bulatović A.
2007 - **Vranje: Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites in the Vranje Region**. Beograd: Arheološki institut; Vranje: Narodni muze. ISBN 978-86-80093-64-9.
2015 – *The phenomenon of prehistoric ritual pits. Several examples from the central Balkans*. Starinar, LXV, p. 7-35.
Bulatović A., Jović S.
2010 - **Leskovac: Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites in the Leskovac Region**. Vol. V, Beograd: Arheološki institut; Leskovac: Narodni muzej. ISBN 978-86-80093-64-9.
Bulatović A., Kapuran A., Janjić G.
2013 - **Negotin: Cultural Stratigraphy of Prehistoric Archaeological Sites in Negotinska Krajina**. Vol. VIII, Београд: Археолошки институт, Неготин: Музеј Крајине. ISBN 978-86-80093-75-8.
Bulatović A., Milanovic D.
2014 - *ВЕЛИКА ХУМСКА ЧУКА, ИСТРАЖИВАЊА 2009. ГОДИНЕ – ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ СТРАТИГРАФИЈЕ ЕНЕОЛИТА И БРОНЗАНОГ ДОБА У ЈУГОИСТОЧНОЈ СРБИЈИ. Velika humska čuka, excavation in 2009 - contribution to study of stratigraphy of The Copper and The Bronze Ages in Southeastern Serbia*. Journal of Serbian Archaeological Society. 30, p. 163–188.
Bulatović A., Linden M. V.
2017 - *Absolute dating of Copper and early Bronze Age levels at the eponymous archaeological site Bubanj (southeastern Serbia)*. Radiocarbon, p. 1-19.
https://www.cambridge.org/core/journals/radiocarbon/article/absolute-dating-of-copper-and-early-bronze-age-levels-at-the-eponymous-archaeological-site-bubanj-southeastern-serbia/D7577D66A09FB491454F493A6F7AC5FC#
Bulatović J., Milosevic S.
2015 - *Životinjski ostaci iz potkapine Mokranjske stene*. МОКРАЊСКЕ СТЕНЕ културно наслеђе Неготинске Крајине. p. 41-55.

Bulatović A., Filipović V., Gligorić R.,
2017 – Loznica. Cultural Stratigraphy of prehistoric sites in Jadar, Radjevina and Azbukovica (English summary). Archeologia in Serbia, X, Belgrad.
Cadjenovic G.
2007 - *Prehistoric Archeological Foundings in the area of Stalac*. Branicevo District Trough Military and Cultural History of Serbia. II, Part. 4, Pozarevac, p. 17-32.
Filipović D.
2015 – *Rudna Glava in the Foreground of Recent Overviews of the Beginnings of Copper Mining in Europe and of theDevelopment of Archaeometallurgy*. Balcanica, XLVI, p. 341-348.
2015 a - *Археоботанички налази из средње-енеолитског (Бубањ-Салкуца) хоризонта локалитета Мокрањске стене-Поткапина у североисточној Србији / Archaeobotanical remains from mid-Eneolithic (Bubanj-Sălcuţa) level at the Mokranjske Stene-Potkapina site in northeastern Serbia*. МОКРАЊСКЕ СТЕНЕ културно наслеђе Неготинске Крајине. p. 57-69.
Filipovic D., Bulatović J., Maric M.
2017 - *Neolithic cohesion and post-Neolithic 'dispersed sociality' in the central Balkans: insights from environmental archaeology*. Poster. DOI: 10.13140/RG.2.2.29178.49600, Graduate School at Kiel University: Human Development in Landscapes, International Open Workshop 2017 "**Socio-Environmental Dynamics over the Last 12,000 Years: The Creation of Landscapes V**", DOI:10.13140/RG.2.2.29178.49600.
Frieman J.
1969-*The Balkan graphite ware*. Proceedings of Prehistory, 35, p. 42-44.
Garašanin D.
1954 - *Quelques elements datant la civilisation de Bubanj-Hum*. Archaeologia lugoslavica 1, 19-24.
Garašanin M.
1955 - *Quelques probleme de genesse en prehistoire balkano-dannubiene vers la transition a l age des metaux*. RAD, Novi Sad, p. 5-16.
1956 - *Sur quelques problemes de chronologie relative en prehistoire*. Arheoloski Vestnik,VII,1-2, p. 29-42.
1957 - *Quelques remarques sur la chronologie du grupe du Bubanj Hum*. Arheoloski Vestnik, VIII, 2, p. 109-118.
1958 - *Kontrollgrabung in Bubanj bei Niš.* Praehistorische Zeitschrift, Volume 58.
1958 a -*Ka problemu pocetaka bubanjskoe humske grupe*. Arheoloski Vestnik, II, 1, p. 5-8.
1972 - *Betrachtungen zum Salcuta-Krivodol-Bubanj Komplex auf dem mittlern Balkan*. Studia Praehistorica,1-2, p.101-108.

1979 - *Zur chronologischen und kulturellen Wertung der Bubanj Funde*. Jahrbuch des Römisch-Germanische Zentralmuseum. 26,p. 154–166.

Garašanin M., Garašanin D.

1958-1959 - *Neue Grabung in Velika Humska Cuka bei Niš*. Starinar NS 9-10, p. 243-255.

Jovanović B.

1971 - *Metalurgija eneolitiskog perioda Yugoslavie*.

1978 - *Early gold and Eneolithic Cooper Minning and Metalurgic of the Balkans and Danube Basin*. Studia Praehistorica,1-2, p.192-197.

1982 - Rudna Glava.

1984-1986 - *The function of pottery from the early eneolithic mine Rudna Glava*. Zborn Rad, 3-4, p. 1-7.

1987 - *Ensevelissement sous des tumuls et metalurgie du cuivre de l eneolithique ancient des Balkans du nord*. **Hugelbesttung in der Karpaten-Donau-Balkan-zone wahrend der aneolithischen periode**. p. 9 - 11.

1991 - *Die rolle der fruhesten kupferbergwerke in der fruneolithischen metallurgie des Balkans*. **Kupferzeit als Historische Epoche**.

1992 - *Chronological relations of the late eneolithic of the central and eastern Balkans*. Balcanica, XXIII, p. 243-254.

2005 – *The Origin and Relative Chronology of the Early Eneolithic Period in Western Serbia*. Kolubara, 4, p. 11-16.

Kapuran A., Janjić G.

2015 - *Stratigraphy of archaeological complex Mokranjske stene*. МОКРАЊСКЕ СТЕНЕ културно наслеђе Неготинске Крајине. p. 9-22.

Kapuran A., Milošević S.

2013 - *Rockshelter Mokranjske Stene– A New Late Prehistoric Site in Eastern Serbia Region*. Archaeologia Bulgarica, XVII, 2, p. 17-37.

Kapuran A., Bulatović A., Jovanović I.

2014 - **Bor and Majdanpek. Bor and Majdanpek, Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites Between the Iron Gates and Crni Timok.** IX, Belgrad-Bor. ISBN 978-86-80093-95-6.

Kapuran A., Bulatović A., Milanović D.

2018 - *Settlement pattern changes during the Central Balkans Copper Age.* **Communities in Transition: The Circum-Aegean Area in the 5th and 4th Millennia BC**, Søren Dietz (Editor); Fanis Mavridis (Editor); Žarko Tankosić (Editor); Turan Takaoğlu (Editor). Published by Oxbow Books, p. 77-88. ISBN: 9781785707209.

Krauß R.

2001 - *Die prähistorische Siedlung beim Dorf Djakovo, Kr. Kjustendil (Bulgarien)*. **Ein Beitrag zum Äneolithikum im Strumatal**. Prähist. Zeitschr. 76, p. 129-170.

2008- *Karanovo und das südosteuropäische Chronologiesystem aus heutiger Sicht*. Eurasia Antiqua, 14, 115–147.
2008 a - *Karanovo und das südosteuropäische Chronologiesystem aus heutiger Sicht.* Eurasia Antiqua 14, p. 115-147.
Milanovic D.
2011 – *The Settlement Cernavoda III Culture On The Site Bubanj near Niš*. Starinar, Nouvelle serie, volume LXI, p. 101-119.
2012 – *Banat and the central Balkans since the end of the sixthuntil mid-fourth millennium BC: ceramic styles as an indicator of contacts, interaction and integrationof prehistoric communities*. **Research, Preservation and Presentation of Banat Heritage: Current state and long therm strategy**. Proceedings of The Regional Conference Vrsac, 17-19 november, p. 37-48.
Milanovic D., Trajković Filipović T.
2015 - *Stara iskopavanja na lokalitetu Bubanj-Praistorijsko višeslojno nalazište kod Niša/The Old Excavations at Bubanj Site-Multilayered Prehistoric Site near Nis*. „**Arheologija Srbije: kulturni identitet, integracioni faktori i uloga centralnog Balkana u razvoju evropske praistorije**“. Beograd.
Milojčić V.
1949 - **South-Eastern Elements in the Prehistoric Civilization of Serbia**. The Annual of the British School at Athens. Vol. 44, p. 258-306.
Nasteva, I. K.
2007 – **Catalog Prehistoric Macedonian Ladies - Праисториските дами од Македонија**. Museum of Macedonia. Skopje. p. 7-15.
Parkinson W. A.
2006 – **The Social Organization of Early Copper Age Tribes on The Great Hungarian Plain**. BAR International Series, 1573.
Parzinger H.
2000 - *Studien zur chronologien und kulturgeschichte der jungstein kupfer und fruhbronzezeit zwischen Karpaten und mtlern Taurus*. Starinar, L, p.310.
Pătroi C. N.
2009 – *Repere cronologice privind cercetarea culturii eneolitice Sălcuţa*. Drobeta. Arheologie-Istorie. XIX, p. 32-47.
2015 – **Cultura Sălcuța în Oltenia**. Editura Sitech, Craiova.
Pernicka E., Anthony D. W.
2010 – *The Invention of Copper Metallurgy and The Copper Age of Old Europe*. **The Lost World of Old Europe. The Danube Valley, 5000-3500 BC.** p. 163-177.
Radivojević M., Grujić J.
2018 - *Community structure of copper supply networks in the prehistoric Balkans: An independent evaluation of the archaeological record from the 7th to the 4th millennium BC*. Journal of Complex Networks 6, p. 106-124.

https://www.academia.edu/34043401/Community_structure_of_copper_supply_networks_in_the_prehistoric_Balkans_An_independent_evaluation_of_the_archaeological_record_from_the_7th_to_the_4th_millennium_BC_Radivojevic_and_Grujic_2018_Journal_of_Complex_Networks_6_

Radivojević M., Rehren T.

2015 - *Paint It Black: The Rise of Metallurgy in the Balkans*. J. Archaeol Method Theory. DOI 10.1007/s10816-014-9238-3.

https://www.academia.edu/10425277/Paint_It_Black_The_Rise_of_Metallurgy_in_the_Balkans

Radu A.

2002 – **Cultura Sălcuța în Banat**. Reșița.

Šarić J.

2005 – *Chipped stone artifacts on the locality of Livade in the village of Kalenić*. Kolubara, 4, p. 89-114.

Slavetic, O.,

1940 - *Bubanj, eine vorgeschtliche Ansiedlung Nis*. Mitl. D. Praehistorische Komiss, Wiena, vol, IV, 1-2.

Spasić M.

2010 - *Coţofeni communities at their southwestern frontier and their relationship with Kostolac population in Serbia*. Dacia, N.S., tome LIV, p. 157-175.

Stojić M., Jocić M.

2006 - **Niš, Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites in the Niš Region**. Vol. I. Arheološki institut Beograd, Narodni muzej Niš. ISBN 978-86-80093-25-4.

Stojić M., Čađenović G.,

2006 - **Kruševac, Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites in the Kruševa Region**. Arheološka građa Srbije, Vol. II, Arheološki institut Beograd, Narodni muzej Kruševac. ISBN 978-86-80093-47-5.

Stojić M., Jacanović D.

2008 - **Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites in the Braničevo Region**. Tom IV. Beograd: Arheološki institut; Požarevac: Narodni muzej. ISBN 978-86-80093-55-0.

Stojić M., Ilijić B.

2011 - **Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites in the Knjaževac Region**. Vol. VI, Beograd: Arheološki institut; Knjaževac: Zavičajni muzej. ISBN 978-86-80093-71-0.

Stojić M., Cerović M.

2011 - **Šabac: Cultural Stratigraphy of Prehistoric Sites in the Drina Valley**. Vol. VII, Beograd: Arheološki institut; Šabac: Narodni muzej. ISBN 978-86-80093-76-5.

Schier W.

2005 - Katalog zur Sonderausstellung „Masken, Menschen, Rituale“ - Alltag und Kult vor 7000 Jahren in der prähisorischen Siedlung von Uivar, Rumänien. Martin von Wagner-Museum der Universität Würzburg, 21. April – 10. Juli 2005.
2010 - *Jungneolithikum und Kupferzeit in Mitteleuropa (4500–2800v.Chr.).* **Jungsteinzeit im Umbruch. Die „*Michelsberger Kultur*„ und Mitteleuropa vor 6000 Jahren**. Karlsruhe, p. 26-36.
2014 - *The Copper Age in Southeast Europe – historical epoch or typo-chronological construct?* **The Neolithic and Eneolithic in Southeast Europe; New approaches to dating and cultural Dynamics in the 6th to 4th Millennium BC**. Prahistorische Archaologie in SudostEuropa, Band 28, Rahden, p. 419-436.
Tasić N.
1957 - *Die Bubanj-Salcuta-Krivodol kultur*. PJZ, III.
1981- *Eneolitzische kulturen ostsebien und deren verhaltins zu den fundasttalen in Oltenia,Transzlvanien und im rumanischen tell des Banat.* Balcanica, XII,1.
1982- *Das problem der sukzessiven migration wahrend des aneolithikum im Karpatem- Donautal-Balkan gebiet*. Archeologia Yugoslavica, XXII-XXIII.
1985 - *Nene daten uber dans relativ chronologischen verhaltins der fruhen aneolithischen kulturem in jugoslavischen Donau ram*. Balcanica, XVI-XVII, p.7-16.
1985 a - *Sur la raports chronologique des cultures eneolithiques dans la Bassin Danubien Yougoslave*. Starinar, XXXVI, p.11.
1987 - *Aneolithische kulturen in ostserbien in der zeit vorstosses der Steppenkultur*. **Hugelbestattung in der Karpaten-Donau-Balkan-zone wahrend der aneolithischen periode**, p. 9-11.
1995 - **Eneolithic cultures of central and west Balkans**. Belgrad.
Trbojević N.
2005 – *The possibility of the reconstruction of the early eneolithic house at the locality of Livade in the village of Kalenić*. Kolubara, 4, p. 79-88.
Uroš M.,
2009-*Power Over The Body In a Hybrid Reality: Anthropomorphic Figurines of Bubanj-Salcuţa-Krivodol Complex on The Central Balkans,* The 15th Annual Business Meeting of the European Association of Archaeologists.
Zagorka L.
1970 – *Tombe de la culture de Sălcuța a Lepenski Vir*. Starinar, 21, p. 117-124.
Žeravica Z.
1993 - *Äxte und Beile aus Dalmatien und anderen. Teilen Kroatiens, Montenegro, Bosnien und Herzegowina*. PBF,
***

2012 - **Arheologija u Srbiji projekti Arheološkog instituta u 2011. Godini**. Beograd.

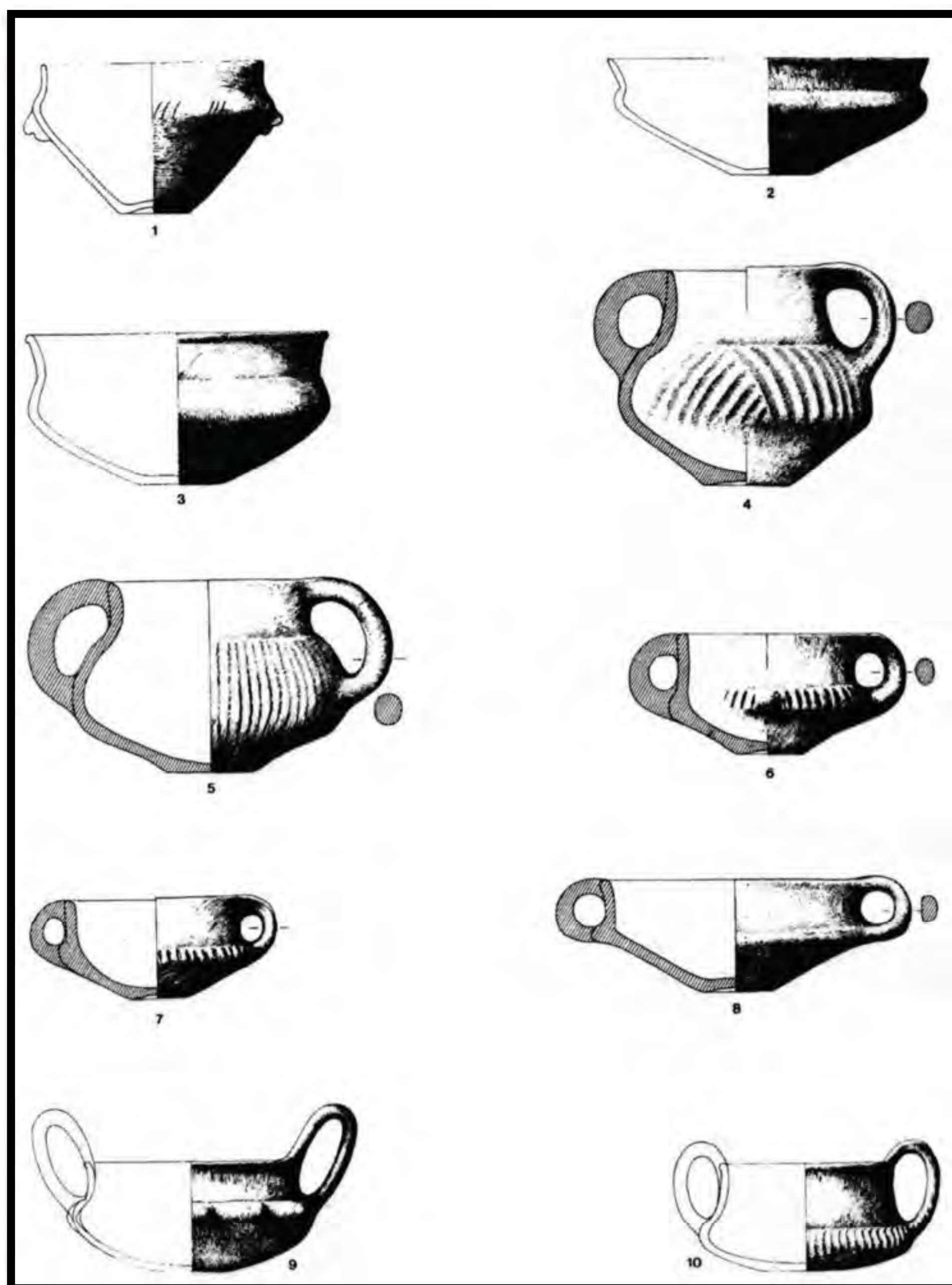

Fig. 89. 1–10. Ceramică Bubanj I şi vase din grupe sincrone sud-dunărene. **1**-Struga, **2**-Lipljan,**3**, **9**, **10**-Hisar, **4**, **6**-Kovilovo, **5**, **7**, **8** - Krivelj. Fig. 1,2,9-10 scara ¼, fig. 3-8 scara ½. Apud N. Tasič 1957: T. IX.

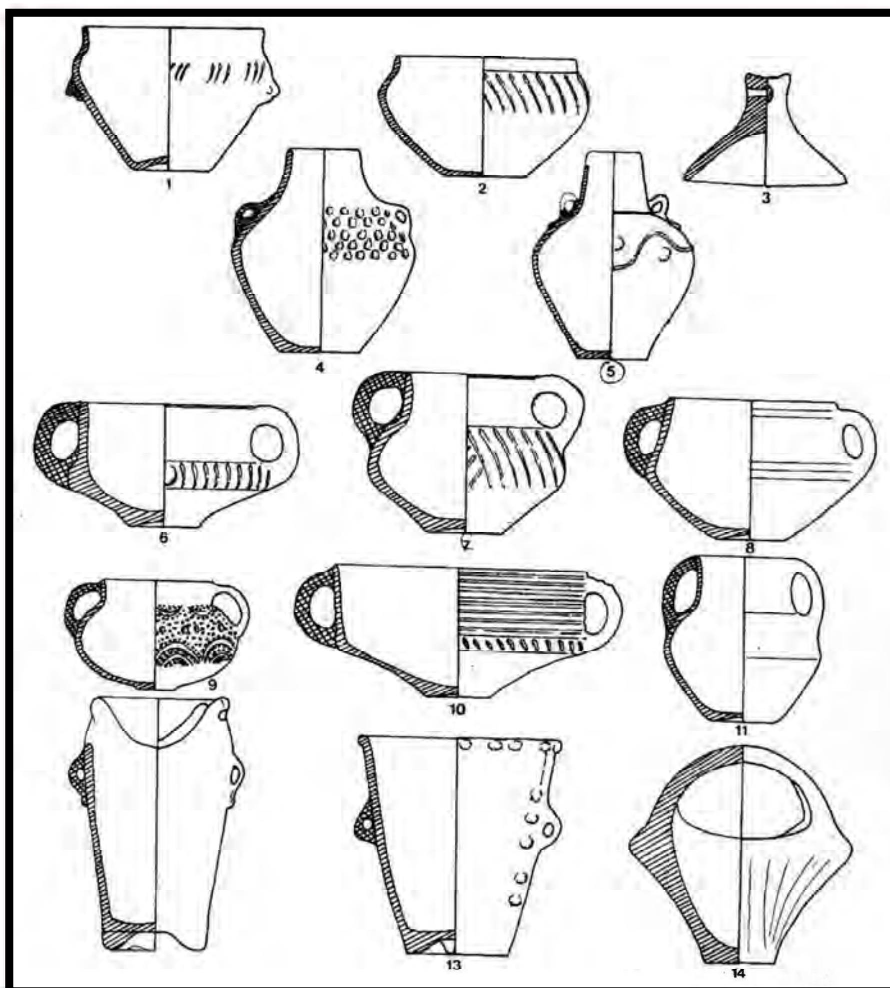
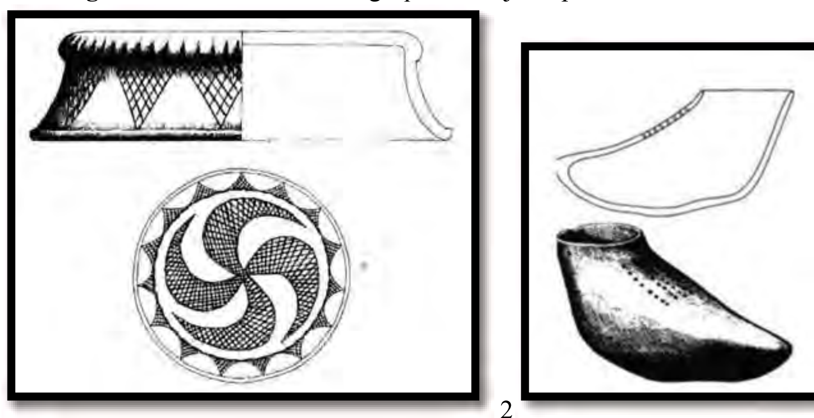

Fig. 90. 1–16. Ceramică din grupa Bubanj I. Apud N. Tasič 1957.

1 2

Fig. 91. 1. Ceramică din situl Hisar, scara ¼, din Serbia. Apud N. Tasič 1957: T. XII. **2**. Reprezentare a piciorului uman descoperită în situl Bubanj I de la **Hisar**. Apud Apud N. Tasič 1957: T.XII/5.

Fig. 92. Ceramică Bubanj I. **1** - sit **Baranda**, **2** – sit **Kovilovo** scara ¼, fi. 4,5 scara ½. Apud N. Tasič 1957: T.XI.

Fig. 93. 1–**7**. Ceramică Bubanj I şi vase din grupe sincrone sud-dunărene. **1**, **2**, **4** - Hisar, **3**,**7**- Lipljani, **5**-**6** - Krivelj. Fig.1-3,5-7 scara ½, fig.4 scara ¼. Apud N. Tasič 1957: T. X.

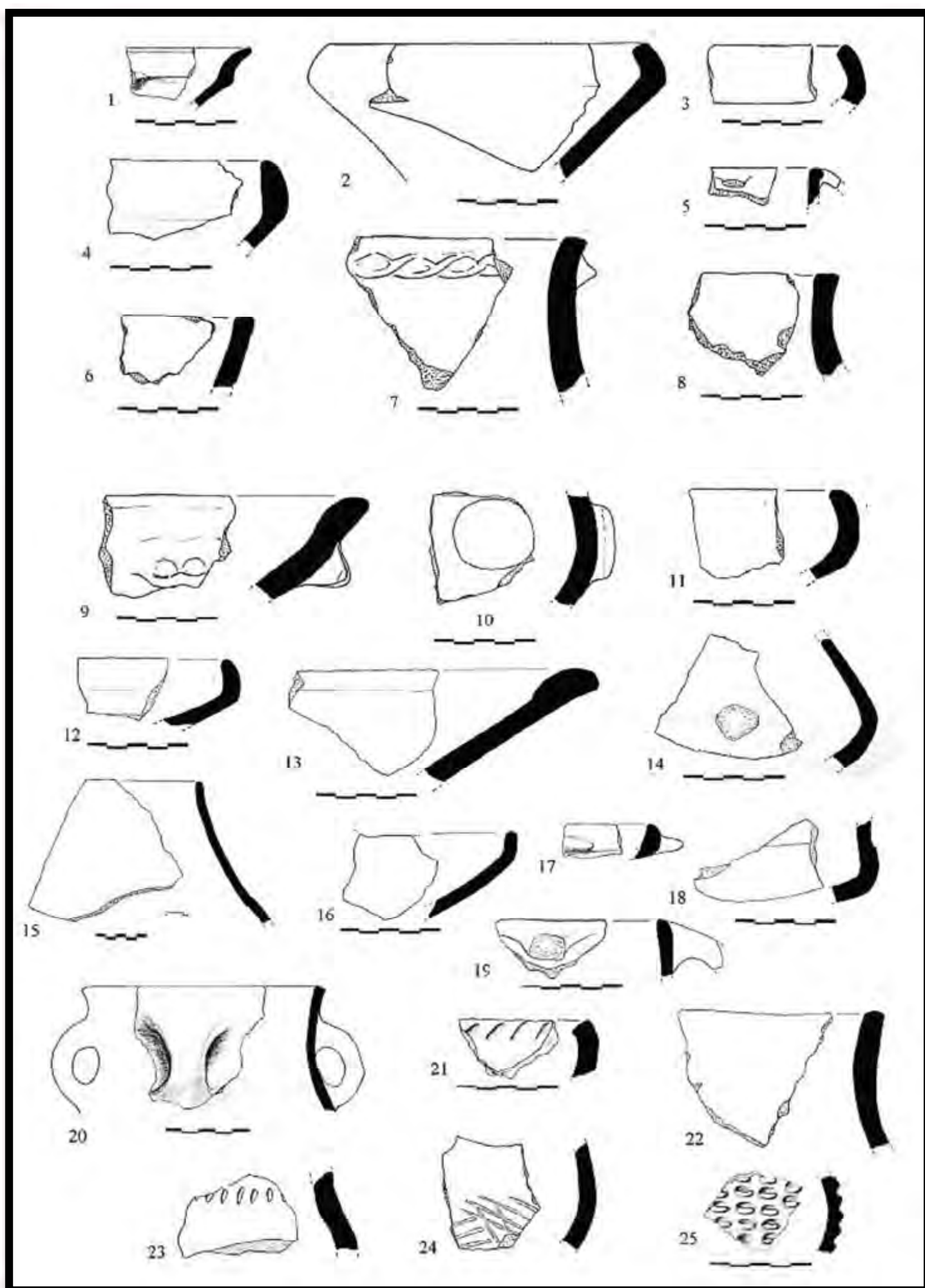

Fig. 94. Ceramică Bubanj Ia din situl ***Velika humska čuka***, campania din anul 2009. Apud A. Bulatović, D. Milanovic 2014: 185, pl. I/1-25.

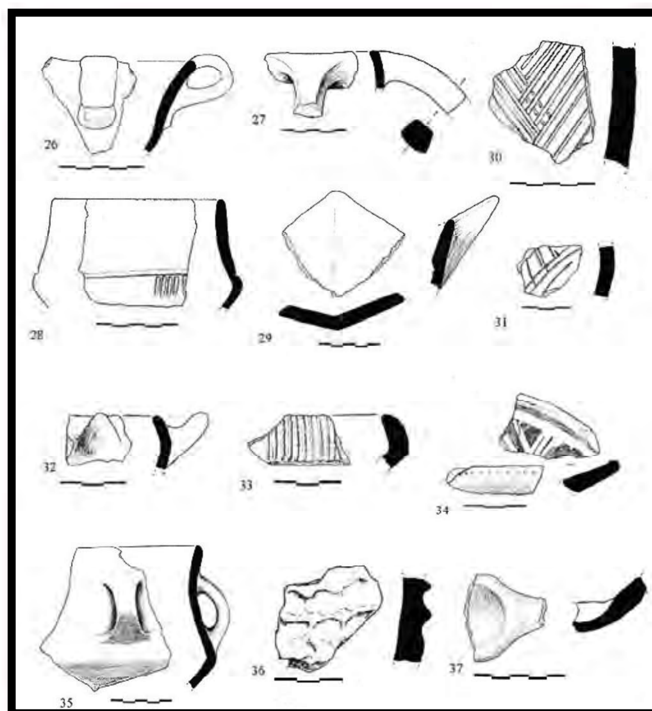

Fig. 95. Ceramică Bubanj Ia din situl ***Velika humska čuka***, campania din anul 2009. Apud A. Bulatović, D. Milanovic 2014: 186, pl. II/26-37.

CCA:	Morava valley	Banat	Negotinska Krajina	Oltenia	PERIOD
6000.	Starčevo culture	Starčevo culture	Starčevo culture	Kris culture	
5900.					
5800.					
5700.					NEOLITHIC
5600.					
5500.					
5400.	Vinča-Tordoš	Vinča-Tordoš	Vinča-Tordoš	Vinča-Tordoš	
5300.					
5200.					
5100.					
5000.					EARLY AENEOLITHIC
4900.		Potiska			
4800.	Vinča-Pločnik/ So-Called Gradac phase	Vinča-Pločnik	So-Called Gradac phase		
4700.					
4600.				Salkuta I	
4500.					
4400.					
4300.	Bubanj-Salkuta-Krivodol komplex	Tiszapolgar	Bubanj-Salkuta-Krivodol komplex	Bubanj-Salkuta-Krivodol komplex	EARLY AENEOLITHIC
4200.					
4100.					
4000.					
3900.		Bodrokerestur			
3800.					
3700.					
3600.					
3500.					
3400.	Cernavodă III Baden	Cernavodă III Baden group	Cernavodă III	Cernavodă III Coţofeni group I	MIDDLE AENEOLITHIC
3300.					
3200.			Coţofeni group		
3100.	Ostrikovac Ia	Coţofeni group	Coţofeni-Kostolac group	II	LATE AENEOLITHIC
3000.	Ib				
2900.	Ic			III	
2800.	Coţofeni-Kostolac	Kostolac group			
2700.	Id				
2600.	Bubanj-Hum II	Vučedol group			
2500.					

Tabel 6. Sincronisme cuturale pentru grupa Bubanj din **regiunea Negotin**. Apud A. Bulatović et *al*. 2013: 218.

1

CCA:	Vranje region	Leskovac region	Velika Morava Valley	Kosovo	Periodisation
6000. 5900. 5800. 5700. 5600. 5500.	Starčevo culture IIa-b Starčevo culture III	Starčevo culture	Starčevo culture IIa-b Starčevo culture III	Rudnik I Rudnik II Rudnik III-IV	MIDDLE NEOLITHIC
5400. 5300. 5200. 5100. 5000. 4900. 4800.	Vinča-Tordoš I Vinča-Tordoš II	Винчанска култура (Vinča-Tordoš)	Vinča-Tordoš I Vinča-Tordoš II	Vinča-Tordoš I Vinča-Tordoš II	LATE NEOLITHIC
4700. 4600. 4500. 4400. 4300. 4200. 4100. 4000. 3900. 3800. 3700. 3600. 3500. 3400. 3300. 3200. 3100. 3000. 2900. 2800. 2700. 2600. 2500. 2400. 2300.	So-Called Gradac phase Bubanj-Hum Ia Kostolac cultural group (?)	Gradac horizon (So-Called Gradac phase) Influences from the north Bubanj-Hum Ia culture group Influences of Černavoda III and Baden cultural groups Influences of Kostolac and Cotofeni II cultural groups (Ostrikovac Ic) Bubanj-Hum II - Radomir IV/Vahovo - Ostrikovac Id	Vinča- Pločnik I Vinča- Pločnik II Bubanj-Salkuta-Krivodol Baden Ostrikovac Ia-d	So-Called Gradac phase/Valač phase Bubanj-Salkuta-Krivodol Černavoda III-Baden Kostolac	AENEOLITHIC
2200. 2100. 2000. 1900. 1800.	Bubanj-Hum III culture group	The cultural complex of two handled jugs (Bubanj-Hum III culture group)	The cultural complex of two handled jugs	Bubanj-Hum III (?)	EARLY BRONZE AGE

2

PREHISTORIC CULTURES IN THE NEGOTINSKA KRAJINA

CCA:	PERIODISATION	CULTURE	THE MAIN SITES IN THE NEGOTINSKA KRAJINA
6500.	EARLY NEOLITHIC	Starčevo culture, phase I	Boljetin, Velesnica, Knjepište, Ušće Kameničkog potoka, Ideće, Prahovo-Fabrika superfosfata...
6000.	MIDDLE NEOLITHIC	Starčevo culture, phase II a II b III	Kladovo-brodoimpeks, Jerman, Školska gradina, Mokranjske stene-kamenolom...
5500. 4800	LATE NEOLITHIC/ EARLY AENEOLITHIC	Vinča culture So-Called Gradac phase	Rudna Glava, Zbradila-fund...
4300.	EARLY AENEOLITHIC	Bubanj-Salkuta-Krivodol komplex	Grabar-Svračar, Mokranjske stene-potkapina, Popovica, Kusjak-Grle...
3500.	MIDDLE AENEOLITHIC	Cernavodă III Coţofeni group Coţofeni-Kostolac group	Korbovo-Vajuga...
3000. 2800.	LATE AENEOLITHIC	Coţofeni-Kostolac group ?	Kapu Đaluluj, Grabar-Svračar, Mokranjske stene-potkapina, Popovica, Kusjak-grle...

Tabel 7. 1-2. Sincronisme privind secvențele culturale din perioada neolitică și eneolitică în Balcani. Apud A. Bulatović et *al*. 2013: 219.

CCA:	PERIODISATION	CULTURES	THE MAIN SITES IN THE LESKOVAC REGION
6200. 6100. 6000. 5900. 5800. 5700. 5600. 5500.	**MIDDLE NEOLITHIC**	Starčevo culture	*Izvorište and Sastanci in Bobište, Sastanci, Selište and Ševarike in Čekmin, Crkvište in Lipovica, Caričin grad in Štulac, Progon-čuka in Mala Grabovnica*
5400. 5300. 5200. 5100. 5000. 4900. 4800. 4700.	**LATE NEOLITHIC**	Vinča culture (Vinča-Tordoš)	*Gradac in Zlokućane, Vranja noga in Gornji Guberevac, Progon-čuka in Mala Grabovnica, Redžov vis in Tulare, Vučje, Vodovod-Luka in Vlasotince, Štulac*
4600. 4500. 4400. 4300. 4200. 4100.	**EARLY AENEOLITHIC**	Gradac horizon (So-Called Gradac phase)	*Progon-čuka in Mala Grabovnica, Gradac in Zlokućane, Selište in Čekmin, Jezero in Pridvorica*
		Influences from the north	*Staro selo in Milanovo, Jezero in Pridvorica, Selište in Čekmin*
4000. 3900. 3800. 3700.		Bubanj-Hum I	*Okućnica B. Ivkovića in Rujkovac, Fabrika špriceva in Gazdare, Potok in Lalinac, Hotel Grozd i Vodovod-Luka in Vlasotince*
3600. 3500. 3400.	**MIDDLE AENEOLITHIC**	Influences of Černavoda III - Baden cultural groups	*Izvorište in Bobište, Selište in Bratmilovce*
3300. 3200. 3100. 3000.		Influences of Kostolac and Cotofeni II cultural groups (Ostrikovac Ic)	*Izvorište and Sastanci in Bobište, Dački-Ortački rid in D. Slatina*
2900. 2800. 2700. 2600. 2500. 2400. 2300.	**LATE AENEOLITHIC**	Bubanj–Hum II - Radomir IV/Vahovo - - Ostrikovac Id	*Gradac in Zlokućane, Sastanci in Bobište, Hisar in Leskovac, Biljurski rid in Lozane, Dački-Ortački rid in D. Slatina*
2200. 2100. 2000. 1900. 1800.	**EARLY BRONZE AGE**	The culture complex of two handled jugs (Bubanj–Hum III culture)	*Sastanci in Bobište, Pluževina in Jarsenovo*

2

Tabel 8. Schema cronologică și siturile grupei Bubanj din **regiunea Leskovac**, Serbia. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 355. **2**- Apud A. Bulatović et *al*. 2013: 219.

CCA:	Vranje region	Kosovo	Lower Pčinja	Velika Morava Valley	Periodisation
6000. 5900. 5800.	Starčevo culture I/IIa	Rudnik II	Anzabegovo-Vršnik II/III	Starčevo culture IIa-b	**MIDDLE NEOLITHIC**
5700. 5600. 5500. 5400.	Starčevo culture IIb/III	Rudnik III/IV	Anzabegovo-Vršnik IV	Starčevo culture III	
5300. 5200. 5100.	Phase Vinča-Tordoš I	Vinča-Tordoš I	Vinča-Tordoš I	Vinča-Tordoš I	**LATE NEOLITHIC**
5000. 4900. 4800. 4700. 4600. 4500.	Phase Vinča-Tordoš II	Vinča-Tordoš II	Vinča-Tordoš II	Vinča-Tordoš II	
4400. 4300. 4200. 4100. 4000. 3900. 3800. 3700.	So-Called Gradac phase ↓ Bubanj - Hum Ia	So-Called Gradac phase/Valač phase Bubanj-Salkuta-Krivodol	Zelenikovo ↓ Bubanj-Salkuta-Krivodol	Vinča - Pločnik I II ↓ Bubanj-Salkuta-Krivodol	**AENEOLITHIC**

Tabel 9. Elemente de cronologie pentru siturile Bubanj din **regiunea Vranje**, Serbia; Apud A. Bulatović 2007.

CCA:	PERIODISATION	CULTURES	THE MAIN SITES IN THE LESKOVAC REGION
6200. 6100. 6000. 5900. 5800. 5700. 5600. 5500.	MIDDLE NEOLITHIC	Starčevo culture	*Izvorište and Sastanci in Bobište, Sastanci, Selište and Ševarike in Čekmin, Crkvište in Lipovica, Caričin grad in Štulac, Progon-čuka in Mala Grabovnica*
5400. 5300. 5200. 5100. 5000. 4900. 4800.	LATE NEOLITHIC	Vinča culture (Vinča-Tordoš)	*Gradac in Zlokučane, Vranja noga in Gornji Guberevac, Progon-čuka in Mala Grabovnica, Redžov vis in Tulare, Vučje, Vodovod-Luka in Vlasotince, Štulac*
4700. 4600. 4500. 4400. 4300.	EARLY AENEOLITHIC	Gradac horizon (So-Called Gradac phase) Influences from the north	*Progon-čuka in Mala Grabovnica, Gradac in Zlokućane, Selište in Čekmin, Jezero in Pridvorica* *Staro selo in Milanovo, Jezero in Pridvorica, Selište in Čekmin*
4200. 4100. 4000. 3900. 3800. 3700.		Bubanj-Hum I	*Okućnica B. Ivkovića in Rujkovac, Fabrika špriceva in Gazdare, Potok in Lalinac, Hotel Grozd i Vodovod-Luka in Vlasotince*
3600. 3500. 3400.	MIDDLE AENEOLITHIC	Influences of Černavoda III - Baden cultural groups	*Izvorište in Bobište, Selište in Bratmilovce*
3300. 3200. 3100. 3000.		Influences of Kostolac and Cotofeni II cultural groups (Ostrikovac Ic)	*Izvorište and Sastanci in Bobište, Dački-Ortački rid in D. Slatina*
2900. 2800. 2700. 2600. 2500. 2400. 2300.	LATE AENEOLITHIC	Bubanj-Hum II - Radomir IV/Vahovo - - Ostrikovac Id	*Gradac in Zlokućane, Sastanci in Bobište, Hisar in Leskovac, Biljurski rid in Lozane, Dački-Ortački rid in D. Slatina*

1

2

CCA:	Vranje region	Leskovac region	Velika Morava Valley	Kosovo	Periodisation
6000. 5900. 5800.	Starčevo culture IIa-b	Starčevo culture	Starčevo culture IIa-b	Rudnik I Rudnik II	MIDDLE NEOLITHIC
5700. 5600. 5500.	Starčevo culture III		Starčevo culture III	Rudnik III-IV	
5400. 5300. 5200. 5100.	Vinča-Tordoš I	Винчанска култура (Vinča-Tordoš)	Vinča-Tordoš I	Vinča-Tordoš I	LATE NEOLITHIC
5000. 4900. 4800.	Vinča-Tordoš II		Vinča-Tordoš II	Vinča-Tordoš II	
4700. 4600. 4500. 4400.	So-Called Gradac phase	Gradac horizon (So-Called Gradac phase) Influences from the north	Vinča- Pločnik I Vinča- Pločnik II	So-Called Gradac phase/Valač phase	
4300. 4200. 4100. 4000. 3900. 3800.	Bubanj-Hum Ia	Bubanj-Hum Ia culture group	Bubanj-Salkuta-Krivodol	Bubanj-Salkuta-Krivodol	AENEOLITHIC
3700. 3600. 3500. 3400.		Influences of Černavoda III and Baden cultural groups		Černavoda III-Baden	

Tabel 10. 1-2. Secvențe cronologice și culturale din **regiunea Leskovac**, Serbia. Apud A. Bulatović, S. Jović 2009: 356-357.

приближно	ПЕРИОД	КУЛТУРА	РЕПРЕЗЕНТАТИВНИ ЛОКАЛИТЕТИ У БОРУ И МАЈДАНПЕКУ
6500.	СТАРИЈИ НЕОЛИТ	Старчевачка култура, фаза I	Кучајна, Дубрава, Церова фаца, Ла Бунар, Кобила, Извор Несторовог потока.
6000.	СРЕДЊИ НЕОЛИТ	Старчевачка култура, фаза II a II b III	Кучајна
5500. 4800	МЛАЂИ НЕОЛИТ/ РАНИ ЕНЕОЛИТ	Винчанска култура Градачка фаза винчанске културе	Рудна глава
4300.	СТАРИЈИ ЕНЕОЛИТ	Бубањ-Салкуца-Криводол комплекс	Злотска пећина, Кмпије, Чока лу Балаш, Чока норминц
3500. 3000	РАЗВИЈЕНИ (СРЕДЊИ) ЕНЕОЛИТ	Чернавода III Коцофени група Коцофени-Костолац група	Злотска пећина Злотска пећина, Кљанц, Језеро

Tabel 11. Schema cronologică pentru culturile preistorice din **regiunea Bor** și **Majdanpek** din Serbia. Apud A. Kapuran, A. Bulatović, I. Jovanovic 2014: 74.

PREHISTORIC CULTURES IN THE LOZNICA REGION			
cca	PERIOD	CULTURE	SELECTED SITES IN JADAR, RAĐEVINA AND AZBUKOVICA AREAS
6100.	EARLY NEOLITHIC	Starčevo culture	*Donje Nedeljice, Njivarci site; Donji Dobrić, Kučerine site; Novo Selo, Lipovica site; Radalj, Kopiljuša site*
5500.	LATE NEOLITHIC	Vinča culture	*Banja Koviljača, Gradac site; Cer, Vidin grad site; Loznica, Vladića brdo site; Loznica, Bojića ada site; Novo Selo, Lipovica site*
4500.	EARLY ENEOLITHIC	Bubanj-Salkuța-Krivodol/ Tiszapolgar/Bodrogkeresztur /Lasinje	*Cerova, Kovačevića pećina site; Gornja Sipulja, Rimsko groblje site; Likodra, Ostenjak site; Novo Selo, Lipovica and Kleje sites*
3500.	ADVANCED (MIDDLE) ENEOLITHIC	Cernavoda III-Boleraz-Baden Coțofeni-Kostolac culture	*Likodra, Ostenjak site; Tolisavac, Banjevci site*

Tabel 12. Siturile grupei Bubanj din **regiunea Loznica**, Serbia. Apud A. Bulatović, V. Filipović, R. Gligorić 2017: 292.